

Krajiny češtiny

18. číslo / rok 2026

Vydává Dům zahraniční spolupráce a Program podpory Čechů a češtiny v zahraničí

Časopis učitelů u krajanských komunit
a lektorů českého jazyka a literatury
na zahraničních vzdělávacích institucích

téma čísla:

**ČESKO V SRDCI
EVROPY, MALÁ
ZEMĚ, VELKÁ
HISTORIE
A PŘÍTOMNOST**

ROZHOVOR S OSOBNOSTÍ	4
LEKTORŮ A UČITELÉ	6
LETEM SVĚTEM	8

PORTRÉT	30
---------	----

4	Jazyk je cestou k porozumění mezi lidmi Rozhovor se Svatavou Škodovou, bohemistkou a dlouholetou ředitelkou Letní školy slovanských studií v Praze
6	Nová ohniska češtiny v rumunském Banátu / Lukáš Daňo
8	Česko – ideální místo pro studium a život / Valentýna Škrabálková
10	Dobré ráno, Česko aneb Hledáme svůj příběh / Jan Dlouhý
12	Zanechat otisk – tvůrčí psaní napříč generacemi / Zdeňka Gjud, Ilona Kirchnerová
16	Kde motýli nežijí / Luciane Bonace Lopes Fernandes
17	Jak na literaturu ve výuce? / Aneta Bučková
18	Kousek Paříže v Dijonu aneb Jak jsme na Lycée Carnot propagovali studium češtiny na Inalcu / Alena Kotšmířová
20	VII. kongres světové bohemistiky: česká literatura jako literatura světová / Dalibor Dobáš
22	Čechocaching aneb Co Čech, to kačer / Tereza Vlček Klímová, Ilona Kirchnerová
23	Proč se učit česky? Po stopách obřího králíka / Jana Sovová
24	Abeceda. Svět limericků od A po Z – Poezie a ilustrace dětí z České školy Řím / Kateřina Di Paola Zoufalová
26	Retrospektiva filmů Františka Čápa jako součást studentského projektu / Zuzana Muchová
28	V Římě proběhl třetí česko-italský seminář o roli překladatele / Věra Krejčíková

30	Suzanne Renaud: Zde tvůj život... Francouzský příběh v Čechách / Lenka Froulíková
----	---

DIDAKTICKÉ ZKUŠENOSTI A STUDIE	34
--------------------------------------	----

RECENZE	48
---------	----

LITERÁRNÍ KOUTEK	50
---------------------	----

ROZHOVORY	54
-----------	----

LETNÍ ŠKOLY SLOVANSKÝCH STUDIÍ	74
--------------------------------------	----

34	Krakonoš jako didaktický most ve výuce češtiny / Tereza Vlček Klímová
36	Hlavalamy, komiksy a piktogramy – efektivní didaktické metody ve výuce češtiny jako cizího jazyka / Jiří Byčkov
40	Kupa zabytých není próza o nebožtících aneb Pozor na falešná přátelství v češtině a lužické srbštině / Jiří Jonák
42	Projektové vyučování ve výuce psaní a konverzace na Univerzitě Ain Shams / Veronika Resslová
44	Střípky ze zážitkové pedagogiky v Záhřebu / Zdeňka Gjud
48	Čeština na Volyni / Jana Odevzdaná
50	Bílý špic / Jana Sovová
50	Závrať / Jana Sovová
51	Zlatý důl a suché jezero / Markéta Pilátová
54	O pozici české literatury na Oxfordu Rozhovor s profesorem češtiny na Oxfordu Rajendrou Chitnisem / Kristýna Vaněčková
58	„Jednou chci v Brazílii postavit orloj,“ říká předseda nové české asociace André Haiske / Matouš Hartman
62	Tchyně jako motivace aneb Čeština v zahraničí, tentokrát Libanon Rozhovor s Janou Kostečkovou, vyučující češtiny v Bejrútu / Linda Krahula Doleží
64	R.U.R. očima portugalské umělkyně. Patrícia Magalhães představuje vlastní interpretaci Čapkovy hry / Pavlína Vondráčková
66	Žák je vizitkou učitele Rozhovor s Radomírou Houškovou, učitelkou v Evropské škole v Bruselu / Olga Vlachová
70	Moje srdce patří srbskému Banátu aneb Čtvrtstoletí výuky češtiny s DZS v Srbsku / Alena Havlová
72	Vzdělání vnímám jako lásku k životu Rozhovor s Dominikem Lipovským / Jana Galová a Olga Vlachová

74	Letní školy slovanských studií / Magdalena Villatoro Sládková
----	---

Milé čtenářky, milí čtenáři, přáli bychom si, aby letošní *Krajiny češtiny* byly prostředkem sdílení pozitivních zkušeností z didaktických postupů ve výuce českého jazyka i obrazem používání češtiny v běžném životě v zahraničí.

Téma tohoto čísla **Česko v srdci Evropy, malá země, velká historie a přítomnost** dává našim přispěvatelům široké možnosti vyjádření. V *Krajinách češtiny* tak např. naleznete **autentické texty** krajanů o našich význačných osobnostech a místech dějinných událostí a eseje zahraničních studentů češtiny o Česku a jeho historii, kultuře a tradicích. Za pozornost jistě stojí **zprávy** z Itálie, Portugalska nebo Francie, např. zpráva o hledání českých a slovenských stop ve světě či zpráva o mezinárodním pohledu na dílo spisovatele Milana Kundery. Důležité jsou také informace o vstupu našeho Programu do dalšího pětiletého období a o změně jeho názvu.

Úvodní rozhovor *Krajinám* češtiny letos poskytla Svatava Škodová, bohemistka a dlouholetá ředitelka Letní školy slovanských studií v Praze, pro niž je jazyk cestou k porozumění mezi lidmi.

Změnami ve výuce češtiny u našich krajanů v rumunském Banátu, k nimž došlo v posledních letech, se zabývá Lukáš Daňo v rubrice **Lektori a učitelé**.

V rubrice **Letem světem** vás mj. Jan Dlouhý seznámí s iniciativou *Dobré ráno, Česko*. Přejete-li si znát odpověď na otázku, jak otevřít širší společenskou debatu na téma *Jak mluvit o Česku?* a *Jak chceme, aby nás vnímali ostatní?*, přečtěte si jeho příspěvek. A chcete vědět, zda je Česko ideálním místem pro studium a život? Článek Valentýny Škrabálkové je vám k dispozici. Společný projekt lektorky Zdeňky Gjud a učitelky u krajanů Ilony Kirchnerové ukáže spolupráci Daruvaru, Záhřebu a Česka, která zanechala trvalý otisk na chorvatském ostrově Pašman. Věra Krejčíková informuje o semináři na téma literární překlad, jenž se uskutečnil v Římě, a Aneta Bučková o setkání lektorů a lektorek češtiny v německém Durynsku.

„Pozor na falešná přátelství!“ nabádá v rubrice **Didaktické zkušenosti a studie** Jiří Jonák, učitel u Lužických Srbů v Německu. Jiří Byčkov, lektor v polské Lodži, ukáže, jak mohou *Divoši* a *Rychlé šipy* pomoci ve výuce reálií a některých gramatických kategorií a rovněž přispět k rozvoji slovní zásoby.

Knihu *Čeština na Volyni*, jež pojednává o jazyce jako o znaku etnické příslušnosti, představí v **recenzi** Jana Odevzdaná, která učí online naše krajany na Ukrajině.

Próza i poezie – *Zlatý důl a suché jezero* bývalé učitelky u krajanů v Jižní Americe Markéty Pilátové, *Závrať* či *Bílý špic* Jany Sovové, lektorky v Římě, obohatily **Literární koutek**.

Rubrika **Rozhovory** představí profesora češtiny na Oxfordu Rajendru Chitnise, předsedu nové české asociace v Brazílii André Haiskeho, Romana Grossmana, prvního učitele vyslaného v rámci našeho Programu do Srbska, nebo Radomíru Hoškovou, učitelku Evropské školy v Bruselu, a další zajímavé osobnosti spjaté s výukou češtiny či se vzděláváním obecně.

Časopis i letos zakončí pozvánka ke studiu na **Letních školách slovanských studií v Česku**.

Přejeme klidné a pohodové léto.

Za redakci *Krajin češtiny*
Olga Vlachová

Jazyk je cestou k porozumění mezi lidmi

Letos přinášíme rozhovor se Svatavou Škodovou, bohemistkou a dlouholetou ředitelkou Letní školy slovanských studií v Praze

Váš profesní život je spjatý s češtinou a zejména s češtinou pro cizince. Proč jste se vydala zrovna touto cestou?

K češtině pro cizince mě přivedla kombinace lingvistického zájmu a lidské zkušenosti. Když učíme rodilé mluvčí, mnoho jazykových jevů zůstává „neviditelných“, protože jsou samozřejmé. Teprve při výuce nerodilých mluvčích si uvědomíme, jak komplexní a zároveň fascinující je systém češtiny. Postupně jsem začala zjišťovat, jak nesmírně cenným materiálem jsou žákovské chyby, protože právě ony mě učí objevovat to, co se mi dřív zdálo samozřejmé a nijak hodné pozornosti.

Čeština pro cizince je pro mě laboratoří poznání jazyka. Nutí mě ptát se, proč určité struktury fungují tak, jak fungují, a jak je možné je smysluplně a systematicky zprostředkovat. Zároveň je čeština pro cizince oborem, který spojuje jazyk s konkrétními lidskými příběhy. Studenti přicházejí s různými motivacemi, zkušenostmi i jazykovým zázemím – a učitel se stává prostředníkem mezi jazykovým systémem a osobní

zkušeností studenta. Moje děti si doma dělají legraci, že mají spoustu dalších sourozenců, které jsem si při své práci adoptovala. Je to přesně tak, když učíte někoho jazyk, stáváte se jeho jazykovým rodičem a on zase vaším jazykovým dítětem.

Právě tohle propojení vědecké reflexe a mezilidského rozměru považuji za mimořádně inspirativní.

Jako ředitelka Letní školy slovanských studií v Praze jste se setkávala se studenty češtiny z celého světa. Jaká je jejich motivace a co může pražská Letní škola nabídnout výjimečného?

Motivace studentů jsou velmi rozmanité. Někteří přijíždějí z akademického zájmu o bohemistiku či slavistiku, jiní mají rodinné kořeny v českém prostředí, další potřebují češtinu profesně – například v diplomacii, překladatelství či obchodní sféře. Často se setkáváme i s motivací čis-

tě osobní: vztah k české literatuře, hudbě nebo konkrétní lidské vazby.

Letní škola slovanských studií v Praze je jedinečná, protože nabízí specifické po-

pojení výuky, výzkumu a kulturní zkušenosti. Opírá se o dlouhou tradici a zároveň o aktuální lingvistický výzkum. Mojí dlouholetou snahou je, aby letní škola nebyla „jen“ jazykovým kurzem (a to „jen“ nemá nijak snižovat hodnotu

jazykových kurzů!). Letní škola v našem podání nabízí studentům možnost setkávání s výjimečnými osobnostmi české vědy a kultury, a to prostřednictvím přednášek, hudebních setkání, komentovaných vycházek po pražských památkách, autor-ských čtení a mnohých dalších akcí.

Její atraktivita ale nespočívá pouze v akademické kvalitě, ale také v samotné komunitě, jejímuž propojování a stmelování věnujeme velkou péči nejen v průběhu samotné letní školy, ale i celého roku. Naši studenti vytvářejí mezinárodní síť kontaktů a často se k češtině a do Prahy vracejí. Letní školu vlastně pojímáme jako kulturní diplomatickou misi.

Vytváříte metodiku výuky češtiny pro cizince. Jaké je vaše pojetí?

Mé pojetí metodiky vychází z přesvědčení, že kvalitní výuka musí být opřena o reflektujícího učitele, o lingvistické poznání a o jazyková data. Metodika podle mého názoru není jen soubor postupů, jazykových pravidel, aktivit či her, ale především způsob uvažování o jazyce.

Opírám se o funkční a sémantický přístup k jazyku, o práci s jazykovými úrovněmi osvojení jazyka a o korpusová data, která mi umožňují sledovat reálné jazykové projevy rodilých mluvčích, se kterými porovnáváme projevy studentů. Důležitý je pro mě důraz na rozvoj syntaktické a textové kompetence, nikoli pouze na izolované gramatické jevy a morfologická vzorová paradigmata, která jsou samozřejmě v češtině velmi obtížná, ale jejich, byť velmi kompletní znalost vlastně vůbec neumožňuje plynulou komunikaci.

Cílem mého metodického pojetí pro lektory češtiny jako prvního i cizího jazyka

je jejich podpora, konkrétně podpora schopnosti nedělat ze sebe střed vyučování, kolem kterého se vše točí, ale naopak maximálně zaujmout roli kouče, který se točí kolem svých žáků. Motivuje je k vlastní aktivní práci, diferencuje výukové aktivity, sleduje a analyzuje jejich chyby (protože právě chyby jsou jakýmsi průzkumným nástrojem, kterým si osvojovaný jazyk osaháváme a zkusíme terén).

Učitel/lektor v mém pojetí je určitě fundovaným nositelem znalostí, ale také nadšeným reflektujícím průvodcem.

K čemu slouží žákovský korpus, jehož jste autorkou?

Žákovský korpus CzeSL-SGT – korpus češtiny nerodilých mluvčích s automaticky provedenou anotací¹ shromažďuje autentické texty studentů češtiny jako cizího jazyka. Jeho smyslem je umožnit systematické zkoumání toho, jak se čeština osvojuje, jaké typy chyb se objevují a jak se jazyková kompetence vyvíjí v čase.

Pro výzkum představuje žákovský korpus cenný zdroj dat o procesech osvojování jazyka. Pro praxi je však stejně důležitý: snadno poskytuje podklady pro tvorbu vlastních učebních handoutů, učebnic, testů i metodických doporučení. Místo intuitivního odhadu máme k dispozici empirická data, která nám pomáhají cílit výuku efektivněji.

Korpus nám umožňuje vidět jazyk z perspektivy studenta – a to je pro učitele velmi cenné.

Zabýváte se také aplikací technologií do jazyka, například fonetickou aplikací. Můžete nám ji přiblížit?

Jedním z projektů, na kterém jsem se podílela, je webová aplikace ProCzeFor², která je zaměřena na nácvik české výslovnosti pro cizince. Výslovnost bývá pro mnoho studentů češtiny velkou výzvou – ať už jde o délku samohlásek, souhláskové skupiny, nebo pro ně nezvyklé hlásky.

ProCzeFor nabízí rozsáhlou databázi slov, vět i delších textů, které si student může nejen přečíst, ale především poslechnout a opakovaně procvičovat. Materiály jsou systematicky uspořádané podle jednotlivých fonetických jevů, takže si učitel i student mohou cíleně vybrat to, co právě potřebují trénovat.

Velkou výhodou je, že aplikace umožňuje samostatný trénink mimo vyučování. Student si může výslovnost procvičovat vlastním tempem, vracet se k problematickým místům a kombinovat poslech, čtení i mluvení. Pro učitele pak představuje praktický nástroj, který lze snadno začlenit do

výuky – například prostřednictvím QR kódů v pracovních materiálech.

Technologie v tomto případě nenahrazuje učitele, ale rozšiřuje jeho možnosti. Na aplikaci se podíleli profesionální fonetici, kteří do aplikace promítli svou expertízu ve výběru fonetických jevů a v kombinaci jejich nácviku, aby byl úspěšný. Učitel ji může využít jak pro nácvik ve třídě, tak pro podporu samostudia studentů.

Vnímám to jako příklad toho, jak lze moderní technologie využít smysluplně – tedy tam, kde skutečně pomáhají rozvíjet jazykové dovednosti a podporují učitele v jejich práci.

Vaše učebnice češtiny pro děti Domino: český jazyk pro malé cizince³ jsou mezi učiteli velmi populární. Čím je to podle vás dáno?

Domino vznikalo s ohledem na reálné potřeby dětí na hranici gramotnosti. Snažila jsme se vytvořit materiál, který je kognitivně adekvátní a komunikativní a zároveň systematicky buduje jazykový systém, aniž by využíval jakákoliv explicitní gramatická pravidla. Když jsem na Dominu před 12 lety začala pracovat, chtěla jsem především ukázat, že je možné učit gramatiku, aniž bych vysvětlovala a formulovala jakákoliv gramatická pravidla. Z mého pohledu je to učitel, kdo si musí být vědom gramatického pravidla, které vyučuje, a musí ho vyučovat tak systematicky, aby ho dítě objevilo a osvojilo si ho, aniž by si toho vlastně vědomě všimlo.

Také si myslím, že Domino je oblíbené proto, že jsem při jeho psaní nemyslela jen na žáky, ale rovněž hodně na učitele, tj. na to, jak budou připravený materiál vyučovat, a proto jsem pro oba díly připravila velmi podrobné metodiky, které nabízejí jasnou koncepci, ale zároveň ponechávají dostatek prostoru pro kreativitu učitele.

I. a II. díl Domina jsem také postupně doplnila o dva díly jazykových her, které nabízejí další doplňkový materiál pro rozvíjení jednotlivých jazykových rovin.

V současné době jsem začala chystat další díl, který by mělo nakladatelství Wolters Kluwer vydat v roce 2027.

Co považujete při práci s budoucími učiteli za nejdůležitější?

Já vlastně za nejdůležitější považuji právě samotné učitele (myšleno genericky).

Učitel češtiny není pouze zprostředkovatel pravidel, ale zejména průvodce jazykem, kulturou a hodnotami.

Jako malá jsem nikdy učitelkou být nechtěla, stále víc si ale uvědomuji, jak důležité povolání učitele je, kolik si zaslouží obdivu a respektu. Moc bych si přála, abychom byli tou kulturou, která má skvělé učitele.

Nic lepšího totiž pro sebe a své děti udělat nemůžeme.

Snažím se studentům předat přesvědčení, že učitelství je poslání i celoživotní proces reflexe, introspekce a učení se. Jazykově se rozvíjet můžeme jen v prostředí, které je bezpečné a tolerantní, proto to musí být učitel,

který toto bezpečné prostředí vytváří, je schopen akceptovat své žáky v jejich rozmanitosti a naslouchat jim.

Svět se proměňuje, přicházejí nové technologie i nové výzvy, ale základ zůstává: jazyk je prostředkem porozumění mezi lidmi. Učitel češtiny není pouze zprostředkovatel pravidel, ale zejména průvodce jazykem, kulturou a hodnotami. A právě takhle odpovědnost dává naší profesi hluboký smysl. ■

Foto: Martin Hundák

Svatava Škodová

Svatava Škodová je lingvistka a didaktička češtiny jako cizího jazyka. Pracuje na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Ústavu bohemistiky pro cizince a komunikace neslyšících a na Technické univerzitě v Liberci, kde se věnuje přípravě budoucích učitelů. Do roku 2026 působila jako ředitelka Letní školy slovanských studií v Praze. Ve své odborné práci se zaměřuje na metodiku výuky, práci s autentickými daty (zejména se žákovskými korpusy) a na využití technologií ve výuce. Je autorkou učebnicové řady Domino a dalších lingvistických i didaktických publikací o češtině.

¹ WIKI ČESKÝ NÁRODNÍ KORPUS [online]. Cit. 2026-05-05. <<https://wiki.korpus.cz/doku.php/cnkczesl-sgt>>.

² ProCzeFor [online]. Cit. 2026-05-05. <<https://www.proczefor.cz/>>.

³ Domino, přehled učebnic: Google [online]. Cit. 2026-05-05. <https://www.google.com/search?q=domino+u%C4%8Debnice&rlz=1C1GCEA_enCZ1161CZ1162&oq=Domuni%2C+u%C4%8Debnice&gs_lcrp=EgZjaHJvbWUQCAGBEAAYDRgeMgYIABBFgDkyCAGBEAAYDRgeMgglAhAAGA0YHjllCAMQABgNGB4yCggEEAAYCBgNGB4yBwgFEAAy7wUyBwgGEAAy7wXSAQg4NjA0ajBqN6gCALACAA&sourceid=chrome&ie=UTF-8>.

Nová ohniska češtiny v rumunském Banátu

Lukáš Daňo / krajská komunita
Svatá Helena a Temešvár, Rumunsko

V posledních letech se výuka češtiny v rumunském Banátu zajímavým způsobem proměňuje. Vedle tradičních českých vesnic, jako jsou Svatá Helena, Eibenthal, Gernik či Rovensko, kde má čeština dlouhodobé zázemí, začínají vznikat i nová nebo znovuobnovená místa její výuky.

Tento vývoj ukazuje, že český jazyk zde není pouze reliktem minulosti, ale živou součástí dnešních dní, která se dokáže přizpůsobovat novým podmínkám i potřebám krajské komunity.

Zatímco v tradičních lokalitách je čeština stále přirozeným dorozumovacím jazykem, v nových destinacích se často jedná o jazyk znovu objevovaný – jazyk identity, ke kterému se mladší generace vědomě vrací. Tento posun přináší nové výzvy i příležitosti pro podporu českého kulturního dědictví ve světě a pro celý Program podpory Čechů a češtiny v zahraničí.

Mezi vesnicí a městem: proměna prostředí

Výrazným příkladem nového typu výuky je Temešvár, kde se čeština vyučuje druhým rokem. Zatímco v prvním roce navštěvovalo kurz přibližně 20 žáků, v současnosti jejich počet vzrostl o bezmála další desítku. Vše nasvědčuje tomu, že se v dalších letech ustálí přibližně na 30 účastnících, případně bude dále mírně růst. Na rozdíl od tradičních vesnických komunit zde nejde o přirozené jazykové prostředí, ale o městský, multikulturní prostor, v němž se čeština stává vědomou volbou.

V tomto městě žáci často pocházejí ze smíšených manželství, v nichž převažuje rumunština, a k osvojování češtiny je vede především snaha rodičů udržet jazyk jako součást rodinného dědictví. Důležitým motivem je také možnost dorozumět se česky se starší generací, zejména s prarodiči.

Výuka přináší pozitivní výsledky. Dvě žákyně – Kristina Mašec (18 let) a Rebeca Maria Gogu (14 let) – postoupily hned v prvním roce výuky do celostátního kola Olympiády v českém jazyce, v níž se obě umístily na druhém místě ve svých kategoriích. Pro stejnou soutěž se v roce 2026 počet úspěšných řešitelů z temešvárského kurzu češtiny pro závěrečné kolo rozšířil na pět žáků. Kristina Mašec letos ještě vylepšila loňské umístění, a dokonce svou kategorií vyhrála. Rebeca Maria Gogu opět brala skvělé druhé místo.

Čeština v Temešváru plní nejen funkci jazykovou, ale i komunitní: stává se prostředkem setkávání a prostorem, v němž se formuje vztah k české kultuře v novém, městském kontextu.

Obnova jako návrat i začátek

Ve Velkém Pereku byla výuka češtiny obnovena ve školním roce 2024/25 pod vedením učitelky Pauly Lucie Illyes, místní rodačky. Tato iniciativa představuje nejen praktický krok k zachování jazyka, ale i symbolický návrat ke kořenům.

Skupina přibližně 10 dětí dochází na výuku s velkým zájmem a také zde lze již po prvním roce pozorovat její pozitivní přínos. Žákyně Nuria Natalia Ciobanu (13 let) na celostátním kole Olympiády v českém jazyce, která se koná v rámci Státní olympiády slovanských mateřských jazyků, obsadila třetí místo ve své kategorii. Pro rok 2026 své umístění ještě o stupeň vylepšila. I v tomto případě se ukazuje, že také v prostředí, kde čeština není běžně

Mapa rumunského Banátu s přehledem o výuce češtiny v jednotlivých krajských komunitách
Grafika: Denisa Kučíková

užívaným jazykem, může mít systematická výuka velmi dobré výsledky.

Dlouholetá snaha

Specifický případ představují Oršava a Ješelnice, kde se výuka češtiny rozvíjela více než 10 let nejprve jako volnočasová aktivita. Iniciativa vznikla díky dvěma místním učitelkám Michaele Leoreanu a Marii Kobau a také díky Katce Roháňové (učitelce vyslané do Banátu Domem zahraniční spolupráce), které začaly češtinu předávat vlastním dětem. Přidávaly se další rodiny a výuka se postupně rozšiřovala.

Zásadní zlom nastal ve školním roce 2023/24 (v Oršavě) a 2024/25 (v Ješelnici), kdy se podařilo zahájit výuku oficiálně pod záštitou rumunského ministerstva školství. Tento krok umožnil nejen systematictější organizaci výuky, ale také zapojení žáků do olympiád a možnost získávat známky z českého jazyka.

V současnosti navštěvují výuku téměř dvě desítky žáků různého věku i jazykové úrovně. Výuka probíhá jednou týdně v prostorách technického lycea Dierna. Významnou roli zde mají i studenti zapojení v rámci programu Erasmus+. Výsledky na sebe nenechaly dlouho čekat – například žák Albert Mlezuva (15 let) se umístil na třetím místě v celostátní Olympiádě v českém jazyce a získal stipendium od rumunského státu.

Děti z několika krajských komunit před dějištěm olympiády, Universitatea de Vest, Temešvár, 2026

Nejen zde mají významnou roli studenti českých univerzit, kteří již několik let míří do Banátu na pracovní stáž Erasmus+. Jejich zájem o „trochu jiný Erasmus“ roste a každý semestr probíhá výběr dle aktuálních potřeb dětí v daných komunitách. Stážisté poskytují logopedickou podporu, vedou volnočasové aktivity, hudební, sportovní i výtvarné kroužky, podílejí se na obsahu a korekturách krajského časopisu Český Banát, doučují češtinu či asistují vyslanému učiteli přímo při výuce. České komunity v Banátu v jarním semestru 2026 přivítaly šest stážistek a dva stážisty. Jde o studenty z Univerzity Palackého, Univerzity Karlovy, Technické univerzity v Liberci a Západočeské univerzity v Plzni. Stážisté se hojně hlásí také z brněnské Masarykovy univerzity, v menší míře pak z Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí, Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích nebo Ostravské univerzity.

Čeština v Karansebeši: výuka v pohybu

V Karansebeši se čeština vyučuje třetím rokem. U zrodu výuky stála Alena Gecse, zkušená učitelka a krajanka, která se k pedagogické činnosti vrátila i po odchodu do důchodu. Výuka zde probíhá v několika skupinách podle věku a pokročilosti: nejmladší děti (1.–2. třída), žáci druhého stupně, středoškoláci a skupina pokročilých připravujících se na olympiádu.

Aktuálně se výuky účastní přibližně 13 dětí v rámci všech uvedených skupin, další jsou sice zapsané, ale jejich pravidelná docházka je komplikována jinými aktivitami (sport, hudba, náboženská výchova) i obtížnou organizací rozvrhů. Všechny děti pocházejí ze smíšených rodin a čeština pro ně není mateřským jazykem.

Zajímavým sociálním kontextem je i skutečnost, že značná část místní české komunity má kořeny v obci Šumice, odkud se rodiny postupně přesunuly do městského prostředí. Výuka češtiny tak zde představuje důležitý nástroj k udržování jazykové i kulturní kontinuity.

Významnou roli v rozvoji výuky sehrála právě již zmíněná Alena Gecse, která stála u jejího znovuoobnovení a po celou dobu ji s velkým nasazením vedla. Za její oddanost českému jazyku a práci pro krajskou komunitu jí náleží upřímné poděkování. Po třech letech se rozhodla svou pedagogickou činnost opět ukončit a vrátit se k životu v důchodu, věnovat se domácnosti a svým zájmům. Její práce však v Karansebeši zanechala pevné základy, na nichž bude možné dále stavět.

Role učitele a budoucnost Programu

Ve všech zmíněných případech se jako klíčový faktor ukazuje osobnost učitele. Právě jeho iniciativa, schopnost navázat vztah s komunitou a dlouhodobě udržet motivaci žáků rozhodují o úspěchu výuky. Program podpory Čechů a češtiny v zahraničí zde poskytuje důležitý rámec, zároveň se ukazuje, že jeho další rozvoj bude záviset na flexibilitě a schopnosti reagovat na nové podmínky.

Vznik nových a obnovovaných výukových míst naznačuje potřebu širší personální podpory i nových organizačních modelů. Menší lokality s omezenou dostupností nebo městské komunity s odlišnou strukturou žáků vyžadují jiný přístup než tradiční vesnické prostředí.

Současná situace zároveň otevírá otázku dalšího systematického rozvoje výuky češtiny v oblasti. S ohledem na rostoucí počet žáků a vznik nových či obnovovaných výukových míst by bylo vhodné zvážit vyslání třetího učitele češtiny do Rumunska. Temešvár by se pak mohl profilovat jako samostatná destinace, k níž by bylo možné přičlenit i další lokality, jako jsou Velký Pe-

Pedagogický doprovod na národním kole olympiády. V zadní řadě vyslaní učitelé češtiny Martin Horn a Lukáš Daňo s předsedou krajské organizace Fórum Čechů v Rumunsku Petrem Hružou (uprostřed), 2026

Historicky první temešvárské posvícení: vystoupení pod vedením Lukáše Daňa (vpravo), 2025

rek, Božovice či Dalbošice, kde rovněž žijí děti krajského původu se zájmem o výuku češtiny. Jedná se však o geograficky odlehle oblasti, jejichž zajištění přesahuje kapacitní možnosti dvou stávajících vyslaných učitelů. Krajská komunita se proto snaží tuto situaci řešit z vlastních zdrojů, přičemž místní učitelé musí za výukou složitější dojíždět a často ji mohou realizovat pouze v omezené frekvenci. Vyslání dalšího pedagoga by tak mohlo významně přispět ke stabilizaci i dalšímu rozvoji těchto nově vznikajících výukových center.

Čeština jako živý jazyk

Vývoj posledních let ukazuje, že čeština v rumunském Banátu není pouze jazykem minulosti, ale i jazykem budoucnosti. Vedle stabilních komunit vznikají nová ohniska, kde je jazyk znovu objevován a aktivně osvojován.

Tyto iniciativy jsou často křehké a závislé na konkrétních lidech i podmínkách. Zároveň však představují důležitý signál: zájem o češtinu mezi krajinami přetrvává, a v některých případech dokonce roste. Právě v této kombinaci tradice a obnovy lze spatřovat jednu z cest dalšího rozvoje Programu podpory Čechů a češtiny v zahraničí.

Česko – ideální místo pro studium a život

Valentýna Škrabálková / Dům zahraniční spolupráce

Česko může být pro mladou generaci krajanů nejen zemí rodinné paměti, ale i místem pro vzdělání, osobní růst a nový začátek. Může se stát příležitostí, jak navázat na rodinné kořeny, prohloubit vztah k českému jazyku a kultuře a zároveň získat kvalitní vzdělání i zkušenost pro budoucí profesní život.

Pro mnoho krajanských rodin zůstává Česko důležitou součástí rodinné paměti, jazyka i identity. U mladší generace ale často přichází otázka, jak tento vztah žít současně a prakticky. Jednou z přirozených odpovědí může být právě studium na české vysoké škole. Nejde jen o návrat do země předků, ale o možnost poznat Česko zblízka jako místo každodenního života, studia, přátelství i osobního růstu. Ve Study in Czechia¹ se dlouhodobě věnujeme tomu, jak zahraničním studentům přiblížit možnosti studia v Česku. Pro krajany a jejich potomky má naše téma ještě další rozměr.

Dobrou zprávu na úvod je, že cesta za studiem v Česku je otevřenější, než si mnozí myslí. Na veřejných vysokých školách je studium v češtině bezplatné bez ohledu na státní příslušnost a zájemci si mohou vybírat ze široké nabídky oborů napříč českými univerzitami. Kdo si zatím na plnohodnotné studium v češtině netroufá, může hledat i mezi placenými programy vyučovanými v angličtině. Těch je v nabídce více než tisíc a nové obory stále přibývají. Webová stránka Studijnavs.cz² uvádí kompletní nabídku vysokoškolského studia v Česku pro české i zahraniční studenty. Na našem portálu studijních programů zájemci najdou přehled všech studijních programů, stipendijní příležitosti a mohou zde také podat online přihlášku na kurz českého jazyka nebo studijní pobyt na českých vysokých školách. Portál je pro všechny zdarma a lze na něm filtrovat studium např. podle města, školy, úrovně studia, oboru nebo jazyka. Pokud by vás cokoliv k tomuto tématu zajímalo, neváhejte se na nás obrátit na e-mail info@studyin.cz.

Ve Study in Czechia se často setkáváme s otázkou, co je potřeba ke studiu v češtině na české vysoké škole. Obecně neplatí, že by uchazeči museli mít českou maturitu jako takovou. Pro bakalářské a magisterské studium je ale nutné doložit ukončené středoškolské vzdělání odpovídající české-

mu středoškolskému vzdělání s maturitní zkouškou. Pokud bylo předchozí vzdělání získáno v zahraničí, bývá zpravidla potřeba jeho oficiální uznání; přesný postup se

mohou uznávat i jiné způsoby prokázání jazykové úrovně. Proto vždy doporučujeme ověřit si konkrétní podmínky přímo u vybrané vysoké školy nebo fakulty.

Studium v České republice (STUDY IN ambasadorky, Praha, 2024)

může lišit podle typu vzdělání a pravidel konkrétní instituce. Stejně tak se liší i požadavky na znalost češtiny. Každá vysoká škola stanovuje vlastní podmínky přijímacího řízení, nejčastěji se požaduje čeština na úrovni B2, u některých studijních programů i C1. Znalost jazyka se často dokládá jazykovým certifikátem, některé školy ale

Data ze šetření mezi zahraničními studenty³ potvrzují, že Česko jako studijní destinace má co nabídnout. Pro polovinu respondentů je hlavním důvodem volby Česka kvalita vzdělání, pro 32 % konkrétní studijní program a pro více než čtvrtinu také kulturní a jazyková blízkost. Další oslovení zmiňují kvalitu života, konkrétní

¹ Veškeré informace o iniciativě Study in Czechia najdete na webu Study in Czechia [online]. Cit. 2026-05-05. <<https://www.studyin.cz/cs/publikace/644-survey-among-international-alumni-of-czech-universities/>>. Zde vedle kompletních praktických rad a informací naleznete i publikace jako výzkum mezi absolventy či studenty, portál studijních programů a blog, který píšou nejen studenti.

² Studuj na VŠ [online]. Cit. 2026-05-05. <<https://www.studujnavs.gov.cz/>>.

³ Data pocházejí z výzkumu mezi zahraničními studenty, který byl prováděn na přelomu let 2022 a 2023. Celý výzkum můžete najít na Study in Czechia [online]. Cit. 2026-05-05. <<https://www.studyin.cz/cs/publikace/751-studying-and-living-in-czechia-from-the-perspective-of-international-students-ii/>>.

Studium v České republice není jen Praha (STUDY IN ambasadoři, Dolní Morava, 2025)

Život v Česku (STUDY IN ambasadorka, Znojmo, 2025)

vysokou školu nebo dostupnost studia. Zároveň 9 z 10 zahraničních studentů hodnotí svůj studijní program v Česku jako kvalitní a přibližně stejný počet studentů by studium v Česku doporučil svým přátelům či rodině.

Je důležité zmínit, že vedle běžné nabídky existují i cílené možnosti podpory krajanů. Krajanský vzdělávací program⁴ dosud nabízel tři typy stipendijních pobytů: semestrální studijní pobyt krajanů na českých veřejných vysokých školách, čtyřtýdenní letní kurz českého jazyka a dvoutýdenní kurz metodiky výuky češtiny pro vyučující z řad krajanů a zahraničních českých škol. Letní jazykový kurz je určen Čechům žijícím v zahraničí, kteří chtějí zlepšit svou češtinu a blíže poznat zemi svých předků. Kurz metodiky výuky češtiny jako cizího jazyka pomáhá vyučujícím osvojit si nové postupy ve vyučování. Studijní pobyt zase umožňuje zažít české vysokoškolské prostředí. Novinkou roku 2026 je možnost semestrálního studia na vysokých školách v Česku pro studenty češtiny, které v zahraničí vyučují naši vyslaní lektori.

Ve Study in Czechia dlouhodobě vidíme, že studium není jen o přednáškách a zkouškách. Je především o každodenní zkušenosti: o překonávání výzev a osamostatňování se, hledání nového zázemí, navazování přátelství, objevování města i země a postupném zabydlování se v novém prostředí. Proto spolupracujeme s ambasadori, se zahraničními studenty – dobrovolníky, kteří sdílejí své zkušenosti se studiem a životem v Česku na blogu a sociálních sítích⁵. Těm, kdo přemýšlí, jak vypadá běžný studentský život v Česku, s jakými radostmi i starostmi se studenti setkávají a co jim pomáhá se v novém pro-

středí zorientovat, doporučujeme sledovat náš Instagram Study in Czechia. Nachází se tam řada praktických informací a zároveň možnost obrátit se s dotazem přímo na ambasadori, kteří účet spravují.

To, co naši ambasadoři zachycují během svého studia v každodenních příbězích, se navíc potvrzuje i s odstupem času. Zkušenost se studiem v Česku totiž často nekončí promoci, ale proměňuje se v hlubší a dlouhodobější vztah k naší zemi. V našem výzkumu mezi zahraničními absolventy českých vysokých škol⁶ uvedlo 68 % respondentů, že se jejich vztah k Česku po studiu zlepšil. Když měli sami uvést důvod, nejčastěji zmiňovali lidi, přátele, rodinu a kontakty, ale také lepší poznání země a jejích obyvatel. Pobyt v Česku tak nemusí znamenat jen získaný titul, ale i hlubší porozumění jazyku, kulturnímu prostředí a někdy také vlastnímu původu.

Výše zmíněné studie ukazují ještě něco dalšího: studium v Česku může být i odrazovým můstkem pro další životní krok. V absolventském šetření hodnotilo celkem 79 % respondentů hledání práce nebo rozjezd podnikání po studiu jako snadné nebo velmi snadné; u absolventů plných studij-

ních programů to bylo dokonce 81 %. I to napovídá, že Česko pro mnohé nepředstavuje jen krátkou zastávku, ale zemi, s níž lze spojit i profesní budoucnost.

Také v tom spočívá význam naší iniciativy Study in Czechia. Nejenže přinášíme přehled vysokých škol, studijních programů a praktických informací na jednom místě, ale zároveň ukazujeme Česko jako otevřenou zemi pro studium, každodenní život i budování dlouhodobého vztahu. Pro české krajany tak může být studium v Česku víc než akademickou volbou. Může být cestou k jazyku, ke kořenům, k novým možnostem a mnohdy i k novému domovu. ■

⁴ Zdrojem podrobných informací o Programu podpory Čechů a češtiny v zahraničí, jehož je Krajanský vzdělávací program součástí, je DZS [online]. Cit. 2026-05-05. <<https://www.dzs.cz/program/program-podpory-cechu-cestiny-v-zahranici/#krajane-ze-zahranici>>.

⁵ Blog Study in Czechia je umístěn na našem webu Study in Czechia [online]. Cit. 2026-05-05. <<https://www.studyin.cz/cs/komunita-studentu/blog/>>. Veškeré naše sociální sítě najdete v patičce našeho webu.

⁶ Výzkum z roku 2022 je náš první výzkum mezi zahraničními absolventy českých vysokých škol. Soustředí se především na vztah absolventů k Česku a jejich zhodnocení studia na českých vysokých školách. Najít ho můžete na Study in Czechia [online]. Cit. 2026-05-05. <<https://www.studyin.cz/cs/publikace/644-survey-among-international-alumni-of-czech-universities/>>.

Dobré ráno, Česko aneb Hledáme svůj příběh

Jan Dlouhý / Česká centra

Každý učitel češtiny to zná – chvíle, kdy se student zeptá: „A co tím vlastně Češi myslí?“ nebo „Proč se tomu říká zrovna takto?“ Za takovými otázkami se skrývá něco hlubšího než gramatika: otázka identity, hodnot a toho, čím je česká zkušenost ve světě jedinečná.

Čeština je jazyk, který dokáže velmi přesně pojmenovávat věci, vztahy i jemné odlišnosti. Přesto se zdá, že když jde o to popsat sebe sama – naši zemi, naši zkušenost, naše hodnoty – často tápeme. A nejen my. Tápou i ti, kdo nás sledují zvenčí.

Právě tím se od června 2025 zabývá iniciativa *Dobré ráno, Česko*. Spojila státní instituce (MZV ČR, Česká centra, Dům zahraniční spolupráce, CzechTourism, CzechInvest, CzechTrade, Národní sportovní agentura), odbornou sféru (analytický ústav STEM, Nadace BLÍŽKSOBĚ) i podnikatele (Druhá ekonomická transformace). Jejím cílem není vytvořit slogan ani reklamní kampaň, ale otevřít širší společenskou debatu na téma *Jak mluvit o Česku a Jak chceme, aby nás vnímali ostatní*.

Země, o které se ví méně, než si zaslouží

Potřeba takové debaty není abstraktní. Podle mezinárodních průzkumů patří Česko mezi země, které přispívají ke společnému dobru lidstva a planety –

v Good Country Indexu se umístilo na 12. místě. Zároveň však zůstává málo viditelné a rozpoznatelné: v Nation Brand Indexu je až na 41. místě z 50 zemí, tedy v poslední desítce, pokud jde o známost.

Rozdíl mezi tím, jací skutečně jsme,

a tím, jak jsme vnímáni, není jen statistická zajímavost. Má velmi konkrétní dopady na to, jak se Česko prosazuje ve světě, koho přitahuje a jaké příležitosti dokáže využít.

Jinými slovy: nejsme neznámí, jen nejsme zapamatovatelní. A to je rozdíl, který každý učitel dobře zná.

Právě dobrá identifikovatelnost je v dnešním světě klíčová. Státy, stejně jako jednotlivci, potřebují být schopny jasně a uvěřitelně říct, kým jsou, co představují a co mohou nabídnout. Ne jako marketingovou zkratku, ale jako sdílený příběh, který ob stojí v různých situacích, od diplomacie přes obchod až po každodenní setkávání.

Data ze zmíněných průzkumů ukazují ještě jeden důležitý rozměr. Pro značnou část zahraniční veřejnosti zůstává Česko nejasným pojmem. Více než polovina dotázaných ví, že Česká republika existuje, ale nedokáže o ní říct nic konkrétního. Část lidí ji stále zaměňuje s Československem nebo ji geograficky řadí jinam, než patří.

Hledání esence češství

V tomto smyslu jde vlastně o hledání společného jazyka. Ne jazykového systému

v úzkém slova smyslu, ale jazyka hodnot, zkušeností a sdílených představ, který by dobře reprezentoval Čechy směrem k Čechům i do zahraničí.

Iniciativa propojuje veřejnost, odborníky, státní správu i obchod a klade jednoduché, ale zásadní otázky. V čem jsme dobří? Na co můžeme být hrdí? Co chceme světu nabídnout?

Odpovědi sbírá pomocí online dotazníků i při setkáních v regionech, ve školách, na festivalech nebo odborných akcích. Jde o jeden z největších participativních sběrů dat o vnímání Česka za poslední dvě dekády.

Podnikaví Češi v bezpečném Česku

Z dosavadních výstupů se postupně skládá obraz, který je možná méně okázalý, ale o to přesnější. Opakovaně se objevují hodnoty jako tvořivost, preciznost, šikovnost a podnikavost, tj. schopnost spojovat nápad s realizací a kreativitu s technickou kvalitou. Stejně silně zaznívá důraz na kvalitu života: bezpečí, stabilita, svoboda a prostředí, ve kterém se dobře žije, pracuje i studuje.

Zajímavým prvkem je i to, čemu by se dalo říkat „sametová“ dimenze české historické zkušenosti: schopnost dialogu, empatie, určitá neokázalost a odstup, což se často projevuje i v humoru.

Shoda na těchto souborech charakteristik, které se objevují napříč různými skupinami i regiony, dává vznikajícímu obrazu jistou váhu.

Zapojit se může každý

Důležité je, že potřebu aktivně pracovat s obrazem Česka nevnímají jen instituce. Podle výzkumů podporuje 95 % Čechů budování dobrého jména země v zahraničí. To je mimořádně silný konsenzus, který v české společnosti není obvyklý a který naznačuje, že témata identity a reputace jsou otázkou sdíleného zájmu.

Projekt představuje zvláštní příležitost právě pro školy a učitele. Otázky, které iniciativa klade, jsou přirozeným materiálem pro výuku – diskuse o české identitě a hodnotách může v učebně ožít jako živé, relevantní téma. Výsledky průzkumu pak mohou být samy o sobě zajímavým výukovým materiálem: co si Češi o sobě myslí, kde se shodnou a kde

naopak ne. Studenti i učitelé se mohou zapojit prostřednictvím online dotazníku¹ a stát se součástí vznikajícího příběhu.

Až příště student položí otázku „A co si vlastně Češi myslí?“, bude snad odpověď jasnější a zapamatovatelnější. To je ostatně cíl každého dobrého učitele.

¹ *Dobré ráno, Česko* [online]. Cit. 2026-05-05. <www.dobreranocesko.cz>.

ČEJKA

Monika Slabá / Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR

Program podpory českého kulturního dědictví v zahraničí pokračuje od 1. ledna 2026 pod novým názvem **Program podpory Čechů a češtiny v zahraničí**, zkráceně **ČEJKA** (ČEši-Jazyk-KulturA).

Na základě usnesení vlády České republiky ze dne 10. září 2025 č. 683¹ bude v dalších pěti letech (2026 až 2030) pokračovat vysílání učitelů ke krajanům a lektorů na zahraniční vzdělávací instituce. Každoročně se uskuteční kurz češtiny pro krajany a kurz metodiky výuky češtiny jako cizího jazyka. Krajané a nově také studenti bohemistiky, které na zahraničních univerzitách a lyceích vyučují lektoři vyslaní v rámci našeho Programu, budou mít možnost zúčastnit se semestrálních pobytů na veřejných vysokých školách v ČR. Pokračuje i podpora pravidelné výuky českého jazyka a reálií.

Nově spadá Program ČEJKA do gesce sekce mezinárodní spolupráce a podpory ve vzdělávání MŠMT. Tuto sekci od 1. března 2026 řídí Jindřich Fryč, který v roce 2005 stál u zrodu Programu podpory českého kulturního dědictví v zahraničí, a také v dalších le-

tech se aktivně podílel na jeho průběžných úpravách vyplývajících z požadavků terénu.

Jistě jste také zaznamenali nové logo Programu, které představuje čejku sedící na háčku (myšleno diakritické znaménko). Věděli jste, že se v litevštině háček nazývá *paukštelis* – ptáček?

¹ *Vláda České republiky* [online]. Cit. 2026-05-06. <https://www.dzs.cz/sites/default/files/2025-12/Program%20podpory%20%C4%8Cech%C5%AF%20a%20%C4%8De%C5%A1tiny%20v%20zahrani%C4%8D%C3%AD%20usneseni_2025_683_0.pdf>.

Zanechat otisk – tvůrčí psaní napříč generacemi

Zdeňka Gjud / lektorát Záhřeb, Ilona Kirchnerová / krajanská komunita Daruvar, Chorvatsko

Před čtyřmi lety poprvé navštívil krajanskou komunitu v Daruvaru lektor a propagátor tvůrčího psaní René Nekuda. Dá se říci, že tato návštěva byla vpravdě osudová, protože jeho workshopy odstartovaly dnes již několikaletou plodnou spolupráci, která vyústila v mezinárodní a mezigenerační setkání literátů v Českém kulturním a edukačním centru Tkon Svazu Čechů v Republice Chorvatsko.

Mluvílo se, psalo se, malovalo se, tvořilo se, žilo se – dva světy, které se propojily na Tkonu, se prolnou i v připravované knize povídek, která by měla vyjít v listopadu tohoto roku.

René Nekuda přijel do Daruvaru poprvé v roce 2023, aby prezentoval principy tvůrčího psaní a připravil dílny pro Českou základní školu Jana Amose Komenského v Daruvaru, studenty Gymnázia Daruvar a žáky, kteří navštěvují kurzy českého jazyka při České besedě Záhřeb. Stěžejní ale bylo navázání spolupráce s Klubem literátů v Daruvaru a jeho předsedkyní Tanjou Golubić Novotnou.

První návštěva vzbudila nebývalý ohlas a o rok později se spolupráce rozšířila z Daruvaru do Záhřebu, na filozofickou fakultu, katedru bohemistiky. Tříhodinová dílna tvůrčího psaní nadchla i studenty češtiny. René Nekuda zde také představil své publikace vhodné ke kreativnímu tvoření (*Příběhostroj*, *Kreativní zápisník* apod.) a knihy povídek, které vznikají každý rok z jeho pražských kurzů v neziskové organizaci Hakuna Matata.

René Nekuda o tomto sdružení říká: „Hakuna Matata je sdružení lidí, které vydává knihy, jež mají něco změnit. Fun-gujeme bez dotací a snažíme se působit v oblastech, ve kterých můžeme být užiteční bez zbytečného protáčení peněz. Naším cílem je pomáhat skrze investovanou energii, čas a zkušenosti všech zúčastněných. Název zapsaného spolku odkazuje na svahilskou frázi, která ve volném překladu znamená ‚problémy neexistují‘ či ‚nic není problém‘. Jsme tvůrčí psaní, které pomáhá.“

Historicky první knižní projekt (rok 2016) – stejnojmenná mezinárodní sbírka povídek *Hakuna Matata* – se prakticky ihned stal bestsellerem a pomohl studovat 3000 keňským dětem ve slumu Kibera. Touto cestou bylo vydáno již 10 knih, po-

slední z nich, *Zavátí* (2025), ve spolupráci s krajany žijícími v Chicagu.

A jelikož se krajanská spolupráce již několikrát osvědčila, nabízelo se začít další projekt s daruvarským Klubem literátů a záhřebskými studenty bohemistiky. Po několika online schůzkách vzniklo

téma knihy – *Klíčový moment mého života*. Ústředním motivem knihy jsou předměty, které nějakým způsobem ovlivnily život autorů povídek. Každý účastník projektu předmět vyfotil a krátce popsal, proč je pro něj klíčový. Česká strana pak vybírala z předmětů chorvatské strany a naopak.

Společná fotografie před benediktinským klášterem sv. Kuzmy a Damiána na ostrově Pašman
Foto: Zdeňka Gjud

Vznikly tak povídky volně inspirované da-nými předměty a jejich historií.

Na podzim se zrodil nápad propojit tyto tři skupiny nejen online, ale také na-živo. Zorganizovali jsme tedy čtyřdenní tvůrčí pobyt v prostorách Českého kulturně-vzdělávacího centra Svazu Čechů v Chorvatsku na ostrově Pašman ve městě Tkon, který proběhl od 9. do 12. dub-na 2026. Nakonec se k literátům připojil také daruvarský Klub výtvarníků, což jen podpořilo tvůrčí atmosféru prodlouženého víkendu, neboť se tvořilo pestře a všude.

Celý pobyt jsme koncipovali jako sérii volně propojených workshopů s různou kreativní a tvůrčí náplní, ale zbyl dostatek času i na procházky, družení se, povídání si, načerpávání inspirace a konzultování připravovaných povídek. Podařilo se nám propojit záhřebské studenty bohemistiky, účastníky kurzů tvůrčího psaní z Prahy a daruvarský Klub literátů a Klub výtvar-níků. A tak se na chorvatském ostrově Pašman sešlo téměř 50 účastníků zájezdu z různých koutů Česka i Chorvatska, spoje-ných touhou tvořit a také českým jazykem i společnými kořeny. To vše v inspirativním přímořském prostředí, ještě před sezónou, tedy bez všudypřítomných turistů.

Program se nám podařilo připravit různorodý a bohatý. Rozdělili jsme účast-níky na dvě smíšené skupiny, a vznikala tak synergie mezinárodní i mezigenerační. Skupiny se vystřídaly u dopoledního dvou-denního programu na dílně tvůrčího psaní u Reného Nekudy a v naší dílně, která se zaměřila na tvoření interdisciplinární (vý-tvarné, hudební a jazykové), a vznikaly tak unikátní povídky a komiksy na téma *Vodník* (viz článek Ilony Kirchnerové v *Krajinách češtiny* 2024¹). V rámci pobytu měli autoři možnost konzultovat své povídky s Reném Nekudou, který jim dal zpětnou vazbu, stej-ně jako při večeru autorského čtení, kdy si ve smíšených skupinkách navzájem ko-mentovali jednotlivé texty a učili se, jak si poskytnout navzájem konstruktivní kritiku.

Podstatným momentem bylo také online setkání s těmi, kteří s námi nemohli na Tkon odjet. Řešil se název budoucí sbírky povídek, technické parametry, křest knihy apod.

Na program jsme také dodatečně zařa-dili výtvarnou dílnu, do které se většina au-torů povídek zapojila a vyzkoušela si různé výtvarné techniky. Nechyběly ani výlety po ostrově. Jako první jsme navštívili malý be-nediktinský klášter Čokovac, který má za-jímavou historii. Místní mniši spolupracují s oběma benediktinskými kláštery v Praze, tj. s Břevnovským a s Emauzským. Poté jsme zavítali na ekofarmu Rozalinda, kde jsme okusili výrobky místních farmářů. Zájemci si mohli vyzkoušet také meditační techniky pod vedením Tanji Golubić Novotné.

Poslední večer jsme pak věnovali vý-stavě prací, které na Tkonu vznikly, jak výtvarných, tak prozaických, a nechybě-

Otisk přátelství z pracovního a tvůrčího setkání na Tkonu
Foto: Zdeňka Gjud

lo ani autorské čtení poezie z antologie krajanských autorů *Dotýkat se slovy*. Jako třešinku na dortu jsme vytvořili společné dílo – kaligram (tedy spojení psaného slova s obrazem) ve tvaru otisku palce. Stopa, nebo chcete-li poselství, které po nás zůstane na Tkonu i pro všechny další ná-vštěvníky.

Již nyní jsme si jistí, že takovéto se-tkání významně přispělo nejen k rozšíření osobních i tvůrčích obzorů, ale především k navazování nových přátelství a hlavně k prohloubení spolupráce mezi Daruva-rem, Záhřebem a Českem.

Nyní probíhá závěrečná část celého pro-jektu, dokončování společné knihy. Okolo 50 povídek prochází redakční, jazykovou a grafickou korekturou. Oficiálně by měla kniha vyjít na podzim roku 2026, o čemž budeme informovat na stránkách Domu zahraniční spolupráce a v dalším čísle *Krajin češtiny*.

Velké poděkování patří všem organi-zátorům akce, zejména Svazu Čechů v Re-

publice Chorvatsko, který nám propůjčil prostory kulturně-vzdělávacího centra na Tkonu a milý a ochotný personál, Tanje Golubić Novotné, která s námi celou akci připravovala a koordinovala, a především účastníkům celého projektu. ■

Dílna tvůrčího psaní na Tkonu
Foto: Zdeňka Gjud

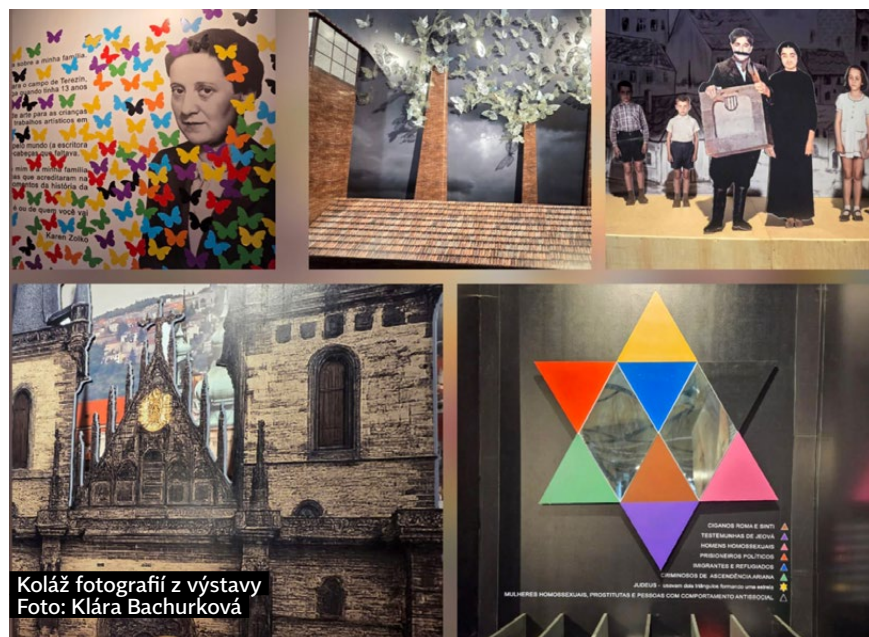
¹ KIRCHNEROVÁ, I. (2024): *Vodník není jen strašidlo*. *Krajiny češtiny*, 16, s. 56–58.

Kde motýli nežijí

Luciane Bonace Lopes Fernandes / krajanská komunita Sao Paulo, Brazílie

Jmenuji se Luciane Bonace Lopes Fernandes, pracuji jako profesorka, výzkumnice, spisovatelka a umělkyně. Byla jsem finalistkou cen Prêmio Jabuti, Prêmio Capes (2016) a Prêmio FNLIJ (2023). V roce 2015 jsem získala ocenění za nejlepší doktorskou práci na Univerzitě v Sao Paulu (USP).

Koláž fotografií z výstavy
Foto: Klára Bachurková

V roce 2022 jsem v Brazílii vydala knihu pro děti a mládež s názvem *Kde motýli nežijí* (*Onde as borboletas não habitam*). Publikace propojuje skutečné události s prvky fantazie a vrací čtenáře do období nacistické okupace bývalého Československa. Vypráví o osudech česko-židovského obyvatelstva i dalších menšin, o jejich deportacích do terezínského tábora i o každodenním životě v podmínkách, které si jen stěží dokážeme představit. Zároveň ukazuje, jak se děti a jejich učitelé snažili čelit nacistické krutosti prostřednictvím umění, divadla, hudby, časopisů a poezie.

Terezín měl v rámci nacistického systému koncentračních táborů velmi ojedinělé postavení. Pevnost, kterou dal roku 1780 vybudovat rakouský císař Josef II., proměnili nacisté v tranzitní tábor pro Židy z Protektorátu Čechy a Morava. Odtud pak byla velká část vězňů deportována do vyhlazovacích táborů ve východní Evropě.

Ve snaze potlačit zprávy o vyhlazování Židů zvolili nacisté pro návštěvu delegace Mezinárodního výboru Červeného kříže a zástupců Dánska a Švédska právě koncentrační tábor Terezín. Delegace jej navštívila v letech 1943 a 1944 a při obou pří-

ležitostech označila situaci za uspokojivou.

V táboře probíhala řada tajných vzdělávacích a kulturních aktivit. Mezi nimi vyniká působení rakouské učitelky a umělkyně Friedl Dicker-Brandeis. Ta si do Terezína přivezla místo teplého oblečení, jídla a léků výtvarné potřeby, aby mohla v tom hrozném prostředí plněm strachu, hladu a nemoci skrz umění vrátit dětem důstojnost a probudit v nich naději na lepší zítřky.

Mezi prosincem 1942 a říjnem 1944 děti vytvořily 5849 kreseb, maleb a koláží. Krátce před deportací Friedl do Osvětimi byly tyto práce ukryty do dvou kufrů a uschovány na půdě dívčího domova L410, kde zůstaly nepovšimnuty až do konce války. Dnes kresby uchovává Židovské muzeum v Praze jako jedinečné svědectví odvahy a tvořivosti těchto dětí.

Dalším výrazným projevem tajné kulturní činnosti v Terezíně byla dětská opera *Brundibár*, kterou děti uvedly celkem pětadesátkrát. V jejím závěru vítězí dobro nad zlem, a právě v těchto chvílích měly děti alespoň symbolicky pocit, že zvítězily nad válkou a nad Hitlerem.

Kniha se dočkala dvou výstav, které proběhly v Sao Paulu a v Rio de Janeiru.

Friedl Dicker-Brandeis, další pedagogové i jejich žáci tak zanechali důležitý odkaz: ukázali, že umění a naděje dávají člověku sílu přežít i v těch nejtěžších chvílích.

UKÁZKA

Když nás učila paní učitelka Friedl, vystávaly nám před očima různé výjevy, vzpomínky a sny: hrající si děti, stoly plné jídla, náš domov. Všechny tyto vzpomínky oživaly prostřednictvím našich kreseb, maleb a koláží a my jsme se radovali už jen z toho, jak se naše nejmilejší představy znovu probouzejí k životu mezi špinavými zdmi našeho vězení. Byli jsme uvězněni, a přesto svobodní.

Naše paní učitelka věřila, že umění nám může pomoci odolávat, ne-li přímo překonat veškerou bídu, již jsme byli vystaveni. Vedla nás nejen k tvorbě, ale i k tomu, abychom dokázali nalézt klid a důstojnost uprostřed zoufalství. Kresby, malby a koláže jsou posledním svědectvím jejího vlivu na svět a důkazem, že jsme tady, v Terezíně, skutečně byli.

Paní učitelka Friedl v nás viděla víc než jen špinavé a hladové děti, viděla v nás touhu přežít. Neučila nás jen kreslit, malovat, pozorovat svět či vyjadřovat své pocity. Pomohla nám uvěřit tomu, že tam nepatříme. Naučila nás dívat se na svět svobodnými očima.

Poznámka

Z portugalštiny přeložila Klára Bachurková.

Zdroj

FERNANDES, L. B. L. (2022): *Onde as borboletas não habitam: a história de crianças e adolescentes que enfrentaram o nazismo com arte*. Belo Horizonte: Aletria.

Luciane Bonace Lopes Fernandes na vernisáži výstavy
Foto: soukromý archiv autorky

Jak na literaturu ve výuce?

Aneta Bučková / lektoráty Erfurt a Jena, Německo

Ve dnech 25. až 28. března 2026 se v německém Durynsku uskutečnilo XV. pracovní setkání lektorek a lektorů češtiny jako cizího jazyka na univerzitách v německojazyčném prostoru.

Cílem akce bylo propojení univerzitních bohemistických lektorátů, sdílení dobré praxe a profesní rozvoj zúčastněných. Tématem setkání byla literatura jako médium pro výuku jazyků a mezikulturní dialog. Volba tématu souvisela i s tím, že Česká republika je v roce 2026 hostující zemí Frankfurtského knižního veletrhu, což představuje výrazný impuls pro zapojování současné české literatury do výuky češtiny.

Organizace setkání se tentokrát ujal bohemistický lektorát v Erfurtu a Jeně. Durynský lektorát tak mohl využít svého ukotvení na dvou univerzitních pracovištích a propojit v jednom programu didaktiku literatury, fonetiku, překlad i veřejnou prezentaci současné české literatury. Vzhledem k rozložení jeho činnosti mezi obě univerzitní města probíhal program na dvou místech a nabídl možnost seznámit se s oběma pracovišti i s jejich profilem.

Setkání bylo zahájeno v Erfurtu. Po úvodním přivítání Holtem Meyerem a přednášce Anny Förster z Univerzity v Erfurtu s názvem *Jenom špatný kompromis? Přeložená literatura v kontextu vysok školské pedagogiky* následovala tvořivá dílna Tamy Bučkové z Katedry germanistiky, romanistiky, slavistiky a lingvodidaktiky na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy věnovaná interkulturní didaktice cizojazyčné literatury na příkladu Petra Síse. Součástí dílny bylo seznámení s kompozičními principy Sísových obrazových knih i praktické vyzkoušení aktivit využitelných ve výuce. Odpolední blok doplnily krátké příspěvky zaměřené na práci s poezií,

autorským čtením a krátkými textovými ukázkami.

Druhý den programu se konal v Jeně. Skupinu nejprve přivítal Ruprecht von Waldenfels. Poté se pozornost přesunula k mluvené stránce jazyka. Dílnu s názvem *Zvuk a smysl – literatura v holistické výuce fonetiky* vedla Sonja Theindel z Institutu němčiny jako cizího a druhého jazyka a interkulturních studií z Univerzity Friedricha Schillera v Jeně. Podobně jako předchozí den se dílna stala příležitostí pro tvořivé experimentování s krásnou literaturou, tentokrát se zaměřením na výuku výslovnosti a prozodie. Odpoledne zazněly další krátké referáty zaměřené na různé typy textů využitelné pro začátečníky, literární a kritické texty vhodné pro výuku reálií a ukázky ze současné české poezie. Odpolední blok uzavřel kulatý stůl o možnostech prohlubování spolupráce a sdílení idejí a materiálů i mimo každoroční pracovní setkání. Důležitým tématem se stala vzájemná podpora lektorátů na síti Instagram a silnější provázanost ve virtuálním prostoru. Dalším podnětem byla systematictější dokumentace společné práce v podobě závěrečných zpráv a fotografií, které by názorně ukázaly kontinuitu vzdělávání a vysokou odbornou úroveň lektorské komunity.

Vývrcholením programu bylo veřejné literární čtení a beseda s překladatelkami Susou Wolfrum a Danielou Pusch v univerzitním knihkupectví Thalia v Jeně. Susa Wolfrum, mladá překladatelka a studentka magisterského programu Literár-

Otázky z publika
Foto: Tamara Bučková

ní překlad v teorii a praxi na Univerzitě Friedricha Schillera v Jeně, na jehož výuce se podílí i durynský lektorát, a Daniela Pusch, překladatelka, lektorka češtiny a dlouholetá účastnice pracovního setkání, představily své aktuální překladatelské projekty. Susa Wolfrum četla ze svého překladu románu *Ostrov duchů* od Kláry Wang Tylové, Daniela Pusch prezentovala román *Opona* od Ondřeje Hübla. Na čtení navázal rozhovor o povolání literární překladatelky a jeho roli v dnešní společnosti. Večer uzavřely typy na současné překlady české literatury pro německojazyčné publikum. Literární večer se uskutečnil také díky podpoře Moravské zemské knihovny v Brně, která v rámci výzvy *Czechia 2026* pomáhá zviditelnit současnou českou literaturu v Německu.

XV. pracovní setkání znovu ukázalo, jak důležitá jsou podobná setkání pro odbornou i lidskou soudržnost lektorské komunity. Účastnice a účastníci z celkem třinácti pracovišť (například Mnichov, Berlín, Vídeň) ocenili vysokou odbornou úroveň programu i jeho komunitní rozměr: prostor pro sdílení zkušeností, diskusi o aktuálních výzvách výuky češtiny v německojazyčném prostoru a vzájemnou podporu, která se během let stala důležitou součástí této profesní sítě. Potěšující zprávou je, že další pracovní setkání je již naplánováno na rok 2027 v Severním Porýní-Vestfálsku.

Kousek Paříže v Dijonu aneb Jak jsme na Lycée Carnot propagovali studium češtiny na Inalcu

Alena Kotšmídová / lektorát Paříž-Inalco, Francie

Pracuji sice jako lektorka češtiny na Inalcu v Paříži, ale bydlím v Dijonu. Když jsem jednou procházela kolem dijonského kampusu Sciences Po, všimla jsem si upoutávky na přednášku. Jméno přednášejícího bylo české. Nijak zvlášť mě to nepřekvapilo.

Čeština je v Dijonu všude: na Sciences Po, na Burgundské univerzitě, na Lycée Carnot v rámci české sekce, v rodinách krajanů. A přesto se zdá, že o ní mnozí nevědí nebo netuší, že ji lze studovat i hlouběji nebo v započatém studiu pokračovat i na Inalcu v Paříži. Napadlo mě, že by to chtělo nějakou propagační akci. Ale kdy? A jak?

Po konzultaci s vedením českých studií na Inalcu jsem se nakonec se svým nápadem obrátila na kolegyni Kateřinu Malečkovou, lektorku českého jazyka a literatury na všech třech výše uvedených institucích v Dijonu. Zareagovala velice ochotně a pozitivně. Od myšlenky k realizaci však přesto uběhlo hezkých pár měsíců, a to hlavně kvůli různým technickým potížím a ne vždy kompatibilním rozvrhům. Nakonec se ale vše podařilo zorganizovat a naše prezentace se uskutečnila 11. března 2026 na Lycée Carnot.

S kolegyní Malečkovou jsme se domluvily, že prezentaci rozdělíme na dvě části: dopolední pro francouzské studenty a odpolední pro studenty z české sekce, kteří každoročně přicházejí na základě náročného výběrového řízení ze všech koutů Česka. V souladu s francouzským školským systémem studují na lyceu tři roky a svůj pobyt zakončují francouzskou státní maturitou. Po celou dobu studia je zajištěna výuka češtiny, jež je také jedním z jejich maturitních předmětů.

Studenty Inalca zastupoval magisterský student Denis. Je zároveň Čech i Francouz, na Inalcu vystudoval bakalářský program Čeština se zaměřením na mezinárodní vztahy. V současnosti studuje na Sciences Po v Paříži a zároveň pokračuje ve zdokonalování češtiny na Inalcu. Má také zkušenosti s letní školou a stáží v České republice, takže šlo po všech stránkách o ideálního reprezentanta.

Na ranní prezentaci jsme měli jasné rozdělení rolí. Mým úkolem bylo před-

stavit Inalco všeobecně a zejména pak katedru Evropa, kam spadají česká studia. Inalco je jedinou institucí ve Francii, kde lze češtinu studovat jako hlavní obor od bakalářského po doktorské studium. Vedle této klasické formy studia nabízí Inalco také Diplom z jazyka a civilizace (Diplôme

de Langue et Civilisation), jenž je určen zejména zájemcům o celoživotní vzdělávání a lidem, kteří se chystají v Česku pracovat, doplňkové studium pro studenty jiných univerzit a vysokoškolských institucí, již si přejí osvojit či upevnit základy češtiny, či takzvaný jazykový pas. Ten držitelům

Oficiální fotografie delegace Inalca na Lycée Carnot v Dijonu
Foto: Kateřina Malečková

#Česká sekce #Dijon #Inalco #Když ji miluješ...
Foto: Antonína Kulaková

umožňuje navštěvovat různé kurzy například ročníky a specializacemi, nevede však k získání diplomu. Aby nebyla naše prezentace příliš abstraktní, promluvil Denis o svých vlastních zkušenostech se studiem na Inalcu. Vysvětlil například, že se mu líbí všudypřítomná multikulturní atmosféra a možnost studovat jazyk v širším kulturním kontextu.

„První část dne jsme věnovali prezentaci Inalca a české sekce pro francouzské studenty, i když přišly jen studentky. Pětičlenná skupinka neměla osobní vztah k češtině nebo k Česku a ani velký zájem o češtinu,“ charakterizoval naše občerstvení Denis. Dívky dokonce přiznaly, že se nikdy nepokusily naučit žádná česká slovíčka a že když slyší české spolužáky mluvit mezi sebou, zní jim to trochu podivně a legračně. Abychom naši prezentaci zpříjemnili, přivezla jsem z Česka také ve Francii tolik oblíbenou kofolu a různé sušenky. Přítomné maturantky sice k připravenému občerstvení přistupovaly s jistým ostychem, poslouchaly ale se zjevným zaujetím.

Po prezentaci nám dívky položily spoustu otázek, ať už ohledně studia samotného, nebo ohledně organizace studentského života v Paříži. Chtěly se například ujistit, že je opravdu možné studovat češtinu bez jakékoli vstupní znalosti, že by nebyly znevýhodněny oproti případným studentům z Česka nebo z multikulturních rodin, dále je zajímalo, jestli existuje možnost dálkového studia či zda Inalco nabízí studentské ubytování. „Studentky měly hodně otázek a myslím si, že to v nich zanechalo dobrý dojem,“ zhodnotil dopolední část programu Denis.

Po obědě jsme se sešli se studenty všech tří ročníků české sekce na Lycée Carnot, s čímž Denis původně nepočítal: „Bylo to pro mě překvapení, ale potěšilo mě vidět na vlastní oči slavnou českou sekci.“ Měl také příležitost ověřit si a uplatnit v praxi znalosti, které získal během studia.

Na rozdíl od svých francouzských spolužáků přijali mladí Češi domácí pochoutky velmi vřele a značnou část snědli a vypili už během naší obědové pauzy. Nejprve jsme mluvili o mém doktorském studiu v Dijonu a o mé doktorské práci, jež se týkala jak

francouzské, tak české literatury. Poté jsme se studenty předmaturitního ročníku navázali volnou diskusí o Inalcu a češtině na Inalcu. Na první pohled by se mohlo zdát, že nabízet českým gymnazistům studium na instituci, jež se zaměřuje na češtinu jako cizí jazyk, nemá velký smysl. Studovat češtinu na Inalcu však znamená mnohem víc než jen učit se český jazyk. Bakalářský program zahrnuje také kurzy české literatury, lingvistiky, historie a geografie. Již od druhého ročníku bakalářského studia si navíc studenti volí specializaci. Mohou se zaměřit na extenzivní studium regionu Evropa, vybrat si některou ze 12 tematických specializací (např. filozofie, náboženství, světová politika, literatura a překlad, migrace či životní prostředí) nebo se rozhodnout pro jeden

z profesionalizujících směrů, z nichž nejpulárnější jsou mezinárodní obchod, mezinárodní vztahy a učitelství jazyků a francouzštiny jako cizího jazyka. Podobně široká je i paleta oborů magisterského studia. Inalco má tedy co nabídnout Francouzům i Čechům, kteří by se rádi věnovali práci v mezinárodním prostředí, diplomacii, překladatelství a tlumočnictví nebo třeba výuce francouzštiny jako cizího jazyka.

Kromě češtiny na Inalcu jsme diskutovali také všeobecněji o studiu češtiny pro cizince i o jejich studiu a pobytu ve Francii. Všichni se také velmi zajímali o Denise a o důvody, které ho vedly právě ke studiu češtiny. Denise samozřejmě tento zájem nenechal chladným: „Udělovalo mi radost, že se čeští studenti zajímali o moji dráhu a že jsem jim to mohl oplatit. Bohužel jsme neměli dost času, abych se dozvěděl více o nich, ale jsem rád, že jsme jim mohli představit naši univerzitu, a jsem si jistý, že je a jejich spolužáky zaujme ať už čeština, nebo jiný orientální jazyk.“

Osobně doufám, že to bude ta čeština! Srdečné díky patří Denisovi Leraslovi za skvělou reprezentaci Inalca ve vlastním volném čase, kolegyni Kateřině Malečkové, že si na mě ve svém nabitém programu udělala čas, konzultovala se mnou program akce a navázala ohledně ní komunikaci s ředitelstvím Lycée Carnot v Dijonu, a samozřejmě také ředitelství gymnázia za to, že nám akci umožnilo a poskytlo na ni krásné prostory.

Těšíme se na shledanou příští školní rok, nejen v Dijonu, ale možná i na Inalcu. ■

Sýýýr pro samospoušť aneb Povinná skupinovka

VII. kongres světové bohemistiky: česká literatura jako literatura světová

Dalibor Dobíáš / Ústav pro českou literaturu Akademie věd ČR

Jak si dnes stojí český jazyk a literatura ve světovém kontextu? Co je o nich skutečně známo, co na jejich přítomnost ve světě působí? A vybízí toto poznání k proměně uvažování o těchto tradičně prvořadých národních symbolech ze strany Čechů?

Na tyto a další otázky hledal odpovědi 29. června – 3. července 2026 již VII. kongres světové bohemistiky, který se tradičně odehrává v Akademii věd České republiky v Praze.

Kongresu se zúčastnilo přes 250 světových odborníků a odborníků – v panelech, diskusích a se samostatnými referáty. Předchozí setkání v roce 2022 zasvětili organizátoři dnešní metodologické i institucionální situaci oboru; nyní se příspěvky zaměřily – ve čtyřech tematických osách – na českou literaturu jako literaturu světovou, jazyky literatury v českých zemích a české literatury v exilu a (e)migraci, na paměťovou práci s archivem českého jazyka a literatury v době umělé inteligence a digitálních médií a konečně i na mediatu literatury a její remediace napříč časem. Plenární referáty k těmto tématům pronesli Neil Bermel, Lenka Řezníková, Irina Wutsdorff a Galin Tihanov. Zvláštní pozornost byla věnována stému výročí Pražského lingvistického kroužku, tedy metodologii, která spojila lingvistiku a literární vědu a s ojedinělým dosahem zapůsobila na světové humanitní vědy. V souvislosti s tím zaznělo vícero příspěvků o světově proslulých autorech z českých zemí, jako

jsou Franz Kafka, Karel Čapek, Milan Kundera, Václav Havel a další. Globálně pojaté hlavní téma ovšem přineslo i panely k hranicím a překračování hranic v jazyce a literatuře, mj. dosud méně studovaným ženským autorkám, k působení těchto prostředníků a prostřednic a povaze jejich tvorby, nebo k česko-německé literatuře.

K frekventovaným tématům patřily dále dnešní vztah lingvistiky a literární vědy ve světle zásadních technologických proměn, společnost a místo jazyka a literatury v ní i mimo starší národní či genderové role a také dynamika komunikace v dnešních médiích s důrazem na literaturu. Toto interdisciplinární zacílení přispělo k tomu, že počet účastníků vzrostl proti předchozímu kongresu v roce 2022 bezmála o třetinu, necelá stovka dorazila ze zahraničí. Kongresu se zúčastnili jak tradiční, tak mnozí noví hosté – z pracovišť, kde působí lektori a lektorky DZS jmenujme jen Annu Artwińskou, Ani Burovou, Alessandra Catalana, Mattea Colombiho, Jasminku Delovou-Siljanovou, Joannu Derdowskou, Slaveiu Dimitrovou, Khalida El Biltagiho, Amany Elabd, Xavieru Galmiche, Piotra Gierowského, Petru James, Janu Kantořkovou, Joannu Królak, Melissu Shih-hui Lin, jejíž studenti se objevili i v kongresovém televizním spotu, Andora Mészároše, Holta Meyera, Lenku Németh Vítovou, Catherine Servant, Janu Šnytovou a Mirju Šolić. Potěšující bylo také to, že se do kongresového programu zapojily desítky doktorandů a doktorandek, a to buď se samostatnými referáty, anebo v metodologickém workshopu *Velké jazykové modely, umělá inteligence a česká literatura*, který připravil ve spolupráci s pořádajícím Ústavem pro českou literaturu Akademie věd České republiky Ústav české literatury

Jeden z workshopů kongresu

a komparatistiky Filozofické fakulty Univerzity Karlovy.

Dnešní konference vybízí nejen k odbornému dialogu, ale i k hledání jeho nových forem a vstupu do veřejného prostoru. Účastníci kongresu měli příležitost navzájem debatovat nejen prostřednictvím referátů a následných dotazů a komentářů, ale také ve speciálních diskusích (např. na téma *Gender a norma* v jazyce, kterou uspořádal Ústav pro jazyk český AV ČR). Nejen na účastníky, ale i na širší veřejnost byl orientován doprovodný program zahrnující mj. diskusi o Václavu Havlovi a jeho četbě v dnešních autoritářských prostředcích ve světě, již moderoval v Knihovně Václava Havla Alessandro Catalano z Univerzity v Padově při příležitosti devadesátého výročí narození bývalého českého prezidenta. Hosté a širší veřejnost se mohli vzájemně setkat i na moderovaných autorských večerech s Derekem Sayerem, Sylvií Richterovou a Helen Oyeyemi a při dalších příležitostech. Vybraná kongresová témata jsou konečně dostupná v časopisech *Host* (respektive na blogu *h7o*), *Tvar* aj. Rozhovor Kristýny Vaněčkové s Rajendrou Chitni-sem při příležitosti kongresu přináší toto číslo *Krajin češtiny*.¹

Přeshraniční výměna poznatků je zvláště v případě menších oborů, jako je ve světě bohemistika, základem jejich rozvoje, a lze se tak těšit na následující podobné setkání, které je ohlášeno na rok 2030. ■

Poznámka

Konference se konala po redakční uzávěře.

¹ VANĚČKOVÁ, K. (2026): O pozici české literatury na Oxfordu, *Krajin češtiny*, 18, s. 54–56.

Alessandro Catalano provází studenty výstavou
Foto: Andrea Mezerová

Panel věnovaný Kunderovým románům
Foto: Andrea Mezerová

Kundera bez Kundery. Mezinárodní konference v Padově

Andrea Mezerová / lektorát Padova, Itálie

Závěr letního semestru na Padovské univerzitě patřil významnému českému spisovateli Milanu Kunderovi. Oddělení lingvistiky a literatury Padovské univerzity uspořádalo ve dnech 4.–6. 6. 2025 mezinárodní konferenci s názvem *Kundera bez Kundery*.

Hlavní organizátoři akce, bohemista Alessandro Catalano a komparatista Alessandro Metlica, si kladli za cíl zjistit, zda se po smrti Milana Kundery v roce 2023 nějak změnil pohled odborníků na jeho dílo a jak dnes vypadá výzkum jeho tvorby.

Na konferenci vystoupili odborníci z Itálie, České republiky, Francie a USA. Za italskou stranu své příspěvky přednesli nejen hlavní organizátoři akce, ale prostor dostali také zástupci dalších italských univerzit a samozřejmě studenti Padovské univerzity. Českou stranu reprezentovali Lenka Jungmannová z Ústavu pro českou literaturu AV ČR, Michal Bauer z Jihočeské univerzity, ředitel Moravské zemské

knihovny a vyučující na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy Tomáš Kubíček a Jakub Češka z Fakulty humanitních studií Univerzity Karlovy.

Příspěvky zahrnovaly široké spektrum témat. Některé se zaměřily na analýzu českých filmů 60. let 20. století, které vznikly podle Kunderových literárních předloh. Další příspěvky se zabývaly různými aspekty jeho díla, zejména vyprávěcími strategiemi a opakuje se motivy v prózách. Patřily mezi ně například návrat, snění nebo mimetická touha. Pozornost byla věnována také estetice a románovým postavám, stejně jako jeho dramatické a filmové recepci, překladům a srovnání s jinými autory. Příspěvky zazněly v anglickém, italském a českém jazyce. Konference byla zároveň streamována.

Jméno Milana Kundery nejen figurovalo na akademické půdě, ale zároveň na něj mohli narazit i obyvatelé Padovy při návštěvě kina, kde se promítaly slavné Kunderovy filmy. Zájemci o českou kinematografii mohli zhlédnout filmy *Žert*, *Nesnesitelná lehkost bytí*, *Nikdo se nebude smát* nebo *Já, truchlivý bůh*. Nutno podotknout, že většina filmových projekcí byla pro návštěvníky zdarma. Konference byla zpestřena divadelním představením *Jakub a jeho pán*, které se uskutečnilo v podání souboru Matricola Zero.

Součástí akce byla také jedinečná výstava knih, zejména Kunderových děl, a dalších materiálů ze soukromé sbírky profesora Alessandra Catalana.

Konference proběhla velmi úspěšně. Nabídla mimořádnou příležitost k mezinárodnímu setkání a k výměně odborných poznatků mezi přednášejícími z různých zemí, studenty Padovské univerzity a dalšími účastníky.

Pomyslným vyvrcholením celé akce je nová kniha *Kundera without Kundera*. Na jejím vzniku se podíleli Alessandro Catalano a Alessandro Metlica. Kromě odborných textů obsahuje také bohatý obrazový a dokumentární materiál, včetně řady dosud nepublikovaných fotografií a dokumentů. ■

Účastníci kongresu

Neformální setkání u společného oběda
Foto: archiv Alessandra Catalana

Čechocaching aneb Co Čech, to kačer

Tereza Vlček Klímová, Ilona Kirchnerová / krajanská komunita Daruvar, Chorvatsko

Měsíc mateřského jazyka každoročně přináší v krajanském prostředí příležitost hledat nové cesty, jak český jazyk oživit, zatraktivnit a propojit s každodenním životem.

Právě proto jsme se s kolegyní rozhodly vytvořit v Daruvaru zcela unikátní aktivitu, která by propojila český jazyk, literaturu a kulturu s pohybem, zajímavými i všedními místy ve městě a přirozenou zvědavostí účastníků. Zároveň jsme hledaly formu, která by byla otevřená všem věkovým skupinám a umožňovala zapojení rodin, jednotlivců i širší komunity. Výsledkem byl projekt Čechocaching – zábavně-naučná hra inspirovaná principy geocachingu, celosvětově rozšířené hry založené na hledání skrytých krabiček, tzv. kešek, pomocí GPS souřadnic.

A právě z prostředí geocachingu jsme si vypůjčily i označení kačer, kterým jsou běžně nazýváni hráči této hry. Vzhledem k tomu, že geocaching je velmi populární i mezi obyvateli Česka, z tradičního českého přísloví Co Čech, to muzikant tak rázem vzniklo motto naší hry Co Čech, to kačer, které vystihuje hlavní myšlenku celé aktivity: nabídnout každému možnost stát se objevitelem, vydat se po stopách české kultury a zažít jazyk jinak než jen ve školní lavici.

Samotná příprava zahrnovala několik fází: vytipování vhodných míst a jejich propojení s literárními texty a úkoly, tvorbu

mapy, tvorbu a technické zajištění QR kódů a vytvoření úvodního videa, které účastníky uvedlo do hry a poskytlo jim základní orientaci.

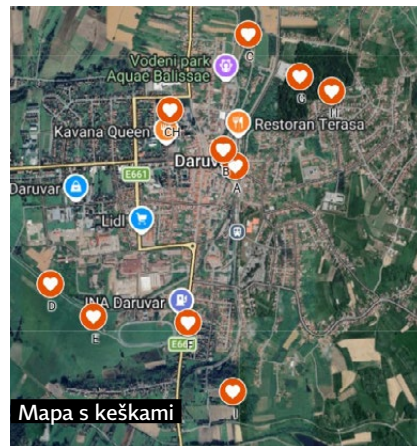
Hra byla spuštěna symbolicky 21. února na Mezinárodní den mateřského jazyka. Zpřístupněna byla po dobu jednoho měsíce, tedy do 21. března 2026. Účastníky jsme motivovaly prostřednictvím YouTube videa s názvem Čechocaching Daruvar 2026, kde jsme vysvětlily princip hry a její pravidla.

Namísto klasických kešek jsme po městě Daruvar a v jeho blízkém okolí

Rodiče, kteří se zapojili s dětmi, kladně hodnotili fakt, že hra přirozeně podporovala čtení s porozuměním, práci s informacemi i orientaci v prostoru.

rozміstily deset QR kódů s logem Měsíce mateřského jazyka. Klíčovým kritériem pro výběr stanovišť byla jejich vazba na českou literaturu, historii a kulturu. QR kódy tak hráči hledali například v blízkosti splavu u místního jezera,

který byl spojen s úryvkem o bláznivé Viktorce z knihy Babička. Náměstí s názvem Trg branitelja Daruvara, jehož dominantou je tank, nám asociovalo dílo Tankový prapor Josefa Škvoreckého, místní letiště odkazovalo na Karla Čapka a jeho Povětrně a daruvarské srdce, umístěné před zámkem Jankovićů, na osobnost Václava Havla.

Místa s QR kódy jsme zanesly do aplikace Mapy Google, kde byla zobrazena prostřednictvím srdíček. Pokud si hráči nevěděli rady a nedařilo se jim QR kód nalézt, měli možnost využít veršované nápovědy, která blíže specifikovala místo, na němž byl QR kód umístěn. Po načtení QR kódu se jim zobrazil text s literárním úryvkem a otázkou s ním spojenou. Po zodpovězení všech otázek nám hráči své odpovědi následně zasílali e-mailem. Každý text byl také doplněn tzv. bonusovým písmenem a číslem. Po nalezení všech kešek hráči seřadili písmena v abecedním pořadí a podle nich příslušná čísla, a získali tak souřadnice pro určení polohy finální kešky, která byla umístěna na dvěřích horské chaty na místním vrcholu Petrův vrch.

Po nalezení posledního kódu si tak hráči mohli ověřit správnost svých odpovědí a taktéž zjistili datum konání slavnostního vyhlášení výsledků. Všichni kačeři byli odměněni magnetkou ve formě QR kódu, pod nímž se skrýval diplom, a také oplatkou Horalkou. Ti, kteří naše literární nástrahy zdolali nejrychleji, získali knihu: dospělí cestopis Ladislava Zibury Prázdniny v Česku a děti knihu Cestujeme po světě autorky Ivanky Melounové.

Hra Čechocaching oslovila široké spektrum účastníků – od dětí až po celé rodiny. Jejich zpětná vazba byla velice pozitivní. Jako zajímavé hodnotili propojení jazyka s konkrétním místem a zážitkem, ale také to, že mohli aktivně strávit čas se svými blízkými a zároveň se dozvědět něco nového atraktivním způsobem. Rodiče, kteří

se zapojili s dětmi, kladně hodnotili fakt, že hra přirozeně podporovala čtení s porozuměním, práci s informacemi i orientaci v prostoru.

Čechocaching se tak stal jednou z aktivit, která překročila rámec tradiční výuky. Právě spojení jazyka, prostoru a prožitku se ukázalo jako úspěšná cesta, která má potenciál oslovit děti i dospělé v dnešní době plné různorodých lákadel. Také se potvrdilo, že český jazyk může být dobrodružstvím, které prostřednictvím hry, pohybu a společného objevování přirozeně propojuje krajanskou komunitu s českou kulturou i literaturou.

Seznam míst, na kterých byly umístěny QR kódy, a díla s nimi spojená:

Stará telefonní budka – Mach a Šebestová, Miloš Macourek
Daruvarské lázně (Antunovo vřídlo) – Rozmarné léto, Vladislav Vančura
Daruvarské jezero (splav u jezera) – Babička, Božena Němcová
Informační panel vedle řeky Toplice – Jak jsem potkal ryby, Ota Pavel
Aerodrom – Povětroň, Karel Čapek
Náměstí obránců Daruvaru (tank) – Tankový prapor, Josef Škvorecký
Přírodní pramen Julis Brum – Modlitba za vodu, Jan Skácel
Židovský hřbitov – Životopis Karla Poláčka
Srdce před zámkem Jankovićů – Životopis Václava Havla
Vinařství rodiny Horvat – Romance o Karlu IV., Jan Neruda

Proč se učit česky? Po stopách obřího králíka

Jana Sovová / lektorát Řím, Itálie

V pátek 24. října 2025 se na půdě mateřské univerzity La Sapienza v Římě konala akce s názvem Proč se učit česky? Spolupráce českých a italských badatelů v oblasti paleontologie. Česko-italské setkání určené studentům, kolegům přednášejícím i zájemcům o obor se uskutečnilo s podporou Velvyslanectví České republiky v Římě.

Cílem nebylo jen poukázat na atraktivnost studia češtiny, ale také otevřít debatu o důležitosti studia tzv. menších jazyků. Pořadatelé se tak rozhodli učinit prostřednictvím konkrétního případu mezinárodní spolupráce mezi českými a italskými badateli v oblasti paleontologie. Chiara Angelone je absolventkou 1. ročníku češtiny, učí paleontologii na Univerzitě Roma Tre v Římě a coby badatelka se podílí na výzkumech s českými kolegy. Přestože v odborné komunikaci používá angličtinu, pocítila Chiara potřebu porozumět členům týmu i ve chvílích, kdy spolu hovoří česky. Na pódium si přizvala kolegu Stanislava Čermáka z Geologického ústavu AV ČR.

Po úvodních slovech vedoucí bohemistiky Annalisy Cosentino a ředitele Ústavu evropských, amerických a interkulturních studií Simona Celaniho seznámili Chiara Angelone a Stanislav Čermák přítomné s počátky a průběhem své spolupráce, včetně bádání v mnohdy obtížném terénu při hledání stop gigantického prehistorického králíka. V poutavé česko-italské prezentaci vylíčili své úsilí o objasnění vývojové historie tohoto živočicha i dalších endemických zajíců, kteří obývali ostrovy západního Středomoří; úsilí, při němž se oba badatelé potýkají s fiktivními

vývojovými liniemi, zmizelými ostrovy, pevninskými mosty a putujícími mikrokontinenty.

Na snímcích se objevily i další kuriozity, jako například miniaturní slon z období pleistocénu nebo fotografie takzvaného hlodavce z Valče z archivu paleontologa Oldřicha Fejfara, zachycující jeden z nejstarších zdokumentovaných nálezů fosilního savce v Evropě. V duchu českého humoru přednášející vložili do prezentace i jeden paleontologický vynález Járy Cimrmana.

Následovala živá diskuse o možnostech, které nabízí studium menších jazyků, a o směrech, kterými by se mohlo do budoucna ubírat. Kolegové vyučující nizozemštinu, portugalsčinu, rumunštinu a řečtinu a posluchači mezinárodního doktorského programu Germanoslavistika (Studi Germanici e Slavi) se shodli na tom, že provázanost jazykové výuky s jiným než humanitním zaměřením může představovat silnou motivaci ke studiu. Zatím nevyřešeným problémem je, jak takové pojetí prosadit na institucionální úrovni, neboli

Diskuse, zleva Annalisa Cosentino, Stanislav Čermák, Chiara Angelone, Simone Celani
Foto: Kateřina Šromová

jak přesvědčit vedení, aby se zmíněné jazyky staly součástí všeobecné jazykové nabídky pro posluchače všech fakult vedle angličtiny, němčiny, španělštiny a francouzštiny. Nezbývá než doufat, že setkání s česko-italskými paleontology poslouží jako inspirace k nalezení nové, atraktivní vývojové linie jazykové výuky v Římě.

Slavnostní vyhlášení vítězů na Petrově vrchu

Disegnini

Abeceda. Svět limericků od A po Z – Poezie a ilustrace dětí z České školy Řím

„Malířství je poezie, která je viditelná, ale neslyšitelná, a poezie je malířství, které je slyšitelné, ale neviditelné.“

Leonardo da Vinci

Kateřina Di Paola Zoufalová / Associazione Praga, Česká škola Řím, Itálie

Associazione Praga¹, působící od roku 2002 v Římě, se od svého založení s péčí věnuje podpoře a rozvoji českého jazyka v zahraničí. Po celou dobu své činnosti hledá nové cesty, jak češtinu nejen uchovat mezi rodilými mluvčími žijícími mimo Česko, ale především ji citlivě předávat a rozvíjet u druhé a třetí generace krajanů v Itálii.

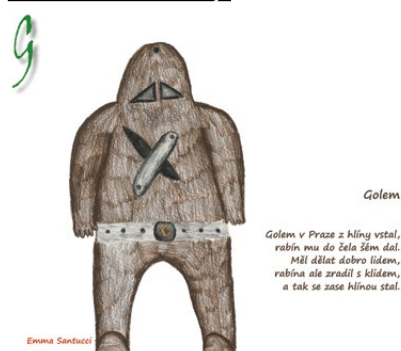
Toto dlouhodobé úsilí v roce 2011 vyústilo v založení České školy Řím, která přirozeně navázala na aktivity kroužku českých matek fungujícího v rámci Associazione Praga již od jejích počátků. V průběhu let vedení školy i sdružení nadále hledá nové inspirace a cesty, jak podporovat dvojazyčnou výchovu a vzdělávání.

Jedním z výsledků této snahy je i šestá publikace *Abeceda. Svět limericků od A po Z* (Řím: Edizioni GSE, 2026), která se věnuje tématu dvojazyčnosti a hravou formou přispívá k rozvoji jazykových dovedností dětí.

Knížečka *Abeceda. Svět limericků od A po Z* vznikla v kreativní dílně pří- městského tábora České školy Řím, který ukončil školní rok 2024/25. Organizátoři dílny se rozhodli dát prostor obrazotvornosti dětského vidění světa a použít poezii jako didaktický nástroj k rozvoji kompetencí, jako je mluvení a psaní, k rozšiřování a upevnění slovní zásoby. V didaktice cizího jazyka se hojně užívá říkanek, písniček a poezie, a tudíž autoři projektu vycházeli z premisy, že žáci jsou pozitivně otevření básnickému jazyku. K tomu přispěla mimo jiné i skutečnost, že

Titulní stránka knížky

Limerick Golem

se někteří z žáků podíleli již na tvorbě haiku² v minulých školních letech.

Kreativní dílna *Jak se dělá kniha. Abece-da* proběhla pod vedením stážistek programu Erasmus+ Veroniky Svobodové a Martiny Ježové a zúčastnilo se jí 8 žáků od 1. do 7. třídy. Některé ilustrace k abecedě pocházejí z dílen, které probíhaly během školního roku, kdy se žáci volně inspirovali jednotlivými písmeny abecedy.

Několik pokusů o doprovodnou báseň vzniklo již během těchto dílen, kdy si žáci mohli vyzkoušet tvorbu poetického textu k ilustraci komentující vždy jedno písmeno z abecedy.

Je důležité si uvědomit, že samotná umělecká tvorba dětí je pouze prvním krokem k poznání. Na něj musí navazovat krok druhý – mnohem významnější – totiž reflexe a dialog mezi žáky. Tomuto aspektu byl v průběhu příměstského tábora dán dostatečný prostor, protože byl k dispozici čas na rozvoj interaktivních dovedností a děti se mohly této tvorbě věnovat naplno. První fází byla výtvarná činnost, která vedla k vytvoření a dokončení jednotlivých ilustrací a k výběru těch nejvhodnějších pro další krok, tedy napsání poetického komentáře k vybraným obrázkům. Samostatná tvůrčí práce ve skupině u jednoho velkého stolu byla pro vznik básní velmi podnětná, neboť

se účastníci navzájem motivovali a inspirovali.

Jako básnický útvar pro poetický komentář k ilustraci jednotlivých písmen jsme zvolili limerick, tedy formu většinou rozpustilou a lidovou, která neklade velké nároky na umělecké hodnoty a snese humorný nonsens. Kreativní dílna *Jak se dělá kniha. Abeceda* byla zakončena divadelním představením *Kam se poděla radost*, v němž si zahrála jednotlivá písmenka. Ta se sice vtipně zamotala, ale nakonec se přece jen našla – k velké radosti všech přítomných. Publikace je uspořádána podle jednotlivých

písmen abecedy. Každá část propojuje dětskou poezii s výtvarným zpracováním.

Tato útlá knížečka vznikla díky nadšenému zapojení Emila, Erin, Toníčka, Stellinky, Emily, Francesky, Emmy a Lindy, kteří svým spontánním kreativním entuziasmem potvrdili, že obrazotvornost dětského vidění světa může být cenným didaktickým nástrojem pro upevňování kompetencí, jako je mluvení, psaní a rozšiřování slovní zásoby v druhém jazyce.

Publikace je věnována rodičům, kteří s láskou a péčí předávají dětem dědictví svého mateřského jazyka. ■

Poznámka

Knihu lze objednat na platformách pro distribuci knih zadáním názvu bez diakritických znamének, popřípadě je možné obrátit se přímo na sdružení Associazione Praga, Česká škola Řím prostřednictvím e-mailu associazionepraga@gmail.com.

Literatura

DA VINCI, L. *Trattato della pittura*. (2006): Ed. Silvia Bordini. Roma: Newton Compton, s. 12. Překlad Kateřina Di Paola Zoufalová.

Karel IV. a Zlatá bula z roku 1356: imperiální stabilita, nebo český triumf?

Fábio Kiyoshi Sakata, úvod Klára Bachurková / krajanská komunita Sao Paulo, Brazílie

Fábio Kiyoshi Sakata studuje postgraduální specializační program v oblasti humanitních věd na IFSP (Federální institut státu São Paulo). Je absolventem bakalářského a učitelského programu v oboru portugalský jazyk na Filozofické fakultě Univerzity v Sao Paulu, kde v loňském roce navštěvoval kurz českého jazyka. Ve své práci se zaměřuje na politické dějiny a středověké evropské instituce.

V e 14. století se České království stalo jedním z hlavních politických a kulturních center střední Evropy, a to z velké části díky Karlu IV. (1316–1378), českému králi a císaři Svaté říše římské. Karel IV. se narodil v Praze jako Václav. Část svého vzdělání získal ve Francii a jméno Karel přijal na počest francouzského krále Karla IV., svého kmotra. Jeho vláda přinesla Českému království výrazný politický i kulturní rozkvět. Jako král založil Univerzitu Karlovu (1348) a zahájil stavbu Karlova mostu (1357). Jako císař sehrál klíčovou roli při politické reorganizaci Svaté říše římské prostřednictvím Zlaté buly z roku 1356, ediktu opatřeného zlatou pečeti, od níž je odvozen jeho název. Protože Svatá říše římská byla monarchií vlenou (císař nedědil trůn) a decentralizovanou (neměl přímou politickou moc nad knížaty), měla bula zásadní význam: zpřehlednila volbu císaře a omezila spory mezi členy kurfiřtského kolegia. Dříve totiž chyběla jasná pravidla, což vedlo ke konfliktům, například během velkého interregna. Karel IV. stanovil, že volitelů (kurfiřtů) bude sedm: tři arcibiskupové (Mohuč, Trevír a Kolín nad Rýnem) a čtyři světská knížata (král český, falckrabě rýnský, vévoda saský a markrabě braniborský). Volba se měla konat ve Frankfurtu a rozhodnutí mělo padnout rychle, aby se předešlo sporům (v krajním případě i za cenu omezení přísunu potravin kurfiřtům). Zlatá bula tak posílila roli knížat při volbě

císaře a oslabil vliv papežství. Papež sice i nadále korunoval císaře, jeho vliv na samotný výběr však již nebyl zásadní. Tento krok odrážel politický pragmatismus Karla IV., jenž využil oslabení papežské moci v období avignonského zajetí (1309–1377). Je třeba dodat, že i bez silné centralizované moci měl císař značnou symbolickou autoritu: byl vnímán jako ochránce křesťanstva a dědic Římské říše, což odkazovalo až k době Karla Velikého. Karel IV., vědom si významu této symboliky, usiloval o to, aby se jejím centrem stala Praha. Shromáždil proto v katedrále svatého Víta ostatky zemských patronů, čímž se snažil zajistit Boží ochranu a upevnit postavení Českého království v rámci Svaté říše římské. Zlatá bula však vyvolává i otázku: v čí prospěch Karel IV. jednal? Tím, že ustanovil českého krále jedním ze sedmi kurfiřtů (jediného s královským titulem), zajistil svému království trvalé privilegované postavení ve Svaté říši římské. Lze tedy hovořit o skutečné stabilizaci poměrů, zároveň však nelze přehlédnout, že ani její tvůrce z toho nevyšel s prázdnou.

Co se týče zachování rovnováhy moci (a předcházení sporům), svěčila bula předsednictví volby mohučskému arcibiskupovi, čímž vyvážila prestiž českého krále. Zároveň potvrdila decentralizovaný charakter říše tím, že uznala pravomoci knížat na jejich územích. Neusilovala tedy o centralizaci, ale o vyvážení císařské autority a místní moci knížat. Z dlouhodobého hlediska Karel IV. vytvořil sys-

tém, který po obdobích dynastických sporů a nástupnických zvratů o český trůn umožnil, aby habsburský rod, jenž z těchto konfliktů vzešel jako vítěz, dosáhl císařského trůnu a udržel si svou hegemonii po celá staletí. Řešení lucemburského krále tedy paradoxně posloužilo jako základ moci jiné dynastie. České království tak zaujalo významné postavení ve Svaté říši římské a Karel IV. soustředil své politické aktivity do Prahy, kterou proměnil v politické a kulturní centrum. V jeho odkazu je níméně patrná jistá rozporuplnost: stabilizoval celou říši, ale vsadil pouze na jedno město. A dnes je zřejmé, že Karel IV. vsadil na Prahu správně: Češi v ní žijí i o staletí později.

Poznámka

Autentický text z portugalštiny přeložila Klára Bachurková. ■

Literatura

CAROLUS IV. *Vita Caroli IV.* [autobiografie]. Dostupné z: VICIFONS [online]. Cit. 2026-03-24. <https://la.wikisource.org/wiki/Vita_Caroli_IV>. KAVKA, F. (1998): Politics and Culture under Charles IV. In: TEICH, Mikuláš (ed.), *Bohemia in History*. Cambridge: Cambridge University Press, s. 49–78. WILSON, P. H. (2016): *Heart of Europe: A History of the Holy Roman Empire*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

¹ Associazione Praga [online]. Cit. 2026-05-05.. <<https://associazionepraga.it/cs/ceska-skola-rim/>>.

² DI PAOLA ZOUFALOVÁ, K. (2024): Haiku v české škole Řím – nové cesty ve dvojazyčném vzdělávání. *Krajiny češtiny*, 16, s. 38.

Retrospektiva filmů Františka Čápa jako součást studentského projektu

Zuzana Muchová / lektorát Lublaň, Slovinsko

Na jaře 2025 dostali studenti bohemistiky možnost zapojit se do interdisciplinárního projektu týkajícího se titulkování filmů. Aleše Belšaka a Leona Kokošara jsem se zeptala na jejich dojmy a zkušenosti.

Studenti bohemistiky FF UL a studenti programu Erasmus+ ve Slovinské kinotéce

Aleš Belšák a Leon Kokošar
Foto: Zuzana Muchová

„Všichni jsme byli nadšeni tím, že alespoň na chvíli můžeme i my být filmovými hvězdami.“

Aleš Belšák, Leon Kokošar

Nebyla to naše první zkušenost s titulkováním českých filmů. V minulosti jsme v rámci výuky titulkovali krátké české filmy, které jsou každoročně promítány na *Večeru západoslovanských krátkých filmů*. Také již několik let spolupracujeme na titulkování českých celovečerních filmů, jež jsou veřejně promítány ve Slovanské knihovně v Lublani.

Tentokrát ale vše fungovalo úplně jinak, protože doposud byla minutáž titulků vždy předem připravená, a my jsme tedy jen přeložili český text do slovinštiny.

Jedním z prvních setkání v rámci projektu byla přednáška Anji Naglič, vedoucí oddělení titulkového překladu ve Slovinské kinotéce. Ta nám ukázala pravidla pro slovinské titulky, neboť jsou jiná než pravidla pro titulky anglické, protože angličtinu čteme rychleji než slovinštinu, a tím pádem jsou zde jiná časová omezení. Ačkoli jsme neměli žádné testovací verze, poskytla nám manuál s příklady a všechny naše překlady opravila z hlediska pravidel pro slovinštinu.

Žan Luka Hojnik, student Fakulty výpočetní techniky a informatiky Univer-

zity v Lublani, pro nás připravil přehled různých funkcí v programu Subtitle Edit, který jsme používali. Přestože je tento program uživatelsky vstřícný, bylo dobré mít možnost setkat se s informativním pohledem na všechny jeho funkce. Kromě toho pro nás profesor Majko Barec, ze stejné fakulty, připravil velice zajímavou přednášku o tom, jak je v současnosti AI schopná udělat titulky např. jen ze zvukového záznamu a jakým způsobem jejich studenti

Myslíme si, že takové projekty jsou pro studenty opravdu dobré, protože můžeme pracovat s jazykem, který studujeme, a nemusíme se živit prací, která s naším studiem vůbec nesouvisí.

tyto programy rozvíjejí. Navíc jsme si vše mohli sami vyzkoušet, i když jen pro titulkování slovinštiny pro neslyšící.

V rámci projektu byly vytvořeny slovinské titulky ke dvěma celovečerním filmům režiséra Františka Čápa, a to k filmům *Muži bez křidel* a *Bílá tma*. Další filmy z Čápova československého období již slovinskými titulky opatřeny jsou.

Na konci projektu se pracovní tým vydal na cestu na jih Slovinska, konkrétně do Portorože a Piranu, tedy míst, která jsou s Františkem Čápem úzce spjata.

■ Piran – slovinské město, perla pobřeží

Zde také natočili společně se studentem střihu a režie Cirilem Zupanem, pod vedením mentora, režiséra Andreje Nagode, krátký film s názvem *Hledání Čápa*. Jedná se o filmovou koláž propojující aktuální snímky studentů v Piranu s fotografiemi Františka Čápa tamtéž. Objevují se tam místa, kde Čáp točil a žil, a také místo, kde je pohřben. Tento snímek se stal předfilmem, který společně s Čáповým snímkem *Piran – biser slovenskega primorja*¹ v neděli 14. září 2025 ukončil retrospektivu slovinských filmů Františka Čápa a zahájil část věnovanou českým filmům, v jejímž rámci byly ve filmovém sále Slovinské filmotéky uvedeny, kromě dalších titulů, i výše zmínované filmy *Muži bez křidel* (18. 9. a 7. 10.) a *Bílá tma* (28. 9. a 8. 10.). Studentský film *Hledání Čápa* byl přihláščen na filmový festival SHOTS.

A jak celý projekt hodnotí Aleš s Leonem? „Za největší devizu tohoto projektu, kromě finančního ohodnocení, považujeme možnost získat praktickou zkušenost nejen s překladem z češtiny do slovinštiny, ale také se zásadami tvorby slovinských titulků, jejich technickým zpracováním a časováním. Zásadní bylo také to, že tento projekt, i když probíhal v rámci fakulty, nebyl součástí standardní výuky a byl placený. Myslíme si, že takové projekty jsou pro studenty opravdu dobré, protože může-

me pracovat s jazykem, který studujeme, a nemusíme se živit prací, která s naším studiem vůbec nesouvisí.“

Na podzim byl Aleš Belšák osloven Anjou Naglič ze Slovinské kinotéky s tím, zda by se nechtěl podílet na titulkování filmu Věry Chytilové *Pytel blech*. Tato příležitost ke spolupráci nad rámec pouhého překladu se mu naskytla díky jeho faktické zkušenosti s titulkováním filmů.

Oba studenti k tomu ještě dodávají: „Podle našeho názoru se opravdu jedná o výjimečný projekt, protože jsme zvyklí, že většina studentských projektů, na nichž spolupracujeme, nemá velký ohlas mimo prostředí univerzity. Ale tento projekt je opravdu jedním z těch, které nám otevřely cestu ke spolupráci s uznávanými institucemi, s normálním světem, ve kterém se realizují věci, na kterých bychom se chtěli spolupodílet. Myslíme tím nejen možnost natočit krátký film o Františku Čápovi, ale také titulkovat filmy, které byly následně promítány ve Slovinské kinotéce. Jedná se

o něco dlouhodobějšího, ne jen jednorázovou akci. My teď víme, že kdyby ve Slovinské kinotéce potřebovali tyto filmy promítat znovu, mají jejich kopie se slovinským, tedy naším, překladem kdykoli k dispozici. Můžeme říci, že nyní je celé Čápovo dílo, celý jeho opus, připraveno pro slovinského diváka.“

Na tuto úspěšnou spolupráci navazuje další projekt s názvem *Kulturní stopy Čechů, Slováků a Poláků v Lublani – od výzkumu k digitálnímu průvodci*, jehož cílem je přiblížit stopy západních Slovanů v Lublani. Česká část se zaměří právě na Františka Čápa, protože v rámci poválečného období je vnímán jako nejvýznamnější Čech, který ve Slovinsku působil.

Sami studenti říkají: „Myslíme si, že to bude zajímavé, protože František Čáp je ve Slovinsku známý, ale je známý především u starší generace, u lidí, kteří např. viděli film *Vesna* v době jeho premiéry v kinech. Dále pak ho samozřejmě znají filmoví odborníci. Ale díky našemu projektu může za-

čít rezonovat v povědomí lidí zase o něco víc. Průvodce bude v online podobě. K dispozici bude QR kód se všemi adekvátními informacemi. Ale to vše je trošku hudba budoucnosti. Teprve uvidíme.“

Závěrem musíme pro úplnost dodat, že projekt byl iniciován a odborně veden pedagogickým garantem Katedry slavistiky Filozofické fakulty Univerzity v Lublani ve spolupráci s Akademií divadla, rozhlasu, filmu a televize a Fakultou výpočetní techniky a informatiky Univerzity v Lublani; partnerem byla Slovinská kinotéka². ■

■ Celý projekt sestává ze dvou částí: 1) Titulkování filmů jako interdisciplinární proces (únor–červen 2025); 2) *Kulturní stopy Čechů, Slováků a Poláků v Lublani – od výzkumu k digitálnímu průvodci* (únor–červen 2026). Projekt spolufinancuje Republika Slovinsko a Evropská unie z Evropského sociálního fondu plus (ESS+).

Československé stopy ve světě – hledejte je s námi!

Lucie Slavíková Boucher / Česká škola bez hranic

Také se vám někdy stalo, že jste při cestování v zahraničí narazili na československou stopu, o které jste nikdy neslyšeli ani ji nenašli v žádném průvodci, a přitom je opravdu významná?

Mně se to naposledy stalo ve skotském městečku Arisaig, kde jsem zcela náhodou objevila památník připomínající české a slovenské parašutisty, kteří zde za druhé světové války prošli speciálním výcvikem před vysazením v okupované Evropě. Mezi ně patřili i Jozef Gabčík a Jan Kubiš, kteří spolu s dalšími zahynuli po atentátu na říšského protektora Reinharda Heydricha. Z tohoto dojemného objevu se ve spolku Česká škola bez hranic, ve spolupráci se Slovenskou školou Margarétka v Paříži, zrodil nápad vytvořit virtuální mapu a encyklopedii míst v zahraničí, která jsou spjata s historií Československa.

Projekt *Československé stopy ve světě*¹ je určen komukoliv, kdo chce na této mapě světa zviditelnit místo, ke kterému se váže

důležitá historická událost, nebo takové, kde pobývaly, pracovaly nebo tvořily československé osobnosti. Zároveň sem patří i pamětní desky, pomníky nebo hroby.

V letošním roce si připomínáme 150. výročí narození československého podnikatele, vizionáře, krále obuvi Tomáše Bati, a tak je projekt ideální příležitostí vydat se i po jeho stopách napříč zeměkoulí a upozornit na místa sice vzdálená, ale v historii Československa důležitá.

Stačí vyplnit dotazník².

Těšíme se na vaše zmapované objevy!

Pittsburská dohoda

¹ Česká škola bez hranic [online]. Cit. 2026-05-05. <<https://csbh.cz/novinky/ceskoslovenske-stopy-ve-svete/>>.
² Česká škola bez hranic [online]. Cit. 2026-05-05. <<https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLScXY5Uit95E-UnIXIVkob-AcTm5SdDcVA89aLjaaOAhOo3FZYQ/viewform>>.

V Římě proběhl třetí česko-italský seminář o roli překladatele

Věra Krejčíková / Associazione Praga, Řím, Itálie

Pod hlavičkou sdružení Associazione Praga a Velvyslanectví České republiky v Římě se 6. listopadu 2025 konalo již třetí setkání z cyklu seminářů věnovaných překladatelství¹.

První dva semináře, které proběhly v letech 2022 a 2024, se týkaly překladatelské práce v právní oblasti, zatímco tento poslední seminář byl zaměřen na překlad literární. Cyklus spadá do nosného projektu sdružení věnovaného podpoře rozvíjení bilingvismu a plně zobrazuje i naši ideu mezigeneračního programu a celoživotního vzdělávání.

Za myšlenkou tematicky se odklonit od směru, jenž doposud charakterizoval semináře zaměřené na právní překlad a roli překladatele, a realizovat jeden díl této série, který by se věnoval literárnímu překladu, stálo několik logických aspektů a důvodů.

Při vytváření koncepce prvního semináře o právním překladu jsme dospěli k závěru, že každý, kdo žije v zahraničí, se dříve či později s právním překladem nevyhnutelně setká. V případě literárního překladu bylo zjevné, že cílová skupina tohoto druhu seminářů sestává z osob buď kompletně bilingvních, anebo osob, které mají ke dvojazyčnosti velmi blízko. Tato jejich charakteristika zákonitě způsobuje, že si v momentě, kdy mají v rukou knihu z překladové literatury, velmi pravděpodobně uvědomí nejen náročnost práce překladatele, ale i jeho kompetenci, kulturní a sociální záběr, um manipulovat s jazykem a převádět jej do druhého, někdy tak odlišného světa tím správným způsobem.

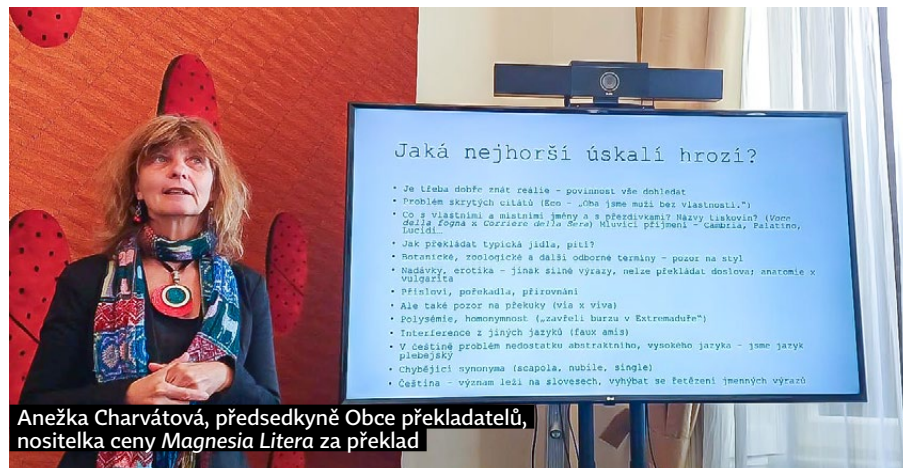
Je tedy logické, že si bilingvní jedinci při četbě románu či poezie ve svém mateřském jazyce skoro automaticky v případě lingvisticky zajímavých pasáží kladou otázky: „Jak by se to či ono dalo přeložit do mého druhého jazyka?“ nebo: „Jak překladatel zpracoval ten či onen slovní autor-ský obrat, který mě natolik zaujal?“ Je také možné, že jejich zájem o překladatelskou činnost je takový, že se informují o překladech svého oblíbeného autora, a nejen to, zajišťují si obě jazykové verze jeho knih a třeba si i jednotlivé zajímavé pasáže srovnávají. S takovým jazykovým porovnáváním mám vlastní osobní zkušenost, považuji to za velmi dobré cvičení přispívající k udržování jazykových kompetencí a jazykové úrovně. Činnost je to zábavná, snad i související s lehkou (doufám) profesionální deformací překladatelů a tlumočnicků.

Dozvědět se, jak v praxi účtyhodná práce literárního překladatele probíhá, zda je možné se této práci naučit, jak se na pozici dobrého překladatele vypracovat, jaké oblasti specializace je možné najít, to všechno jsou příklady otázek rozebíraných během našeho celodenního semináře. Účast předních osobností také posluchačům umožnila náhled do tajů uměleckého, audiovizuálního či komiksového překladu, nakladatelské činnosti a gesce autorských práv, včetně praktického workshopu.

A pokud k tomu přidáme také reflexi právních aspektů a nástup nových technologií i v tomto oboru, vše se ukázalo být směsicí informací, pohledů a rozborů neskutečně přínosnou nejen pro posluchače, ale i pro samotné řečníky, jak se oni sami v závěru jednohlasně vyjádřili.

Vše výše uvedené se nám jeví jako výzva do budoucna a dokazuje nám správnost směru, kterým se v rámci našeho projektu seminářů věnovaných překladatelské činnosti minime ubírat. Bez obětavosti a ochoty osobností vystupujících na každém z našich seminářů o překladech bychom se tak daleko nedostali. Ze závěrečných slov a loučení s účastníky vyznívá pocit, že nám zbylo ještě tolik nezodpovězeného, tolik navazujících témat a otázek, které se před námi otevírají. Tento pocit je stejně jako u konce dobré knihy nebo filmu známkou toho, že další díl semináře o literárnímu překladu se stává více než příhodným.

Semináře se zúčastnili následující řečníci: Anežka Charvátová – předsedkyně Obce překladatelů a nositelka ceny Magnesia Litera za překlad ze španělštiny, Edita Jiráková – předsedkyně Jednoty tlumočnicků a překladatelů, Danièle Nicot – nakladatelka, Jan Barták – ředitel divadelní, literární, audiovizuální agentury DILIA, Alessandro De Vito – překladatel a nakladatel. Seminář a diskusní panel moderovala Věra Krejčíková.

Vyšehrad

Ricardo Schröter, úvod Matouš Hartman / krajanská komunita v Portu Alegre, Brazílie

Že bude studovat češtinu, se rozhodl někde v místech, kde bájná Libuše věštila Praze slavnou budoucnost. Turisté si v naší metropoli často zamilují Karlův most nebo Pražský hrad, na Vyšehrad se jich vydá mnohem méně. O to je Ricardův příběh zajímavější a cennější. Nadšeně o mýtickém hradišti vypravuje a zná ho lépe než kdejaký Pražan. Jeho text je nejen popisem jednoho okamžiku, je svým způsobem i poetický. Najdeme v něm taky krásné ukázky portugalismů, třeba když volá „a už to byla zkušenost!“ nebo když píše „tenhlekrát“ či „rád jsem poznal“.

Vyšehrad - jeden den na který nikdy nezapomenu

Jsem byl v Česku poprvé v roce 2012, bylo to krásný říjen. Jsem byl v Praze jen týden úplně krát. To ale stačilo abych si řekl, že bych se do Prahy vrátil. Praha se mi opravdu moc líbila.

Jeden z těch dnů, rozhodl jsem, že bychom jeli na výlet na Vyšehrad, já a moje manželka. Jeli jsme metrem až na stanici Vyšehrad, a odtud jsme šli až jsme dostali Vyšehrad. Bylo to asi 10:00 hodin dopoledne. Jsem byl tam celé dopoledne, na oběd jsme jedli klobásu a kořalu, a potom celé odpoledne, až pravděpodobně do 17:00 hodin, jsme se procházeli po Vyšehradu.

Navštívili jsme Baziliku svatého Petra a Pavla, a už to bylo zkušenost!

Potom jsme pokračovali na hřbitov, a rád jsem poznal kde leží Dvořák, Smetana, Mucha a Karel Čapek, mezi ostatními známými Čechy.

Taky jsme byli u Rotundy, což je jedna z nejstarších budov v Česku. Hrozně se nám líbil pohled na Prahu z místa, který se jmenuje Gotlice. Nezapomenutelný bylo to taky!

Poznali jsme tu starou studnu, a potom jsem si koupil vstupenky na malý muzeum, Gotický sklep. Tam jsem uviděl věci od pravděpodobně desátého století.

Podívali jsme se na sochy některých svatých, na příklad Svatého Šebestiána.

Ale jeden z nejkrásnějších místech na Vyšehradě, pro mě je pohled na řeku Vltavu a magická Libušina lázeň.

Já si myslím, že pravděpodobně tento den na Vyšehradě pomohal abych rozhodl, že budu studovat češtinu, a za to jsou až dodnes hodně vděčný.

Ricardo Schröter, 74 let, žák krajanského učitele, Brazílie

¹ Bližší informace naleznete na webových stránkách Associazione Praga [online]. Cit. 2026-05-05. <<https://associazionepraga.it/cs/home-2/>>.

Suzanne Renaud: Zde tvůj život... Francouzský příběh v Čechách

Lenka Froulíková / bývalá lektorka Nancy, Francie

Právě před sto lety, v roce 1926, přijela francouzská básnířka Suzanne Renaud, žena výtvarníka, překladatele a básníka Bohuslava Reynka, poprvé do Petrкова.

Její první básnická sbírka je ještě spjata s francouzským krajem Dauphiné, další básně už vycházely v Československu, v původním znění i v českých překladech. Do povědomí francouzských čtenářů se její dílo vrátilo až mnohem později; teprve po její smrti vyšly ve Francii všechny její básně, překlady a korespondence.

Suzanne Renaud s Bohuslavem Reynkem se rovněž zasloužili svou překladatelskou tvorbou o šíření české literatury ve Francii. Mnoho zahraničních studentů češtiny a českých reálií na Stendhalově univerzitě v Grenoblu, městě, s nímž byli manželé ve Francii spjati, proniklo hlouběji do české literatury a kultury právě díky jejich uměleckému odkazu.

Život Suzanne Renauld, jak jej zřetelně odrážejí její básně a dopisy, byl nelehký, naplněný trpkými ztrátami. Uhýbala před smutnými událostmi posledního úseku svého grenobelského bytí, ukončeného sňatkem s Bohuslavem Reynkem. Úzkost z neznámé budoucnosti v zemi manžela jí mnohdy nedovolovala těšit se z přítomnosti. Několikrát pomýšlela na návrat z Čech do vlasti, ten však souhrou rodinných a později politických okolností už nebyl možný. Proti tomu, co žila a cítila jako exil, stavěla ve svých básních a listech nejčastěji naději a modlitbu. Francouzská spisovatelka Sylvie Germain vyjádřila její osud v Československu těmito slovy:

„Byla zajatkyň v zemi, již se jistě naučila milovat, i když láskou, která, ať sebevětší, byla bolestná a mučivá; láskou, kterou nahloďával silný stesk po vlastní zemi.“¹

V životním příběhu Suzanne Renaud hraje důležitou roli její básnická sbírka *Ta vie est là... / Zde tvůj život...*². Francouzsky vyšla v roce 1922 v Saint-Félicien en Vivarais, v českém překladu Bohuslava Reynka poté v roce 1926 v Petrkově. Byla to sice prvotina této grenobelské básnířky, odrážela se v ní však řada jejích životních

zkušeností. Spolu s ní v příběhu vystupuje mladý český překladatel Bohuslav Reynek, jemuž se útlý svazek básní dostal do rukou; přál si jej přeložit do češtiny. Rozhodující slovo v příběhu náleží poezii, která oba umělce sblížila a stala se jejich celoživotním poutem. V témže příběhu hraje důležitou roli, a to zvláště pro uchování básnického a překladatelského díla i korespondence Suzanne Renaud, francouzská studentka Annick. Okouzlena Reynkovými

grafikami, jež byly v šedesátých letech vystaveny v grenobelských galeriích (několik z nich dostala Annick jako dárek ke své maturitě), rozhodla se výtvarníka s jeho francouzskou ženou v Petrkově navštívit. Ze setkání s rodinou Reynkových se vyvinulo celoživotní přátelství. Annick Auzimour po smrti obou umělců založila v roce 1995 v Grenoblu kulturní sdružení *Romarin. Les amis de Suzanne Renaud et Bohuslav Reynek* (Rozmarýn. Přátelé Suzanne Re-

Suzanne Renaud: Zde tvůj život...

francouzský příběh v Čechách

4/3/26
17.30 - 19.00
Klubovna

Určeno pro dospělé

Francouzská básnířka se roku 1926 provdala za českého výtvarníka, básníka a překladatele Bohuslava Reynka a v témže roce vyšla v Čechách její sbírka „Zde tvůj život...“
PhDr. Lenka Froulíková nám připomene životní peripetie této zajímavé osobnosti, která se s českým prostředím nikdy úplně nesžila, přesto v něm zanechala nesmazatelnou stopu.

Kapacita do obsazení míst k sezení.

vstup zdarma

Ústřední knihovna Mariánské n. 1 Praha 1

Městská knihovna v Praze

naud a Bohuslava Reynka), stala se jeho předsedkyní a zůstala jí dodnes³.

Sdružení se zasloužilo svou ediční, přednáškovou a výstavní činností nejen o kompletní vydání básnického díla Suzanne Renaud⁴, ale vydalo také celou řadu většinou dvojazyčných knih. Čtenáři se v nich mohou seznámit i s překlady českých básníků do francouzštiny, které vzešly ze spolupráce Suzanne Renaud a Bohuslava Reynka, a s korespondencí obou umělců určenou rodině a přátelům. Rozmarýn rovněž uchoval v paměti nejen Grenoblu, ale celého kraje Dauphiné výtvarné dílo Bohuslava Reynka, a to díky řadě výstav, jež uspořádal na místech spjatých s jeho pobyty ve Francii.

„Co všechno se asi nestane, co všechno, ach, být mohlo!‘ Tak dechl holub v buku koruně a Bohu vyčet málo.“⁵

Takto v básni *Divoký holub* vystihla Suzanne Renaud osudovost svého životního rozhodnutí a vlastní nelehký úděl. Nadaná studentka, jež byla mezi prvními ženskými absolventkami Stendhalova lycea v Grenoblu, se poté zapsala ke studiu na fakultě literatury Stendhalovy univerzity. Později tam sama přednášela o francouzské literatuře studentům z ciziny. Když vypukla I. světová válka, stala se ošetřovatelkou raněných v lazaretu. Smrt jí vzala její první lásku, vojína, který po svém návratu na frontu padl, za války se musela vyrovnat i se smrtí otce. Později, když se provdala její mladší sestra, se Suzanne Renaud upnula na matku. Ta ještě poznala Bohuslava Reynka, který se nejprve v dopise obrátil na básnířku s prosbou, aby směl přeložit její básně, a v roce 1923 ji v Grenoblu navštívil. V následujícím roce matka náhle zemřela a Suzanne Renaud, která si s básníkem a překladatelem své prvotiny dopisovala, byla její smrtí hluboce zasažena. Smutek a samota se prohlubovaly, Bohuslav Reynek se ji snažil svými dopisy povzbudit. Listovní přátelství vyústilo v písemnou žádost o ruku. Suzanne Renaud s odpovědí dlouho váhala, Československo bylo pro ni neznámou a vzdálenou zemí. Její rozpoložení se odrazilo i v následující básni:

„Je pozdě. Dlouho zkoumám svůj obličej, jehož chvějivý obraz mi posílá zrcadlo. Je to jen večerní stín, náhlý odlesk, které mu náhle propůjčují ten cizí vzhled?“⁶

Suzanne Renaud nakonec souhlasila; sňatek, který ji s básníkem a jeho zemí, kterou nikdy předtím nenavštívila, spojil, se konal v březnu roku 1926 v Grenoblu. Téhož roku odjeli manželé do Petrкова, prostředí zcela odlišného od toho, které dosud básnířku obklopovalo: stará venkovská usedlost, chladné podnebí Vysočiny a čeština, jež se jí zdála být neproniknutelným jazykem.

Léta 1926 až 1936 patřila k těm šťastným. Manželé, k nimž přibyli brzy dva synové, trávili léta v Petrkově a zimy v Grenoblu, básně Suzanne Renaud vycházely v původním znění i v češtině v překladech Bohuslava Reynka, často s jeho ilustracemi⁷. On sám v Dauphiné kreslil tamní krajinu a jeho grafické dílo bylo vystavováno v galeriích.

Následující roky byly roky bolesti a strádání. Na mnichovskou zradu a německou okupaci Suzanne Renaud reagovala básnickou sbírkou na obranu země *Victimae laudes*. V roce 1948 vyšla naposledy v českém překladu pod titulem *Chvála obětí*⁸. Tato sbírka byla posledním knižním vydáním veršů Suzanne Renaud za jejího života v Československu. Mezi lety 1943 až 1953 nenapsala téměř nic nového, uspořádala pouze své starší básně.

V roce 1947 navštívila Suzanne Renaud naposledy kraj Dauphiné, kde se ještě shledala s příbuznými a s přáteli. Události roku 1948 definitivně poznamenaly její osobní život a literární dráhu. Petrkovská usedlost se stala státním statkem, nadaní synové nesměli studovat, rodina žila v chudobě. V roce 1951 Suzanne Renaud píše v dopise sestře:

„Chtěla jsem napsat dřív, ale celou zimu jsem se necítila dobře. Nebyla jsem v pravém slova smyslu nemocná, jen mě postihl jeden z oněch stavů sklíčenosti, kdy chátá duše, a tedy i tělo. To se mi pak chce jen spát nebo umřít. Prostě toho mám už dost, života v exilu a všeho. Stárnu a starosti na mě doléhají čím dál víc.“⁹

Suzanne Renaud a Bohuslav Reynek spolu ještě překládali české básníky, překlady posílali rodině a přátelům do Francie. Básnířka také převedla soubor asi 60 českých a moravských písní a básní do svého mateřského jazyka; vyšel, opět zásluhou Rozmarýnu, v roce 2022 v Grenoblu¹⁰.

Suzanne Renaud zemřela v roce 1964 v Československu, kde žila téměř 30 let. Pohřbena je na hřbitově ve Svatém Kříži, nedaleko Petrкова.

Po roce 1989 se ukázalo, že si Francie, přesněji kraj Dauphiné, uchovala v paměti Reynkovo grafické dílo vzhledem k jeho tamním výstavám. Naopak, básnická tvorba Suzanne Renaud, jež česky nepsala a pro své české přátele byla „francouzskou básnířkou v našem kruhu“, je dnes díky překladům známa spíše českým čtenářům. Její úděl a literární odkaz zaujaly mnohé autory: literární historik Mojmír Trávníček ji nazval „tichým hostem drsné země“, badatelka Lucie Tučková jí věnovala monografii *Suzanne Renaud/Petrkov 13*, autentické úkázky z jejího díla stály při vzniku novely *Zde se záhy zšeří* spisovatelky Mileny Štráfeldové a osud básnířky zachytil Martin Dvořák ve hře *Snění z Petrкова*, kterou uvádí pražské Divadlo Kampa.

O Suzanne Renaud a Bohuslavu Reynkovi, těchto dvou výjimečných a skromných bytostech, napsal francouzský novinář Yves Farges¹¹ už v roce 1935 toto: „Uzná se vůbec jednou, co dluží intelektuální

kontakty Francie s Československem Bohuslavu Reynkovi a Suzanne Renaud?“

Nelze než souhlasit. Když jsem v rámci své dlouholeté spolupráce s nakladatelstvím Rozmarýn procházela seznam všech francouzských spisovatelů, jejichž díla přeložil Bohuslav Reynek do češtiny, listovala krásně vyvedenými knihami s překlady české poezie do francouzštiny, nacházela Reynkovy grafiky v grenobelských a pařížských muzeích a galeriích, nahlížela do svazků korespondence Suzanne Renaud a Bohuslava Reynka s jejich výstižnými komentáři ke kulturnímu životu v obou zemích, uvědomila jsem si, jak význačné dílo k prohloubení česko-francouzských vztahů nám oba umělci zanechali. ■

■ Díky sdružení, jehož členy jsou dosud někteří přátelé umělecké dvojice a s nímž spolupracují některé české lektorky, které působily na Université Stendhal v Grenoblu, jsou dnes v Městské knihovně v Grenoblu uloženy soubory rukopisů Suzanne Renaud, jakož i všechny její knižně vydané básně, překlady a korespondence.

■ RENAUD, S. (1995): *Oeuvres – Dilo. Oeuvre poétique traduite par Bohuslav Reynek*. Grenoble: Romarin. Les amis de Suzanne Renaud et Bohuslav Reynek. RENAUD, S. (1999): *Oeuvres. Les gonds du silence [Dílo. Veřeje ticha]*. Grenoble: Romarin. Les amis de Suzanne Renaud et Bohuslav Reynek.

■ TUČKOVÁ, L. (2013): *Suzanne Renaud/Petrkov 13*. Praha: Paseka. Cit. str. 213 (báseň Suzanne Renaud *Divoký holub*).

■ GERMAIN, S. (1998): *Bohuslav Reynek a Petrkov. Un nomade à sa demeure*. Christian Piot. Cit. str. 41 (báseň Suzanne Renaud *Le miroir [Zrcadlo]*). Překlad L. Froulíková.

■ Básnické sbírky a básně Suzanne Renaud z těchto let:

RENAUD, S. (1932): *Ailes de cendre*. Pardubice: V. Vokolek et fils. Ilustrace B. Reynek.

RENAUD, S. (1933): *Poésies. Édition bilingue*. Náchod: Poesie II, J. Strakoš. Překlad B. Reynek.

RENAUD, S. (1935): *Křídla z popele*. Petrkov: V. Vokolek et fils. Překlad a ilustrace B. Reynek.

RENAUD, S. (1939): *Corbeaux – Vrány*. Pardubice: V. Vokolek et fils.

RENAUD, S. (1939): *Victimae laudes*. Pardubice: V. Vokolek et fils. Ilustrace B. Reynek.

RENAUD, S. (1941): *Ailes de cendre – Křídla z popele*. Kroměříž: Magnificat. Překlad a ilustrace B. Reynek.

■ RENAUD, S. (1948): *Chvála obětí*. Brno: Atlantis. Překlad B. Reynek.

■ RENAUD, S. (2014): *Lettres à Suzon (1947–1963)*. Grenoble: Romarin. Les amis de Suzanne Renaud et Bohuslav Reynek. Cit. str. 177. Překlad M. Hrozinková.

■ *Romarin ou Annette et Jean. Ballades et poésies populaires tchèques et moraves*. Traduit par Suzanne Renaud. Grenoble: Romarin. Les amis de Suzanne Renaud et Bohuslav Reynek, 2022. (Poprvé, v užší podobě: *Romarin ou Annette et Jean. Ballades et poèmes populaires tchèques traduits par S. Renaud*. Grenoble: Cahiers de l'Alpe de la Société des écrivains dauphinois, 1992.)

■ FARGES, Y. (1935): *De Grenoble à Prague par les chemins de l'amitié*. Grenoble: La Dépêche dauphinoise. Překlad L. Froulíková.

153 dnů v srdci Česka

João Vitor Rodrigues Alberto, úvod Klára Bachurková / krajanská komunita Sao Paulo, Brazílie

João Vitor Rodrigues Alberto (27) je elektroinženýr. Mezi jeho koníčky patří cizí jazyky a cestování. Češtinu začal studovat soukromě v dubnu 2024, poté pokračoval v Česko-brazilské kulturní unii (srpen 2024 – září 2025) a následně byl přijat do Krajanského vzdělávacího programu: *Krajané v zahraničí: studijní pobyty na veřejných vysokých školách v České republice*¹, díky němuž absolvoval semestrální intenzivní kurz češtiny na Ústavu jazykové a odborné přípravy UK (září 2025 – únor 2026). K napsání tohoto textu ho inspiroval právě jeho pětiměsíční pobyt v Praze, odkud se nedávno vrátil.

Mnohokrát lidé se mě ptají, jaké jsou důvody, protože jsem se začal učit češtinu. Nejenom v Brazílii, kde žiju a téměř nikdo ji mluví, ale i také v Praze, nejdůležitější město toho jazyka. Nakonec, čeština není lehký ani hodně mluvený jazyk ve světě. Já obvykle odpovídám, že se neučím jazyky jenom protože jsou lehké nebo kvůli našim příbuzným. V mém případě, něco hodně zajímavého bylo probudilo, když jsem slyšel a přečetl české věty.

Když jsem letěl tam poprvé, bydllel jsem v Německu. Pamatuju si, že jsem byl zvědavý, protože už jsem slyšel pozitivní věci o té zemi – například, že Praha bylo nádherné město, plné starých a unikátních budov – a proto jsem se rozhodl jet tam. Jel jsem vlakem. Hned když jsem vystoupil od něj, mohl jsem slyšet originální češtinu všude – rodiny s dětmi, mikrofon Hlavního nádraží a tak dále. Následující dny byly dost, abych si uvědomil, že čeština je jazyk, který se vlastně zpívá! A přesně jako na audia, která jsem použil na učení před mojí cestou. A co se může říct o českých slovech? I když vypadají neobvykle pro osoby, které ji neznají, mají taky originalitu a krásu – hodně konsonant spolu a skoro žádné slovo z latiny, jako v známém jazykolamu „strč prst skrz krk“. A ta vtipná slova jako „bunda“, která u nás znamenají něco úplně jiného: zadek. Nebo zajímavá slova k přemýšlení jako Kde. V portugalské to také znamená „Where“, ale říkáme Cadê (čte se to takhle: Kadê).

Zpátky v Brazílii jeden rok později, rozhodl jsem se začít ji učit, a na to nic není lepší než česká učitelka, která mě dobře přisluchovala. Od začátku jsem měl velký zájem o to, jak používáme tento jazyk správně, a tak jsem se zlepšoval krok za krokem... mimochodem je to výraz, který nás přinese přímo do Prahy, protože to je titulky knihy ve naší třídě! Tam v centru, pár metrů daleko od Národního třídy, kterou jsem navště-

Na břehu Vltavy na konci léta 2025, dva dny po příjezdu do Prahy

voval v prvním čase v roce 2022, zjistil jsem, že byla budova na moje pětiměsíční intenzivní učení. A tady máme něco zvědavého: nikdy nevíme, jestli budeme zpátky někde.

To studium bylo hektické od prvního dne: v neděli jsem byl doma, a příští týden v učebně, s kolegy z různých zemí: z Vietnamu, Izraele, Ukrajiny, Argentiny, Indie a mnoha dalších. Od té doby jsem si všiml, že kurz nebyl normální kurz: učitelky pracovaly intenzivně, dávaly nám hodně domácích

úkolů a učily nás ten bohatý svět deklinace češtiny. Kolikrát jsme mysleli, že jsme použili správný pád, ale vlastně to bylo špatně?! Genitiv nebo akuzativ? Dobrá otázka. Stejně, všichni studenti, kteří se chtěli zlepšovat, mohli to udělat.

Avšak jsem se tam nejen učil češtinu, sporty mě moc zajímají. A takže jsem hledal možnosti, abych hrál fotbal týdně. A když

jsem našel tým, se kterým jsem hrál, měl jsem velkou radost. Jako pravý Brazilec jsem musel samozřejmě tam procvičit náš milý národní sport a ukázat Čechy, jak se dobře hraje! Hráli jsme dva, tři, šest týdnů, a pak přišla zima do města... a se zimou přišly vánoční trhy po ulicích! Nejjantastičtější z nich byl ten na Náměstí Míru před kostelem. Na něj nezapomenu. Svařák, horká čokoláda,

klobasy, a taky trdelník mi a mým přátelům chutnaly. I taky trdelník, i když je považován jako sladkost pro turisty, to vůbec nevdám!

Samozřejmě jsem moc vděčný za moji zkušenost v Česku, kamarády, místa, a všechno, co mě něco naučilo – jestli dobrego nebo špatného. Doporučím každému, kdo má chuť na cestu do Prahy, aby to zkusil sám!

Literární večer s Markétou Pilátovou

Pavlaína Vondráčková / lektorát Lisabon, Portugalsko

„V noci zvuky slábnou a ráno se zase přibližují. To jsem se naučil v pralese. V tom studeným. Na horách. Tolik podobným těm našim. Co sou ale teď ty naše? Tyhle, nebo tamty? Ich weiss nicht. Tady i tam je vždycky zima. Tady ještě navrch vlezlo a mokro. Sníh tady není, zato deště nikdy nemaj konec. Já chtěl zůstat v Riu. V tom velkym horkym skle-níku, kde by mi bylo teplo, kde by se mi dobře

dařilo. Jenže sme museli pokračovat dál. Vati řek, že Rio je jeden velkej bordel a my že poplujem dál, až na jih. Do hor, kde nám dají velký kus půdy, která bude jen naše. Bude to naše království a on v něm bude král. Ten kus sme vážně dostali. Jenže v pralese. Na to, abychom mohli zasít, ho musím nejdřív pokácet.“ (Pilátová, 2025, s. 9)

Tímto úryvkem zahájila Markéta Pilátová autorské čtení, které se konalo dne 23. září 2025 na Filozofické fakultě Lisabonské univerzity a které přilákalo nejen studenty českého jazyka, ale i širokou veřejnost.

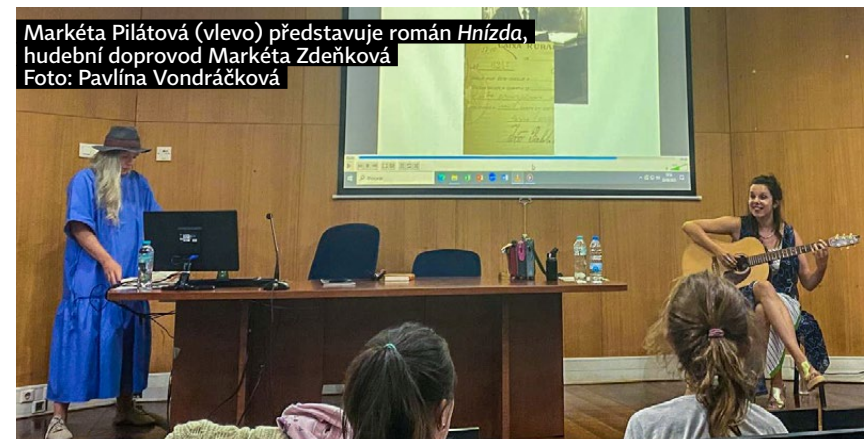
Ukázka pochází z románu *Hnízda* (2025), který autorka během večera představila a v němž se vrací do prostředí, které sama důvěrně zná – do Brazílie, kde několik let působila jako učitelka českého jazyka u krajanských komunit. Během akce přiblížila nejen samotný děj knihy, ale i její širší historické souvislosti. Ve svém románu otevírá dosud málo známé téma českých Němců, kteří na konci 19. století odešli z Evropy za lepším životem do Brazílie a jejichž potomci na jihu země, zejména ve městě Nova Petrópolis, dodnes tvoří komunitu zvanou *bohemios*. To byl i případ rodiny malého Hanse, hlavního hrdiny knihy, jehož očima je příběh vyprávěn. Autorka během čtení zdůraznila kontrast mezi moderní Evropou a nehostinnou přírodou Brazílie. Přistěhovalci si v pralese skutečně stavěli hnízda na stromech, aby přežili, a jejich každodenní život byl naplněn těžkou prací, bojem s přírodními podmínkami i postupným vystřízlivěním z původních představ o exotickém ráji.

Příjemnou atmosféru večera dotvořila zpěvačka a kytaristka Markéta Zdeňková, jejíž tvorba se pohybuje na pomezí folku, popu a jazzu. Pro část publika nebyla neznámou, neboť již několikrát koncertovala v portugalských hudebních klubech, a někteří posluchači ji tak znali z jejich před-

chozích vystoupení. Její hudební doprovod doplnil autorské čtení a podtrhl atmosféru celého večera, který nabídl nejen literární, ale i hudební zážitek.

Literatura

PILÁTOVÁ, M. (2025). *Hnízda*. Praha: Odeon.

¹ Studuj na VŠ [online]. Cit. 2026-05-05. <<https://www.studujnavs.gov.cz/>>.

Krakonoš jako didaktický most ve výuce češtiny

Tereza Vlček Klímová / krajanská komunita Daruvar, Chorvatsko

Český jazyk mezi krajany v chorvatském prostředí zaujímá zvláštní postavení. Pro některé žáky je čeština jazykem mateřským, kterým přirozeně komunikují v rodině a mezi přáteli. Avšak stále početnější skupinu tvoří děti, které češtinu mimo školní prostředí používají jen omezeně, nebo dokonce vůbec. Často se tak stává, že čeština není prostředkem běžné komunikace, ale jazykem spojeným převážně se školním prostředím, kulturou, kořeny předků či identitou.

Vyučující tak čelí nelehkému úkolu hledat takové formy práce, které umožní jazyk efektivně osvojovat, ale zároveň jej zasadit do kontextu, který bude pro žáky uchopitelný a smysluplný. Tento kontext může posloužit jako nástroj pro budování pevného vztahu mezi krajany a českým jazykem. Cesta k jazyku tak nemusí vést nutně přes osvojování pravidel, ale spíše prostřednictvím prožitku, příběhů a sdílených zkušeností.

Jako jedna z funkčních cest se jeví právě práce s příběhem, při níž lze do výuky komponovat didaktické přístupy, jako je komunikačně orientovaná výuka či zážitková pedagogika, kdy jsou podporovány prožitek a aktivní zapojení žáka. Díky využití příběhu je často umožněno porozumění i tam, kde jazyková kompetence zatím nestačí. Význam smysluplného kontextu, aktivního zapojení žáka a propojení jazykové výuky s komunikační zkušeností zdůrazňují také současné didaktické přístupy. Šebesta (2005) akcentuje potřebu osvojovat jazyk prostřednictvím přirozených komunikačních situací a aktivního používání, nikoli pouze izolovaným osvojováním jazykových pravidel. Podobně Jirásek (2019) v rámci zážitkové pedagogiky upozorňuje na význam prožitku a osobní zkušenosti jako důležitých součástí procesu učení. Tyto principy se zároveň odrážejí i v publikaci *Školní výpravy do krajiny češtiny* (Štěpáník a kol., 2020), která zdůrazňuje

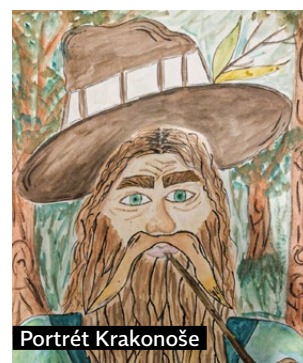

potřebu funkčně propojovat jazykovou, komunikační a literární složku výuky. Právě na těchto principech byla vystavěna výuka propojující příběh, prožitek a aktivní jazykovou zkušenost žáků.

Příběhem, který jsem využila ve výuce, byla pohádka *O horácké nevěstě* z knihy *Pohádky o Krakonošovi* autorky Marie Kubátové. Hlavním cílem bylo žáky prvního stupně základní školy seznámit s postavou Krakonoše, jeho vlastnostmi, schopnostmi a prostředím hor a lesů. Toto téma bylo zároveň zpracováváno v rámci literární a výtvarné soutěže *Naše jaro*, která je každoročně vyhlašována Svazem Čechů v Republice Chorvatsko. Do soutěže se mohou

zapojit všichni žáci, kteří se učí český jazyk Modelem A (český jazyk jako mateřský jazyk) a Modelem C (český jazyk jako cizí jazyk). Tato skutečnost tak umožnila propojit jazykovou výuku s širším tvůrčím kontextem.

Práce s příběhem byla vystavěna jako celek, v němž na sebe jednotlivé fáze logicky navazují a postupně vedou od prožitku k porozumění a následně k vlastní jazykové produkci. Výuka začínala smyslovou motivací se zavřenýma očima, kdy se žáci prostřednictvím zvuků z YouTube, konkrétně zurčícího horského potoka, bubnujícího deště, hřmění bouřky, jemného foukání větru i hukotu silného víchru,

zpěvu ptáků a vytí vlků, přenesli do atmosféry pohorí Krkonoš. Následně postupně pojmenovávali zvuky, které slyšeli. Na tuto úvodní část navazovala pohybová aktivita s pracovním názvem *Cesta do hor*, která představovala formu situačního učení. Poté, co si žáci pantomimicky sbalili a následně pojmenovali věci, které jsou dle jejich názoru nezbytné pro výpravu do hor, jsme se formou řízené imaginace vydali na cestu. Žáci stoupali po strmých stezkách, přeskakovali horské potůčky, prodírali se lesním porostem, reagovali na foukání vánku, ale také na silné poryvy větru a různá nebezpečí. V této fázi docházelo k přirozenému propojení slovní zásoby s konkrétní zkušeností – význam slov byl odvozován ze situačního kontextu a pohybu, nikoli z jazykového překladu. Ukázalo se, že prožitek efektivně podporuje schopnost porozumění i zapamatování nové slovní zásoby.

Poté jsme se zaměřili na postavu Krakonoše. Prostřednictvím vizuálních podnětů, konkrétně několika rozdílných obrázků, žáci popisovali jeho podobu, určovali jeho vlastnosti a také jeho roli jakožto pána hor. V této fázi již bylo nutné určité jazykové vyjádření, avšak bylo stále opřeno o kontext a vizuální stránku, a tak i při omezené slovní zásobě byli žáci schopni aktivně vyjadřovat své domněnky a zapojovat se do komunikace. Jejich domněnky jsme poté porovnali s postavou Krakonoše tak, jak vystupuje v *Krkonošských pohádkách*, konkrétně v epizodě *Jak Trautenberk lovil v Krakonošově revíru*, kterou jsme společně zhlédli. Díky tomu si žáci mohli lépe uvědomit, kdo je Krakonoš, jaký je a jak se chová.

Hlavní částí výuky byla dramatizace pohádky *O horácké nevěstě*, realizovaná prostřednictvím jednoduchého loutkového divadla, které jsem hrála já, někdy také společně se stážistkou programu Erasmus+ pobývajících v té době v Daruvaru. Žáci nebyli pasivními příjemci v roli diváků, ale aktivně vstupovali do děje prostřednictvím otázek vyučující. Postupně předvíдали jeho vývoj, reagovali na nastalé situace a zapojovali se do vyprávění. Otevřené otázky typu „Jaké úkoly musí Kačenka splnit, aby si mohla vzít Krakonoše?“ nebo „Mohl by se už Krakonoš oženit s Kačenkou? Proč ano, proč ne?“ podporovaly jak porozumění, tak i rozvoj komunikačních dovedností a narativního myšlení.

Na tuto fázi navazoval společný rozbor pohádky, který byl zaměřen nejen na porozumění ději, ale i na jeho zpětnou reflexi ze strany žáků. Ti byli vedeni k tomu, aby zhodnotili, které části příběhu je zaujaly, které momenty pro ně byly nejnapínavější nebo co je nejvíce překvapilo. Tato zpětná vazba probíhala formou řízeného rozhovoru vedeného vyučující, do kterého se postupně zapojovali všichni žáci, kteří vyjadřovali vlastní názory a sdíleli své dojmy, ale také reagovali na odpovědi spolužáků, doplňovali je nebo vyjadřovali souhlas či nesouhlas, přičemž využívali jazykové prostředky, které si osvojili v průběhu výuky.

Výstupy této části se následně staly podkladem pro výtvarnou aktivitu, která tvořila přirozené propojení se soutěží *Naše jaro*. Žáci technikou kombinující černou tuš s vodovými barvami zpracovávali vybrané motivy z pohádky. Při této tvořivé aktivitě žáci vycházeli právě ze situací, které je v průběhu dramatizace zaujaly. Výtvarné ztvárnění tak nebylo izolovanou činností, ale navazovalo na předchozí jazykovou a prožitkovou zkušenost.

Výukový program byl realizován v průběhu března 2025 u žáků prvního stupně základní školy ve věku 7–11 let, a to jak ve třídách Modelu A, tak Modelu C, v nichž se výrazně lišila úroveň jazykových dovedností žáků. V rámci Modelu A byla výuka realizována v České základní škole Jana Amose Komenského v Daruvaru, konkrétně v prvním ročníku (19 žáků), dvou druhých třídách (34 žáků), dvou třetích třídách (29 žáků) a dvou čtvrtých třídách (24 žáků), dále v obvodní škole v Lipovci (dva žáci prvního ročníku). Další výuka proběhla v České základní škole Josefa Růžičky v Končenicích společně pro žáky 1.–4. ročníku (16 žáků) a také v obvodní škole Daruvarský Brestov (dva žáci třetího ročníku a jeden žák prvního ročníku). Byli zapojeni rovněž žáci obvodní školy Ivanovo Selo spadající pod Základní školu Ivana Nepomuka Jemeřšića v Hrubečném Poli (tři žáci třetího ročníku a dva žáci prvního ročníku). Celkem se v rámci Modelu A jednalo o 132 žáků. V rámci Modelu C výuka proběhla v Základní škole bratře Radića v Pakraci (pět žáků třetího ročníku), Základní škole Lipik (tři žáci druhého ročníku), Základní škole Sirač (čtyři žáci třetího ročníku) a v obvodní škole Kip (tři žáci třetího ročníku). Celkem se do výuky v rámci Modelu C zapojilo 15 žáků.

Na základě realizace této výuky ve více třídách lze konstatovat, že zvolený didaktický postup se ukázal jako funkční, a to u žáků s různou jazykovou dovedností. Ve třídách s vyšší mírou jazykové vybavenosti se výrazněji rozvíjela spontánní komunikace, formulace názorů a schopnost pracovat s příběhem. U žáků s menší znalostí češtiny se jako klíčové ukázalo zapojení smyslových a pohybových prvků, které umožnily porozumění i aktivní účast bez nutnosti hlubokých znalostí jazyka. Ve všech třídách se však opakovaně potvrzovalo, že propojení příběhu, prožitku a následné reflexe vede k vyšší míře zapojení žáků a aktivnímu rozšíření a používání jejich slovní zásoby.

Závěry vycházejí z pedagogického pozorování při opakované realizaci aktivity, zejména ze sledování reakcí žáků, míry jejich zapojení, spontánních jazykových projevů, odpovědí v řízeném rozhovoru a následných výtvarných výstupů.

Na základě svých vlastních pedagogických zkušeností mezi krajany se opakovaně potvrzuje, že právě práce s příběhem může mít zásadní dopad. Děti, které by jinak obtížně formulovaly jednoduché věty, se v rámci příběhu přirozeně zapojují, reagují a komunikují. Jazyk se pro ně totiž nestává překážkou, ale prostředkem sdílení a porozumění.

Krakonoš tak v tomto pojetí nepředstavuje pouze pohádkovou postavu, ale funkční didaktický nástroj, který umožňuje propojit jazykovou výuku s kulturním obsahem a zároveň vytváří prostor pro smysluplné a aktivní učení.

Seznam literatury:

- JIRÁSEK, I. (2019): *Zážitková pedagogika*. Praha: Portál.
KUBÁTOVÁ, M. (2011): *Pohádky o Krakonošovi*. Praha: Artur.
ŠEBESTA, K. (2005): *Od jazyka ke komunikaci: didaktika českého jazyka a komunikační výchova*. Praha: Karolinum.
ŠTĚPÁNÍK, S. – HÁJKOVÁ, E. – ELIÁŠKOVÁ, K. – LIPTÁKOVÁ, L. – SZYMAŃSKA, M. (2020): *Školní výpravy do krajiny češtiny: didaktika českého jazyka pro základní školy*. Plzeň: Fraus.

Hlavalamy, komiksy a piktogramy – efektivní didaktické metody ve výuce češtiny jako cizího jazyka

Jiří Byčkov / lektorát Lodž, Polsko

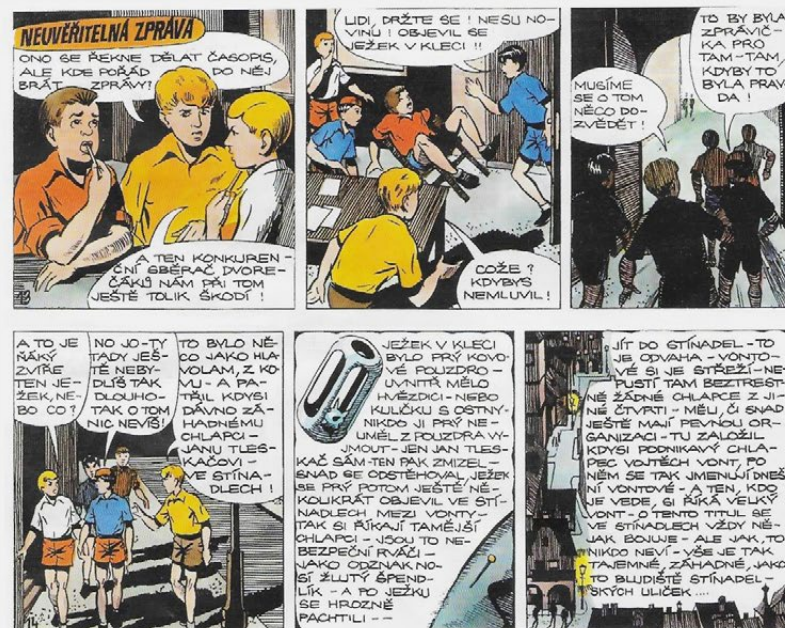
Příspěvek se nejprve teoreticky zaměřuje na didaktické využití komiksů, hlavalamů a piktogramů ve vyučovacích hodinách českého jazyka pro cizince a osvětluje, jak mohou přispět k větší motivaci a k lepším výsledkům ve výuce.

Všimá si jejich charakteristických znaků, výrazových forem a vzdělávacího potenciálu. V praktické části je popsána modelová vyučovací lekce češtiny s ukázkami efektivního a komplexního využití Foglarových Rychlých šípů a komiksového románu Divoši české autorky Lucie Lomové při výuce literatury, geografických reálií České republiky, Jižní Ameriky, Severní Ameriky, lexikální zásoby a některých gramatických kategorií. Na příkladech piktogramů je prezentován postup, jak lze hravou formou přiblížit cizojazyčným studentům známá česká přísloví a vysvětlit jejich význam. Součástí práce s komiksem Stínadla se bouří je také hledání praktického řešení proslulého hlavalamu, a to vyjmutí ježka z klece a jeho opětovné vložení zpět.

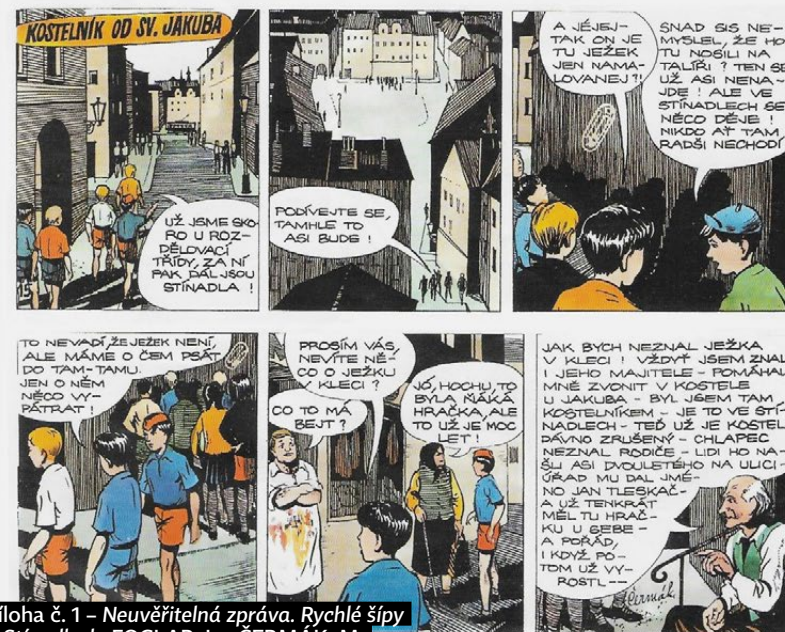
Specifické znaky a didaktický potenciál komiksů, hlavalamů a piktogramů

Ve výuce češtiny jako cizího jazyka se stále více prosazují kreativní a efektivní metody, které studenti nejen motivují, ale zároveň usnadňují pochopení a zapamatování nových témat. Mezi tyto metody patří využití komiksů, hlavalamů a piktogramů, které přinášejí do výuky vizuální podněty, interaktivitu a zábavu.

Definice komiksu jako specifického média je poměrně složitá a nejednoznačná, ale můžeme konstatovat, že komiks pracuje se složkami analogickými pro oblast literární, výtvarnou, dramatickou i filmovou (Nováková, 2013, s. 14). Komiksy umožňují propojení textu s obrázky, což pomáhá lépe chápat kontext, rozvíjet slovní zásobu a zlepšovat jazykové dovednosti studentů. Scott McCloud považuje komiks neboli sekvenční umění za „záměrnou juxtapoovanou sekvenci kreslených a jiných obrazů, určenou ke sdělování informací nebo k vyvolání estetického požitku“ (McCloud, 2008, s. 216). Obecně můžeme říci, že komiks je druh literárního útvaru, který

Příloha č. 1 – Neuvěřitelná zpráva. Rychlé šípy ve Stínadlech. FOGLAR, J. – ČERMÁK, M.

Příloha č. 2 – Sešit v černých deskách. Rychlé šípy ve Stínadlech. FOGLAR, J. – ČERMÁK, M.

účinně propojuje složku narativní, textovou a vizuální. Komiksy bývají publikovány v různé formě. Nejmenší formou je strip (výraz pochází z angličtiny a znamená proužek), nejrozměrnější pak komiksové album či grafický román (Lomová, 2013, s. 17).

Hlavalamy jsou naopak formy intelektuálních hádanek, které vyžadují logické myšlení, kreativitu, trpělivost a znalost specifických postupů. Hlavalamy se zaměřují na vyřešení jednoho problému, stimulují kritické myšlení, logiku a vyžadují aktivní zapojení studentů, čímž podporují hlubší porozumění jazyku. V dostupné literatuře se zpravidla dělí na čtyři kategorie: mechanické (např. Rubikova kostka, ježek v kleci, puzzle), matematické (např. algebrogramy, rovnice, početní řady), slovní (jazykové hádanky, hlavalamová přísloví, přesmyčky) a vizuální hlavalamy (obrazcové, obrázkové, zápalkové).¹

Obrázkové symboly zvané piktogramy pak výrazně přispívají k výuce češtiny jako cizího jazyka u cizinců tím, že usnadňují porozumění a zapamatování nových slov a výrazů. Piktogramy představují jednoduché obrázky nebo symboly, které jasně znázorňují význam slov nebo situací. To pomáhá studentům rychle pochopit nové výrazy bez nutnosti dlouhých vysvětlování. Spojení slov s obrázky posiluje schopnost zapamatování, protože mozek si lépe uchovává kombinaci vizuálních a jazykových podnětů. Barevné a jednoduché obrázky mohou zpříjemňovat výuku a zvyšovat zájem studentů o studium jazyka. Z osobní zkušenosti mohu zmínit, že pro studenty s omezenou slovní zásobou nebo začátečníky jsou piktogramy efektivním nástrojem, který umožňuje komunikaci i bez nutnosti rozumět složitým textům. Díky těmto vlastnostem jsou piktogramy efektivním a praktickým nástrojem, který obohacuje tradiční metody výuky češtiny a usnadňuje studentům osvojování nového jazyka.

Praktická část

V praktické části představíme modelovou vyučovací hodinu českého jazyka a literatury u zahraničních studentů bohemistiky. Primárním cílem výukové lekce bude seznámit studenty s osobností a tvorbou českého botanika, cestovatele, etnografa a spisovatele Alberta Vojtěcha Friče (8. 9. 1882 – 4. 12. 1944) prostřednictvím komiksu Divoši české výtvarnice Lucie Lomové a dále s osobností a tvorbou Jaroslava Foglara, autora populárních komiksů Rychlé šípy a Stínadla se bouří, díky nimž pronikl do povědomí českých čtenářů a fanoušků Rychlých šípů hlavalam s názvem ježek v kleci. Ukážeme si také, že proslulý hlavalam ježek v kleci, neodmyslitelně

spojený s Rychlými šípy, bývá někdy mylně označován za ryze český vynález, ale jeho původním a prokázaným vynálezcem byl ve skutečnosti Američan českého původu Clarence A. Worrall, vlastním jménem Antonín Voral. Ten se v roce 1879 z ekonomických důvodů vydal do Spojených států amerických, kde si nechával patentovat drobné vynálezy a jedním z nich byl v roce 1896 právě dřevěný ježek v kleci.² Sekundárním cílem bude skupinová práce s rozstříhanými komiksovými stripy, jejich skládání a řazení podle logiky děje, nácvik vyjmutí ježka z klece a jeho vložení zpět v časovém limitu a nakonec dešifrování českých přísloví z obrazcových piktogramů. Modelová hodina je určena studentům češtiny na jazykové

úrovni B1 a vyšší podle Společného evropského referenčního rámce.

Popis vyučovací hodiny s využitím komiksových příběhů

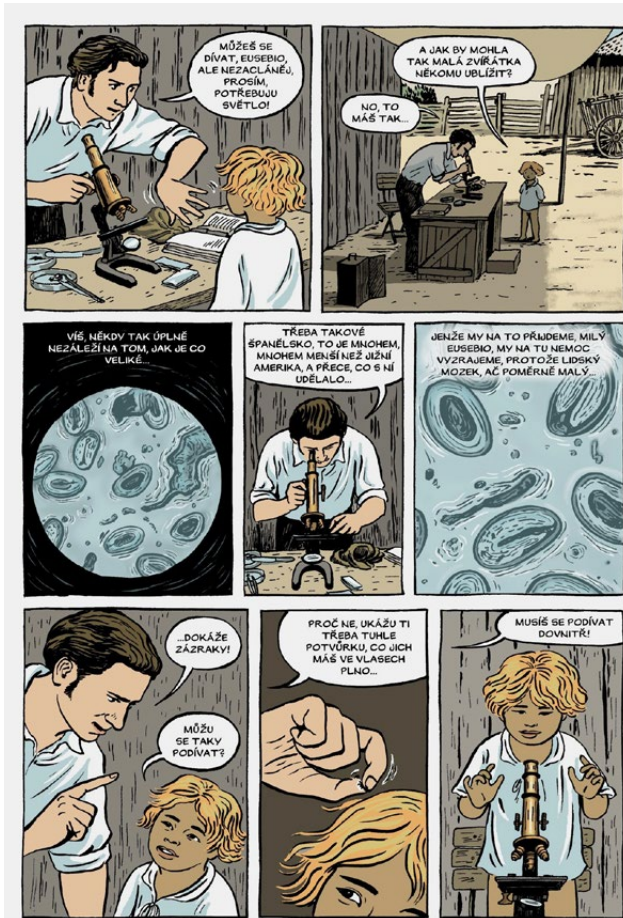
Expozice a zahájení vyučovací hodiny

Na začátku seznámíme studenty s cíli a náplní vyučovací lekce, zeptáme se, zda mají rádi komiksy, jestli v poslední době nějaké četli, jak je vnímají a jaký mají názor na komiksové adaptace moderních románů. Následně představíme dvě osobnosti české literatury 19. a 20. století, Alberta Vojtěcha Friče a Jaroslava Foglara, formou krátkého odborného výkladu faktů z jejich života a díla. Představíme studentům proslulý hlavalam ježek v kleci a zmíníme jeho vynálezce. Poté zformulujeme a položíme otázky, které si studenti zapíší:

Co znamenají pojmy botanika, mikroskop, kaktus, vši, kde leží Mexiko, Para-

¹ Co jsou hlavalamy? [online]. Cit. 2026-04-06. <<https://mozkolam.cz/co-je-hlavalam/>>.

² Ježek z Divokého západu [online]. Cit. 2026-04-05. <https://www.jezvkleci.cz/jezek_z_divokeho_zapadu.htm>.

Příloha č. 3 – Divoši. LOMOVÁ, L.

guay, Argentina, Bolívie, Brazílie, Uruguay, Chile (práce s mapou), co je Patagonie, jak se nazývají obyvatelé těchto zemí, kdo je Vont, co znamenají výrazy skauting, Junák, kde by v Česku hledali Stínadla a zda někdy přišli do kontaktu s hlavolamy a piktogramy, případně je i úspěšně vyřešili.

Závěr vstupní části

Shrňme všechny nové poznatky o uvedených spisovatelích, jejich díle a hlavolamu na flipchartové tabuli, zapíšeme na ni položené otázky, úkoly a studentům sdělíme, že nyní budou pracovat s komiksovými adaptacemi a příběhy. Při této samostatné práci se budou snažit zodpovědět zadané otázky a plnit uložená lexikálně-gramatická cvičení. Poté se pokusí vyřešit záhadu hlavolamu a vyjmout ježka z klece dle návodu, který je popsán v příložených komiksech. V závěru lekce se pokusí dešifrovat česká přísloví ukrytá v piktogramech.

Realizace vzdělávací aktivity, organizační pokyny, pomůcky, časová dotace

Studenty rozdělíme do čtyř skupin, rozdáme jim komiksové stripy nastříhané do čtyř, respektive tří vodorovných pásů, případně do 12 samostatných panelů s pokynem, aby si stripy nebo panely nejprve přečetli a potom se je pokusí seřadit tak, aby na sebe podle děje logicky navazovaly. K dispozici budou mít texty ke komik-

sům přeložené do mateřského jazyka. Na flipchartovou tabuli připevníme oba komiksy v ucelené podobě a zakryjeme je. Každá skupina bude mít k dispozici jeden kovový hlavolam ježek v kleci (příloha č. 6), mapu světadílů a pracovní list s piktogramy bez řešení (viz příloha č. 5). Časová dotace vyučovací hodiny (semináře) činí 90 minut.

Uložíme jednotlivým skupinám studentů následující úkoly:

- Prohlédněte si a přečtěte pozorně následující stripy a seřadte je podle logiky vyprávění správně za sebou (viz příloha č. 1, 2, 3, 4).
- Vypište z komiksových stripů a panelů neznámé pojmy, výrazy v obecné češtině, slovesa v imperativu a přímou řeč.
- Vypište všechna imperfektiva/perfektiva a utvořte k nim vidové protějšky.
- Vyhledejte na internetu, v kterém městě v Česku leží čtvrt Stínadla.
- Co je ježek v kleci a co je napsáno v textu komiksu v návodu k řešení hlavolamu?
- Pokuste se vyjmout ježka z klece a poté ho vložit zpátky do klece (pokud se studentům nedaří najít řešení hlavolamu, předvede lektor/lektorka správný postup).
- Po objevení postupu a úspěšném vyřešení hlavolamu představíme studentům ve skupinách piktogramy skrývající čes-

Příloha č. 4 – Divoši. LOMOVÁ, L.

ká přísloví a uložíme jim úkol přiřadit k jednotlivým obrázkům adekvátní verbální pojmenování.

Vyhodnocení a kontrola zadaných úkolů:

- V závěru vyučovací lekce odhalíme kompletní originální komiksy na flipchartu a vyzveme studenty po skupinách, aby hlasitě přečetli vlastní správně „poskládané“ komiksy.
- Pomocí dotazů zkontrolujeme všechny vypsane neznámé pojmy, výrazy obecné češtiny, promluvy v přímé řeči, imperfektiva/perfektiva, imperativy.
- Vybrané studenty požádáme, aby přečetli názvy obyvatel Mexika, Paraguaye, Argentiny, Bolívie, Brazílie, Chile a Uruguaye, a opravíme případné chyby.
- Společně si ukážeme na mapě světa, kde vybrané státy leží.
- Zkontrolujeme u jednotlivých skupin správná řešení českých přísloví ukrytých v piktogramech a objasníme jejich význam, vyzveme přítomné k zamyšlení, zda dokáží nalézt ekvivalenty k českým příslovím v jejich rodném jazyce.

Shrnutí a diskuse:

- Vyzveme studenty, aby odpovídali na otázky, jak na ně působily oba komiksy, jak vnímali tajemnou a záhadnou atmosféru v ukázkách, zda pro ně bylo

Příloha č. 5 – Obrazcové hlavolamy – piktogramy

- složitě seřazování stripů podle logiky děje a zda pochopili postup při vyjmutí ježka z klece.
- Zeptáme se, jaký morální apel je podle jejich názoru obažen v románovém komiksu Divoši.
- Vrátíme se k pojmům, které byly zadány na začátku lekce – botanika, mikroskop, kaktus, vši, Vont, skauting, Junák, Stínadla a zopakujeme jejich význam.
- Připomeneme studentům česká přísloví, se kterými se v lekci setkali, a orientačně dotazem zjistíme, která si zapamatovali a jak jim rozumějí.

Závěr a evaluace výsledků modelové vyučovací hodiny

Příspěvek demonstroval, že komiksy, hlavolamy a piktogramy představují významný didaktický potenciál ve výuce češtiny jako cizího jazyka. Tyto multimodální prostředky podporují motivaci, zvyšují zapojení studentů a umožňují efektivní propojení lexikálních, gramatických i kulturněregionálních obsahů prostřednictvím obrazového i narativního kódu. Praktická ukázka modelové hodiny s využitím komiksů Lucie Lomové a Foglarových Rychlých šípů potvrdila, že integrované aktivity – skládání stripů, řešení mechanického hlavolamu ježek v kleci a dešifrování přísloví pomocí piktogramů – mohou komplexně rozvíjet receptivní i produktivní dovednosti na úrovni B1 a vyšší, zároveň podporují mezikulturní porozumění a strategické myšlení. Výsledky naznačují, že zejména pro jazykovou výuku s akcentem na literární a kulturní dimenzi výuky jsou tyto metody přínosné a inovativní jako doplněk tradičních přístupů.

Limitem příspěvku je určitě absence systematického empirického ověření efektivity prezentovaných nástrojů (postupů) na větším vzorku studentů a v různých výukových kontextech. Doporučujeme proto případný budoucí výzkum zaměřit na kvantitativní

Příloha č. 6 – Ježek v kleci

Celkově lze konstatovat, že komiksy, hlavolamy a piktogramy představují progresivní a prakticky využitelné didaktické nástroje, které mohou obohatit a oživit pedagogickou praxi v oblasti výuky češtiny jako cizího jazyka.

a kvalitativní hodnocení kognitivních a afektivních přínosů multimodálních didaktických nástrojů, na adaptaci materiálů pro různé úrovně jazykové způsobilosti a na rozvoj metodických pokynů pro jejich škálovatelné zavádění do výuky. Celkově lze

konstatovat, že komiksy, hlavolamy a piktogramy představují progresivní a prakticky využitelné didaktické nástroje, které mohou obohatit a oživit pedagogickou praxi v oblasti výuky češtiny jako cizího jazyka. ■

Příloha č. 5 – Řešení

A. Láska prochází žaludkem. B. Sytý hladovému nevěří. C. Ty na mne chlebem, já na tebe kamenem. D. Láska hory přenáší. E. 2x měř, jednou řež. F. Lež má krátké nohy. G. Darovanému koni na zuby nekoukej. H. Mluvití stříbro, mlčeti zlato. I. Neštěstí nechodí po horách, ale po lidech. J. Co oči nevidí, srdce netrápí. K. Ranní ptáče dál doskáče. L. Tak dlouho se chodí pro vodu, až se ucho utrhne. M. Bez peněz do hospody nelez. N. Jednooký mezi slepými králem. O. Jablko nepadá daleko od stromu. P. Zadarmo ani kuře nehrabe. Q. Ráno moudřejší večera. R. Neštěstí ve hře, štěstí v lásce. S. Hlad je nejlepším kuchařem. T. Sůl nad zlato. U. Ve víně je pravda. V. Kdo jinému jámu kopá, sám do ní padá. W. Sejde z očí, sejde z mysli. X. Hloupý, kdo dává, hloupější, kdo nebere.

Literatura a prameny

- FOGLAR, J. – ČERMÁK, M. (2012): Rychlé šípy ve Stínadlech. Záhada hlavolamu, Stínadla se bouří. Velké Přílepy: Olympia.
- GABILLIET, J. P. (2010): Of Comics and Men. A Cultural History of American Comic Books. Jackson: University Press of Mississippi.
- KOŘÍNEK, P. – FORET, M. – JAREŠ M. (2015): V panelech a bublinách: kapitoly z teorie komiksu. Praha: Akropolis.
- LOMOVÁ, L. (2011): Divoši. Praha: Labyrint.
- McCLOUD, S. (2008): Jak rozumět komiksu. Praha: BB art.
- NOVÁKOVÁ, R. (2013): Využití komiksových zpracování literárních textů ve výuce literární výchovy na 2. st. ZŠ. České Budějovice: Jihočeská univerzita.

Internetové zdroje

- Co je hlavolam? [online]. Cit. 2026-04-06. <<https://mozkolam.cz/co-je-hlavolam/>>.
- Česká přísloví II [online]. Cit. 2026-04-06. <<https://mozkolam.cz/vizualni-hlavolamy/obrazcove-hlavolamy/ceska-prislovi-ii>>.
- Ježek v kleci, kovový hlavolam [online]. Cit. 2026-04-06. <https://www.legeno.cz/jezek-v-kleci-hlavolam-kov-chromovany/?utm_source=eHub&utm_medium>.
- LOMOVÁ, L. (2016): Divoši [online]. Cit. 2026-04-05. <<https://www.umeni.cz/knihy-casopisy/vytvarne-umeni/divosi-9788087260265/#pid=6>>.
- LOMOVÁ, L. (2016): Divoši [online]. Cit. 2026-04-05. <<https://minotaur.cz/divosi-p-11373.html>>.
- MICOPULOS, R. (2015): Ježek z Divokého západu [online]. Cit. 2026-04-05. <https://www.jezcivkleci.cz/jezek_z_divokeho_zapadu.htm>.
- Wikipedie, otevřená encyklopedie [online]. Cit. 2026-04-06. <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Komiks>>.

Kupa zabytych¹ není próza o nebožtících aneb Pozor na falešná přátelství v češtině a lužické srbštině

Jiří Jonák / Srbská Lužice, Německo

W kusk žortnym wašnju² k ošidné blízkości dvou sousedících západoslovanských jazyků

V saské Horní Lužici, jen několik málo desítek kilometrů severně od Šluknovského výběžku, je stále živá (horní) lužická srbština, počtem aktivních uživatelů jeden z nejmenších západoslovanských jazyků, nepřilíř vzdálený naší mateřštině, podobně jako polština či slovenština.

Učitel vyslaný k Lužickým Srbům do porozumění a základní komunikace vklouzne poměrně snadno. O to víc je však třeba mít se na pozoru před wopačnymi bratry (falešnými přáteli), kterých lze nalézt minimálně vyšší stovky. V následujících odstavcích se pokusíme upozornit na některé důležité, zajímavé a občas i humorné příklady. Lužickosrbský výraz píšeme kurzivou, jeho český ekvivalent normálním písmem³; je-li český význam slova zcela zřejmý, překlad neuvádíme⁴.

Jakkoliv je lužická srbština češtině blízká, je na mjestnje se před delším pobytem v Lužici s jejími základy, zejména słowoskadem (slovní zásobou), předem seznámit. Člověka pak neudiví, že každý muž, jemuž je formálně představen, je knjez (pán, pan). Není překvapen, když mu kolegové popřejí v nové práci mnoho zboža (štěstí), ani tím, že i po několika týdnech a měsících, kdy se dávno zabydlel, je všemi neustále wítan (witaj – ahoj). Chápe, proč lidé hovoří o wjedru, i když je venku minus deset (w. – počasí, zatímco počas – roční období, např. nazima – podzim), ví, že wiki nemají nic společného s internetovou encyklopedií (w. – trhy), i to, že má-li něco ličić, je potřeba to „spočítat“, a „odčinit“ se dají zpravidla dveře (wočinić – otevřít).

¹ Jde o román Jakuba Lorence-Zalěského *Ostrov zapomenutých* (1931), jak v podcastu *Krotitelé slov* upozorňuje spisovatel Milan Hrabal.

² Český „trochu, poněkud nevážně“.

³ Pokud se liší lužickosrbská a česká deklinace, skloňujeme podle české jazykové normy.

⁴ Tento text si neklade žádné odborné ambice, proto nerozlišujeme mezi homonymy, homofony, homografy a paronymy.

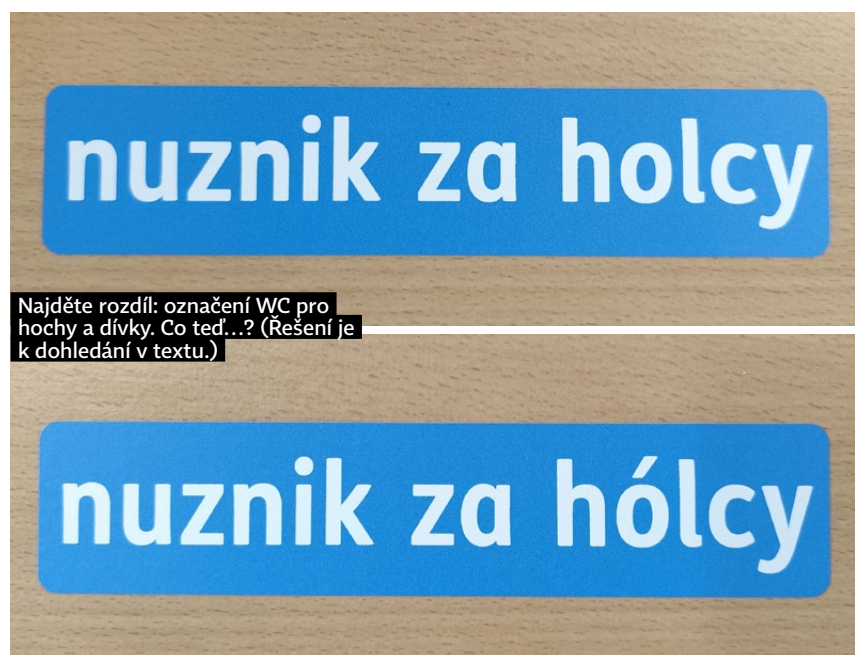
Náš „titulní“ román

Zvláštní pozor si český hósć dává při přípravě pokrmů a jejich konzumaci: má na paměti, že pokud se chystá kwas, nejedná se o směs k výrobě chleba, nýbrž o svatbu, a že posof není tvar slovesa, ale substantivum (p. – posel). Když je navařeno a napečeno, na stůl umístí rub (ubrus). Při přání dobré chuti si s Lužickými Srby nechá słodžec (chutnat) a pokrm zcela bezpříznakově vkládá do huby (úst). Nepřejídá se, aby zůstal šwižny a suchi (oba výrazy: štíhlý). Je si vědom, že lačny člověk se chce zcela jednoznačně pouze napít (l. – žíznivý) a že dotyčný dost možná nepohrdne brěčkou (džusem) či zelowym (bylinkovým) čajem. Podle chuti, denní doby či příležitosti si pak k snědku dá například poliwwu z paty (slepičí) a smaženici z dothe nózki (bedly); je-li méně hladový, spokojí se s pomazkou (krajcem chleba) s twarožkem (sýrem). Ví, že jako dezert se pravděpodobně budou podávat čokoládové placki (bonbóny), baba (bábovka) či sad (ovoce), například jahody (jakékoliv bobule, zatímco naše „jahoda“ – truskalca), wišnje (třešně) nebo sušenki (křída). Při pochvale kuchaři se vyhýbá komentáři, že moci všechno zjeć (shrnout) byly opravdové hody (Vánoce⁵). Raději nabídne umytí nádobí za pomoci hubice (houbičky).

A co se týká samotného džěta (práce), kvůli němuž si sem učitele z Českeje přeprošili (pozvali)? Wažne (důležité) je porjadne přihtowanje (řádná příprava), při němž se kantor nesmí příliš lutować (šetřit). Před začátkem školního roku je přihódne (vhodné) zveřejnit wabenje (inzerce, reklamu) pro potenciální zájemce o večerní kurzy v Serbskim domje, aby se jich přizjewilo (přihlásilo) co nejvíc. Lektor je pak wćipny (zvědavý), jak to dopadne, nechce být v učebně jenički (samotný) a zrudny (smutný). Přeco (vždy) pomůže, když je známo, že rozhodně nehrozí wostuda (nuda), že jakákoliv censura (známka, známkování) je tabu, že maximálně pisana (pestrá) výuka nezapře silný nazor (náзорnost) a že pedagog je chutny (vážný, seriózní). Navíc to ani moc njeplaći (nestojí).

Ve školách pak kruty wučer (přísný učitel) nejraději pracuje s šwarnymi a pěknymi (šikovnými a poslušnými) třídami, ovšem nezazłobi (nenaštve) jej ani hólce (chlapec), který se hned po začátku vyučovací hodiny ptá, zda by se mohl vydat na wustup (též nuznik – WC; ale zachod – vstup) s bleškou (lahví), již si tam chce naplnit. Další si na stejném místě potřebuje umýt kulki (kotníky), protože je mazany (špinavý) z kopańce (fotbalu), tedy hry s bulikem (míčem), kde byl v nadběhu (útku); třetí pro změnu zabył nadawki z českými sadami (zapomněl úkoly s českými větami). A čtvrtý a pátý šuler (žák)...? Hańba slowow (škoda slov)... W přestawce si ale může učitel dát

⁵ V adventu pak Luž. Srbové dělají jara rjanu pychu v cyrkwjach (velmi krásnou výzdobu v kostelech).

ve sborovně přilehlé pěstowarnje (školky) kofej, což je spodobne (příjemné). Na konci šulskeho lěta (školního roku) mučneho (unaveného) kantora potěší, když mu třeba nawoda nebo wjednica (ředitel, ředitelka) z wutroby (ze srdce) poděkují.

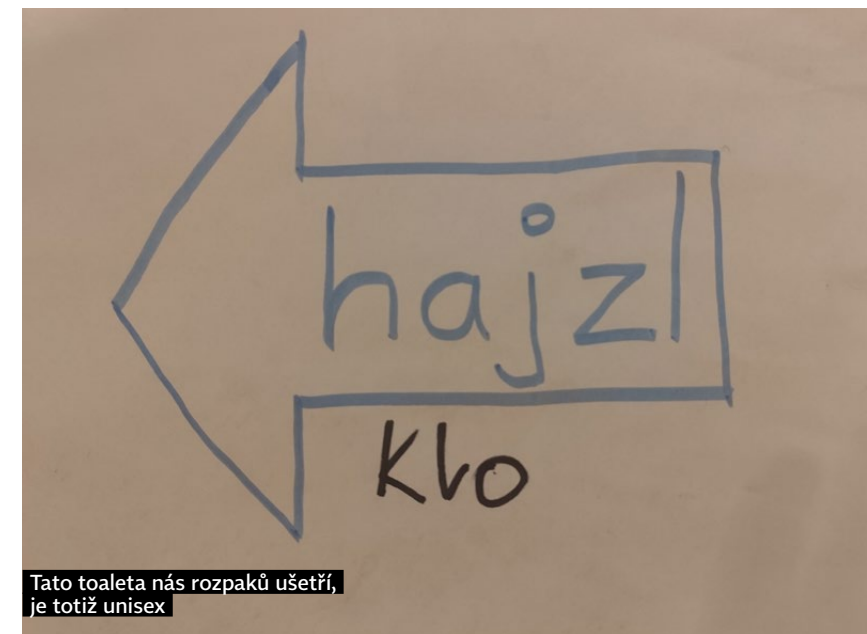
Najebać (navzdory) těmto a dalším zá-
ludným „bratrům a přátelům“ (např. plěch – pleš, slěpc – ničema, wjera – čarodějnice, četa – teta, čežka – těžká, dróha – ulice, zapletki – pletichy, kapička – kapuce, klon – javor, knot – krtek, njeplech – klacek/ nevychovanec, pupk – poupě, suk – uzel, boža ručka – mrtvice, strašny – nebezpečný, hladać – dívat se, powaleć – svrhávat, škitać – chránit) a vlastně i díky nim můžeme bližší obeznámení se s Horní Lužicí a jejími slovanskými obyvateli zawěrně poručić (opravdu doporučit). Ne nadarmo se v hymně Lužických Srbů zpívá, že jejich

kraj (země, zatímco české „kraj“ – wokries, region), tedy Lužice, je rjana (krásná).

Těšíme se tedy nejlépe na váš wosobinski wopyt (osobní návštěvu) a přejeme wjesela (nyní již jistě netřeba překládat). ■

Literatura

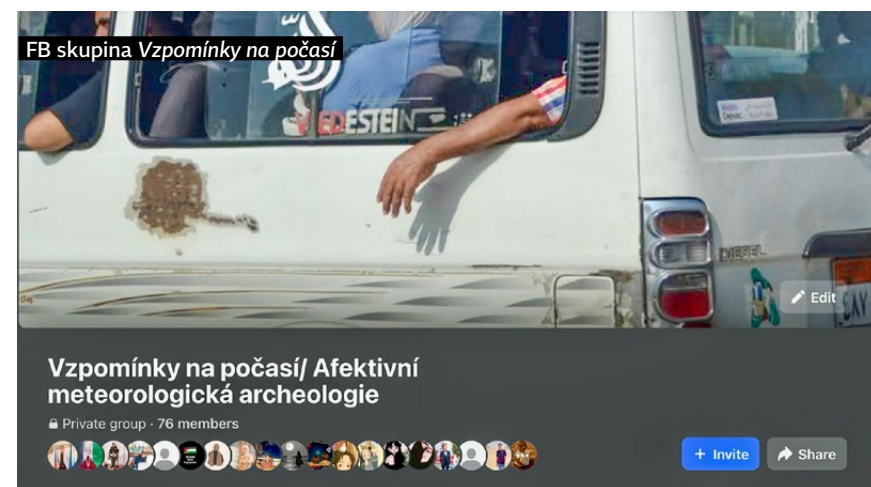
LANGEROWA, A. – ŠRAMINA, B. – NUKOWA, H. (2018): *Rěču serbsce 1*. Budyšin: LND.
MUDRA, J. – PETR, J. (1989): *Učebnice lužické srbštiny IV*. Praha: Univerzita Karlova.
ŠTILLEROVÁ, J. – ŠOLTA, P. (2012): *Falešní bratři* *abo Dolhi puć na serbski nuznik*. Serbska šula, 4, s. 125–127.
Podcast *Krotitelé slov* (2025). [online]. Cit. 2026-05-05. <<https://creators.spotify.com/pod/profile/euskaldun/episodes/Luit-Srbov-jsou-u-te-nesmrteln--uud-bsnk-a-pekladatel-Milan-Hrabal-e3basa2/>>.

Projektové vyučování ve výuce psaní a konverzace na Univerzitě Ain Shams

Veronika Resslerá / lektorát Káhira, Egypt

Jako lektorka češtiny na Univerzitě Ain Shams vyučuji kromě jiného také psaní a konverzaci na bakalářském stupni studia. Celkový počet těchto hodin není nikterak vysoký¹, proto jsem se na konci minulého akademického roku rozhodla, že si v nadcházejících letech pokaždé vyberu jedno téma, které se prolne oběma semestry, abychom ho mohli ohledat hlouběji.

Absolventi bakalářského studia českého jazyka nalézají v Egyptě uplatnění převážně v turistickém průmyslu, z každého ročníku pokračuje ve studiu na magisterském stupni jen pár jednotlivců. Vzhledem k nestabilní geopolitické situaci, která velmi pravděpodobně ovlivní jejich pracovní příležitosti, a také vzhledem k prudkému technologickému rozvoji umělé inteligence na poli překladu se domnívám, že je žádoucí, aby studenti ovládli také dovednosti, které nebývají běžnou součástí jazykových lekcí, ale mohou jim pomoci při osvojování cílového jazyka i v budoucím zaměstnání. Rozhodla jsem se proto koncepci výuky psaní a konverzace částečně zaměřit na dovednosti uplatnitelné v oblasti médií. Ve spolupráci s Českým centrem v Káhiře jsme uspořádali workshop věnovaný metodice vedení rozhovoru. Získané dovednosti studenti bezprostředně využili v rámci projektu Českého centra Češi mezi námi a v následujících akademických letech je budeme dále rozvíjet.

Při výběru tématu jsem zejména sledovala, zda je studentům dobře známé a do té míry všeobecné, aby mohli zapojit i své sociální okolí.

Přímo ve výuce jsem pracovala se studentskými audiozáznamy. Při výběru tématu jsem zejména sledovala, zda je studentům dobře známé a do té míry všeobecné, aby mohli zapojit i své sociální okolí. Studenti si měli vyzkoušet velmi zjednodušenou formu zvukového záznamu a překladu rozhovoru.

S ohledem na malý počet vyučovacích hodin psaní a konverzace a zároveň vysoký počet studentů² jsme začali pracovat už během letních prázdnin. Studenty, kteří se chtěli projektu zúčastnit, jsem požádala, aby se svých rodinných příslušníků generace X a generace baby boomers zeptali na jejich nejznamenáníhodnější vzpomínku na počasí. Výpověď měli nahrát, přeložit do češtiny a nahrávku i text sdílet v rámci facebookové skupiny. Texty jsem průběžně opravovala formou veřejných komentářů, které mohli číst všichni její členové³.

Na začátku akademického roku jsem z opravených textů sestavila malý korpus, podle kterého si studenti jednotlivých ročníků sami připravili seznam užitečných frází. Na lekcích psaní jsme pak postupně psali vyprávění (vlastní meteorologický zážitek) a esej, jejímž tématem byly vzpomínky na počasí za posledních 70 let.

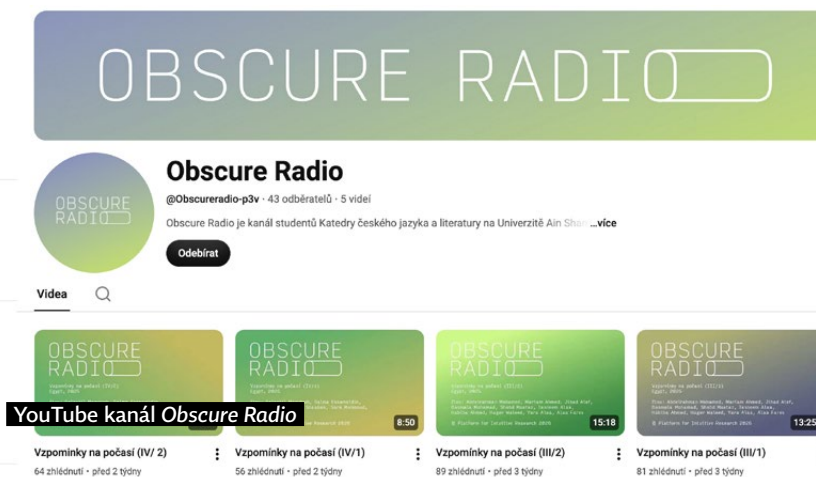
Ve druhém semestru jsem již dobře známé téma využila pro výuku výslovnosti a k práci s nahráváním a editací zvuku. Texty, které jsme využívali, jsem znovu upravila, tentokrát se zřetelem k tomu, že z nich vznikne zvukové pásmo, které není jen vedlejším produktem studia cizího jazyka, ale má samostatnou klimatickou, historickou, sociologickou a afektivní výpovědní hodnotu, která by mohla být zajímavá i pro české posluchače.

Na začátku semestru jsem uspořádala⁴ tři půldenní workshopy nahrávání a editace zvuku, kterými prošlo celkem 26 studentů. Na technické stránce workshopů spolupracoval americko-český umělec Lloyd Dunn⁵, který zrovna přijel na studijní návštěvu.

První část workshopu jsme věnovali tomu, jak pořídit srozumitelnou a co nejvyšší kvalitnější nahrávku, kterou by bylo možné dále použít k dokumentaci, výzkumu či pro jiné účely. Chtěla jsem používat pouze techniku dostupnou všem studentům bez výjimky, museli jsme proto pracovat s mobilními telefony (Android) a open-source

Ukázka ze seznamu frází, 2. ročník

nebe zčervenal
vzduch byl těžký a dusný
byla tma jako v noci
začal přivalový déšť
napadl sníh
pršelo čtrnáct dní v kuse
déšť umyl ulice
ulice byly neprůjezdné
ulice byly zaplavené
všude byla voda
ulice začaly vysychat
cítila jsem, jak se celý dům třese
domy se hýbaly
mnoho domů spadlo
mnoho budov bylo poškozeno
budovy se zřítily
budovy byly zchátralé
budovy se začaly chvět
všechno kolem bylo plné prachu
všechno se kolem mě začalo třást
trvalo to několik vteřin
cítil jsem pod nohama něco zvláštního
země se začala chvět

softwarem. V první polovině dílny jsme tedy nahrávali, poslouchali a zdokonaľovali výslovnost a technickou kvalitu záznamu.

V následující části workshopu jsme se učili, jak nahrávku upravit a jak z ní vytvořit český voice-over egyptského originálu. Editovali jsme na starých, pomalých tabletech, které studenti dostali na střední škole⁶. Vzhledem k tomu, že egyptští studenti českého jazyka vlastní počítač jen naprosto výjimečně, není úroveň jejich digitálních dovedností nikterak vysoká. Workshop byl pro ně tedy náročný, ale zároveň i v tomto směru přínosný.

Zbylou část textů nahrávali studenti sami doma. Bylo vidět, že je projekt zaujal, protože za mnou chodili pro radu: „Paní lektorko, mluvím jako robot. Co mám dělat?“

Sestavení montáže z jednotlivých nahrávek mi zabralo celý měsíc⁷, ale vynalože-

ného času nelituji. Studenti nyní mají vlastní YouTube kanál⁸, který využijeme i do budoucna v dalších projektech, a až získají dostatek zkušeností, mohli bychom jej rozvinout v pravidelný česko-arabský a arabsko-český podcast. Jednotlivé nahrávky postupně posloucháme na lekcích a pracujeme s nejčastějšími chybami výslovnosti.

Studenti byli překvapeni, že mají vlastní YouTube kanál – většina z nich totiž používá videoplatformy a sociální sítě pouze pasivně. Někteří z nich mi řekli, že nahrávky překládali kamarádům nebo členům rodiny. Nejdůležitějším aspektem projektu *Vzpomínky na počasí* je jeho otevřenost a kolektivita – pracuje s prostředky dostupnými všem. V různých fázích se do něj v rolích tazatelů, respondentů, překladatelů a editorů zapojilo zhruba 150 lidí, přičemž všechny nahrávky jsou na YouTube dostupné široké veřejnosti.

¹ Psaní se ve všech ročnících vyučuje v prvním semestru, konverzace ve druhém semestru. Celkový počet lekcí jednoho ročníku v jednom semestru je 14, jednotlivá lekce trvá 120 minut.

² V jednom ročníku může být až 50 studentů.

³ Projektu se v různých fázích zúčastnilo 76 studentů ze 2., 3. a 4. ročníků.

⁴ Workshopy proběhly v bytě lektorky, protože na univerzitě se o možnost uspořádat jakoukoli akci musí žádat několik měsíců předem a výsledek je nejistý.

⁵ Wikipedia, The Free Encyclopedia. Lloyd Dunn. [online]. Cit. 2026-05-15.

<https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Lloyd_Dunn&oldid=1332578545>.

⁶ Tablety byly přiděleny studentům středních škol prostřednictvím vládního programu, který řešil distanční vzdělávání v období pandemie.

⁷ Celková stopáž zvukových pásem všech ročníků je 60 minut.

⁸ YouTube. Obscure Radio [online]. Cit. 2026-05-15.

<<https://youtube.com/@obscureradio-p3v?si=z-pinvFh9OkqbYwr>>.

Střípky ze zážitkové pedagogiky v Záhřebu

Zdeňka Gjud / lektorát Záhřeb, Chorvatsko

V akademickém roce 2023/24 jsem na Katedře bohemistiky Filozofické fakulty Univerzity v Záhřebu poprvé vyučovala nově akreditovaný předmět Didaktika češtiny jako cizího jazyka. Tento předmět je určen studentům magisterského programu Český jazyk a literatura s pedagogickým zaměřením a představuje významný prvek jejich profesní přípravy.

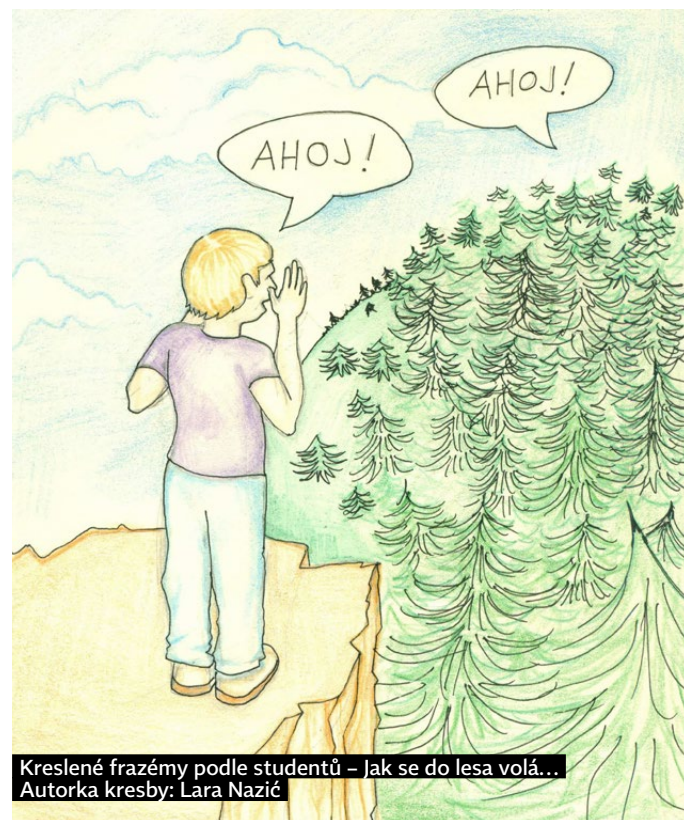
Ab solventům totiž otevírá možnost uplatnění na základních a středních školách v Chorvatsku, kde se čeština vyučuje v různých organizačních i kurikulárních modelech¹. V rámci přednášek a seminářů vznikla ve spolupráci se studenty řada výukových aktivit, které reflektují principy zážitkové pedagogiky, vybrané z nich jsou předmětem tohoto příspěvku.

Zážitková pedagogika představuje vzdělávací přístup založený na učení prostřednictvím vlastní zkušenosti, nikoli pouze na pasivní recepci informací. Vychází z předpokladu, že poznatky získané aktivní činností, prožitkem a následnou reflexí jsou trvalejší a funkčnější. Teoreticky navazuje mimo jiné na koncepci cyklického učení Davida Kolba², který rozlišuje čtyři fáze: konkrétní zkušenost, reflexi, zobecnění a aplikaci.

Uplatnění zážitkové pedagogiky ve výuce jazyků je opodstatněné zejména tím, že integruje kognitivní, afektivní i senzomotorické složky učení. Klade důraz na aktivní roli studenta, práci s autentickými či simulovanými situacemi a systematickou reflexi jako klíčovou fázi učení. V kontextu výuky češtiny jako cizího jazyka se jako stěžejní jeví následující principy: 1) priorita komunikace před explicitní teorií, 2) aktivní zapojení studentů prostřednictvím rolových her,

¹ Model A – výuka v češtině – české školy (6 základních škol), model B – čeština čtyři hodiny, dějepis a zeměpis v češtině (jedno gymnázium), model C – český jazyk a kultura tři hodiny za týden v chorvatských školách (22 základních škol, 5 středních škol).

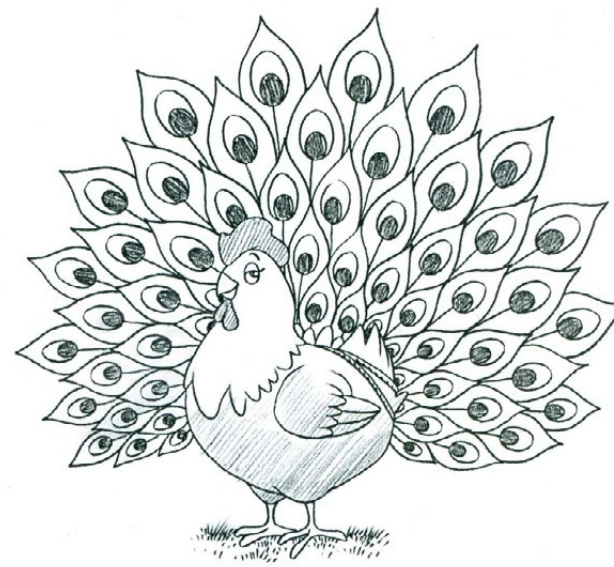
² KOLB, D. A. (1984): *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Englewood Cliffs: Prentice Hall. s. 38.

Kreslené frazémy podle studentů – Jak se do lesa volá...
Autorka kresby: Lara Nazić

Bingo káva			
Nechat spropitné	Dobrý den	Vezmu si to s sebou	Chci zaplatit
Zaplatit kartou	Zaplatit v hotovosti	Dám si pivo	Co si přejete?
Dám si kávu	Kolik to stojí?	Moc děkuji	Máte něco sladkého?
Co si přejete?	Chci si zaplatit	Můžu platit kartou?	Kde je záchod?

Karta ke hře Bingo v kavárně
Autorka materiálu: Ena Kovaček

Kreslené frazémy podle studentů – Chlubit se cizím peřím
Autorka kresby: Kristina Horki

Golemové z plastelíny
Foto: Zdeňka Gjud

Bohemistický ladovský betlém
Foto: Zdeňka Gjud

projektů či dramatizace, 3) chápání chyby jako přirozené součásti procesu učení, 4) důsledná kontextualizace jazykových prostředků a 5) sociální dimenze učení prostřednictvím interakce. Významnou roli hraje rovněž multisenzorický přístup, tedy zapojení více smyslových modalit (zrak, sluch, hmat, případně čich a chuť), který podporuje hlubší zakotvení učiva.

Výuka založená na zážitku tak zdůrazňuje aktivní participaci studenta, učení v autentických kontextech, reflexi zkušenosti a komunikativní využití jazyka (srov. Kolb 1984; Harmer 2007; Brown 2007; Hošek a kol. 2015³).

Příklady dobré praxe ze zážitkové pedagogiky:

Kreslené frazémy

Na jazykové úrovni B2 jsme se v rámci tematického okruhu frazeologie zaměřili na vizualizaci idiomatických výrazů. Inspirací

se staly ilustrace publikované na serveru Aktuálně.cz, v nichž byly české frazémy generovány umělou inteligencí v jejich doslovném významu. Tento kontrast mezi doslovným a přeneseným významem se ukázal jako didakticky podnětný. Studenti měli za úkol vytvořit vlastní vizuální reprezentace vybraných frazémů tak, aby zobrazení odpovídalo jejich skutečnému významu. Aktivita propojila jazykovou a výtvarnou složku, čímž podpořila hlubší porozumění i zapamatování frazeologických jednotek.

Pražské památky s přidanou funkcí

V tematickém celku věnovaném Praze pracovali studenti s realitami města. Po úvodní fázi seznamování s významnými památkami následovala kreativní aktivita, v níž si každý student vybral konkrétní objekt a přiřadil mu novou, imaginativní funkci. Vznikaly tak například návrhy, v nichž se Petřínská rozhledna proměnila v raketu, Karlův most skrýval tajný vstup do podzemních chodeb,

Zlatá ulička se proměnila v centrum starých řemesel či pražský orloj zobrazoval budoucnost.

Na základě vytvořených vizuálů studenti následně psali krátké legendy vysvětlující „vznik“ těchto modifikovaných památek. Aktivita rozvíjela nejen jazykové kompetence, ale i narativní dovednosti a kreativní myšlení. Jako ilustraci lze uvést kresbu Karlova mostu jako odskočiště pro bungee jumping a k ní vymyšlenou legendu studenta 3. ročníku.

Golem z plastelíny

Tematická návaznost na pražské realie vedla k práci s legendou o Golemovi, situovanou do židovské čtvrti Josefov. Po zhlédnutí krátkého animovaného videa⁴ o Golemovi studenti doplňovali text legendy o dva alternativní závěry – jeden odpovídající tradiční verzi, druhý autorsky inovativní. Závěrečná fáze aktivity spočívala v modelování vlastní postavy inspirované

¹ KOLB, D. A. (1984): *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Englewood Cliffs: Prentice Hall.

HARMER, J. (2007): *How to Teach English*. 2nd ed. Harlow: Longman.

BROWN, H. D. (2007): *Principles of Language Learning and Teaching*. 5th ed. White Plains, NY: Pearson Longman.

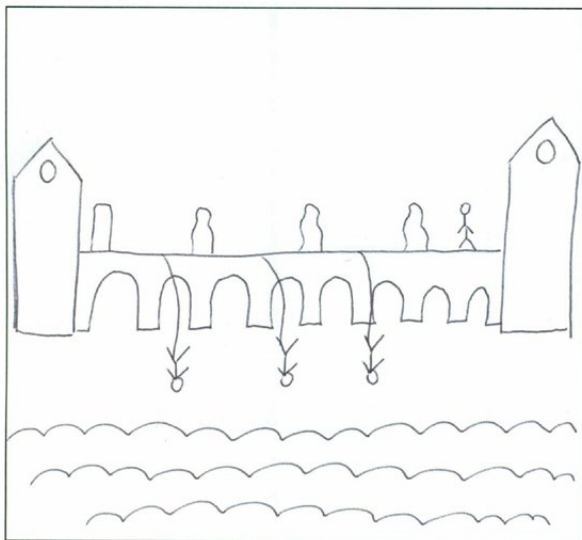
HOŠEK, V. – ŠVAMBERK ŠAUEROVÁ, M. (2015): *Zážitková pedagogika – zdroj inspirace v edukační praxi*. Kolektivní monografie. Praha: Vysoká škola tělesné výchovy a sportu Palestra.

⁴ Dostupné na YouTube. ep02 O Golemovi [online]. Cit. 2026-05-31. <https://www.youtube.com/watch?v=i_Twe9f_h3U&t=15s>.

PRAHA

Vyberte si jednu z pražských památek (např. o kterých jsme mluvili) a dodejte jim novou funkci:

Pražská památka s přidanou funkcí – Karlův most
Autorka kresby: Ena Kovaček

2. Odhalte nehmotné české UNESCO památky podle obrázků:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____

Pracovní list k nehmotným památkám Česka
Autorka pracovního listu: Kristina Horki

Kreslené frazémy podle studentů – Být z něčeho jelen
Autorka kresby: Kristina Horki

Kreslené frazémy podle studentů – Mít máslo na hlavě
Autorka kresby: Lara Nazić

Kreslené frazémy podle studentů – Darovanému koni na zuby nehleď!
Autorka kresby: Kristina Horki

Golem. Studenti definovali její jméno, schopnosti i funkci ochrany, čímž propojili jazykovou produkci s haptickou zkušeností a imaginací.

Ladovská zima

V předvánočním období jsme realizovali tematickou lekci věnovanou tvorbě Josefa Lady. Po úvodním seznámení s autorovou osobností (poslech pětiminutového audia na Rádiu Junior⁵) a charakteristickými rysy jeho stylu (koláž obrázků a ukázky knih) pracovali studenti s vizuálními materiály i autentickými objekty. Studentům byl představen papírový betlém inspirovaný tvorbou Josefa Lady. Každý student obdržel několik figurek určených k vystřihnutí a následnému nalepení na podklad. V průběhu této aktivity probíhala řízená diskuse zaměřená na jednotlivé postavy v betlémě, typologii betlémů a osobní zkušenosti studentů s touto tradicí.

Následně každý student obdržel list tvrdého papíru, na který měl za úkol výtvarně ztvárnit sám sebe spolu s originálním darem určeným pro Ježíška, jenž by mohl být užitečný jemu nebo

jeho rodině. V souladu s principem, že po studentech není požadováno nic, co by sama lektorka nebyla ochotna či schopna splnit, vytvořila i ona vlastní kresbu, na níž zobrazila samu sebe s lahví vody, kterou by Ježíšek mohl symbolicky proměnit ve víno.

Následně studenti vytvářeli vlastní kresby inspirované ladovskou estetikou a doplňovali je krátkým narativem. Lekci uzavřel poslech písně *Ladovská zima*⁶ od Jaromíra Nohavici, využitý k rozvoji lexikálních kompetencí.

Bingo: kavárenská komunikace

Pro studenty předmětu Čeština pro nehemisty byla v rámci opakování akuzativu a tématu komunikace v gastronomických zařízeních připravena simulační aktivita „kavárna“. Pomocí rekvizit (dětské nádobí, nápojové lístky) byla vytvořena modelová situace objednávání. Každý student si reálně objednal nějaký nápoj připravený v termoskách a lahvách podle nabídky z nápojového listku.

Na modelovou situaci navazovala hra Bingo zaměřená na percepci a identifikaci

ci běžných komunikačních frází. Studenti poslouchali audionahrávku a zaznamenávali slyšené výrazy; aktivita podporovala porozumění mluvenému projevu i automatizaci jazykových struktur.

Nehmotné kulturní dědictví UNESCO

Na úrovních B2–C1 studenti zpracovávali témata spojená s nehmotným kulturním dědictvím UNESCO. Ve dvojicích připravovali prezentace zahrnující audiovizuální materiály, dialogické prvky i popularizační segment „Věděli jste, že...?“.

Na prezentace navazovaly praktické aktivity; například při tématu loutkářství studenti vytvářeli a inscenovali vlastní loutkové scénky s využitím postav jako Spejbl a Hurvínek, Rákosníček, Kašpárek, Pat a Mat či Krteček. Zkušenost z výuky ukazuje, že studenti zpočátku k aktivitě přistupují s ostychem, nicméně již během několika minut jsou schopni improvizovat, vytvořit a realizovat originální autorské loutkové představení s využitím typických českých postav.

Po seznámení se s jednotlivými památkami následuje práce s pracovním listem,

v němž studenti na základě rébusů identifikují konkrétní nehmotné památky.

Podzimní hrátky: multisenzorický přístup

Specifickou výzvou ve výuce jazyků je zapojení hmatu. K tomu byla využita tzv. tajná krabice obsahující objekty typické pro podzim (např. kaštan, šiška, vlašský ořech, lískový oříšek, jablko, list ze stromu, žalud, figurka veverky, ježka a lišky). Studenti identifikovali předměty pouze na základě hmatového vjemu a následně s nimi pracovali v narativních úlohách.

Při tvorbě příběhů byly dále využity náhodně losované parametry: další postava (např. další lesní zvířata, lesní plody), prostředí (např. les, kaluž, křoví), pro studenty vyšší úrovně perspektiva, z čího pohledu se bude příběh odehrávat (např. sýkorka na větví, kapka deště), což vedlo k variabilnějším jazykovým produkcím. Atmosféru doplňovala hudba *Čtvero ročních dob* a olfaktorický podnět v podobě tematické vůně.

Uvedený výběr aktivit dokládá, že zážitkově orientovaná výuka může v kontextu češtiny jako cizího jazyka efektivně podporovat rozvoj jazykových i interkulturních kompetencí. Klíčovým faktorem její úspěšnosti je promyšlené propojení prožitku, reflexe a jazykové produkce, které vede k hlubšímu a trvalejšímu osvojení učiva.

Literatura a internetové zdroje

BROWN, H. D. (2007): *Principles of Language Learning and Teaching*. 5th ed. White Plains, NY: Pearson Longman.

Český rozhlas. Rádio Junior. Josef Lada v dětství přišel o oko a na Vánoce nedostával dárky [online]. Cit. 2026-05-31. <<https://junior.rozhlas.cz/josef-lada-v-detstvi-prisel-o-oko-a-na-vanocce-nedostaval-dar-ky-9582454>>.

HARMER, J. (2007): *How to Teach English*. 2nd ed. Harlow: Longman.

HOŠEK, V. – ŠVAMBERK ŠAUEROVÁ, M. (2015): *Zážitková pedagogika – zdroj inspirace v edukační praxi*. Kolektivní monografie. Praha: Vysoká škola tělesné výchovy a sportu Palestra.

KOLB, D. A. (1984): *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Englewood Cliffs: Prentice Hall.

YouTube. ep02 O Golemovi [online]. Cit. 2026-05-31. <https://www.youtube.com/watch?v=i_Twe9f_h3U&t=15s>.

YouTube. Ladovská zima – Jaromír Nohavica [online]. Cit. 2026-05-31. <<https://www.youtube.com/watch?v=pxfE0SSgjMw>>.

⁵ Dostupné na Český rozhlas. Rádio Junior. Josef Lada v dětství přišel o oko a na Vánoce nedostával dárky [online]. Cit. 2026-05-31. <<https://junior.rozhlas.cz/josef-lada-v-detstvi-prisel-o-oko-a-na-vanocce-nedostaval-dar-ky-9582454>>.

⁶ Dostupné na YouTube. Ladovská zima – Jaromír Nohavica [online]. Cit. 2026-05-31. <<https://www.youtube.com/watch?v=pxfE0SSgjMw>>.

Čeština na Volyni

Jana Odevzdaná / krajaňské komunity na Ukrajině

V roce 2020 byla publikována kolektivní monografie, jejímž tématem je nejen užívání českého jazyka ve Volyňské oblasti v Ukrajině, ale také prožívání jazyka jako hlavního znaku etnické příslušnosti.

V roce 2018 byla studenty Filozofické fakulty Univerzity Palackého pořizena série nahrávek, která následně sloužila autorům pro jazykovou analýzu. Přepis výběru deseti nahrávek je součástí této publikace. Monografie neslouží jen čistě lingvistickému rozboru mluvy našich krajanů, ale usiluje o to zasadit jazykovou a další kulturní data do širšího jazykového rámce. Autoři se věnují etnické reprezentativním hodnotám češtiny v hudebním a literárním životě volyňských Čechů, dále dějinám českých spolků na Volyni a v neposlední řadě i osudům tamního českojazyčného školství.

„A jestli cizí kraj mé kosti pochová, pak aspoň srdce mé tam přijmi, vlasti má.“ Úryvek z básně *Pozdrav otčině*, otištěné v krajaňském časopisu *Hlas Volyně* (Arkhanhelska et al., 2020, s. 119), vyjadřuje hlubokou lásku k pravlasti, která volyňské Čechy vedla k tomu, aby si stůj co stůj zachovali nejen jazyk svých předků, ale také jejich tradice a zvyky. Kdyby se monografie zaměřila jen na lingvistický rozbor, byl by to jistě záslužný akademický počín, ale další kapitoly nám dávají přidanou hodnotu. Mapují totiž historii českého osídlení na Volyni od příchodu prvních rodin, které se v roce 1862 přestěhovaly na území tehdejšího carského Ruska, přes vlny reemigrace až po výrazný vliv české menšiny na území dnešní Ukrajiny. Cenná je také kapitola, která nám umožňuje vhlédnout do písňových sbírek volyňských Čechů jako prostředku zachování národní identity.

První kapitola monografie z pera Karla Komárka se zaměřuje na analýzu jazyka volyňských Čechů z hlediska nářeční stratifikace. Autor navazuje na existující výzkumy a u jednotlivých respondentů identifikuje znaky severovýchodočeských i jihozápadočeských nářečí. Velmi podnětná je podkapitola věnovaná nářeční slovní zásobě, kde lze pozorovat jev tak typický pro mluvu krajanů – jistě „zakonzervování“ jazyka a užívání archaismů, které se v izolovaném prostředí zachovaly, zatímco v běžném úzu v Česku již zanikly nebo byly vytlačeny. Jako konkrétní příklad, se kterým se pravidelně setkávám i ve své pedagogické praxi u studentů z řad krajanů, lze uvést slovo *strojit* se (ustrojit se) ve významu „oblékat se“, které autor dokládá jako prvek typický pro severovýchodočeská nářečí (tamtéž, s. 38). V závěru kapitoly je vyzdvížen fakt, že šlo vlastně o záchranný výzkum: „Zřejmě jsme zachytili poslední

generaci Čechů žijících v Ukrajině, kteří se naučili český jazyk ještě v prostředí rodiny“ (tamtéž, s. 45).

Ve druhé kapitole se její autorka Uljana Cholodová zaměřuje na zvukovou stránku promluv volyňských Čechů. Autorka si dala za cíl „detailnější a přesnější vyčlenění odchylek výslovnosti volyňské češtiny v konfrontaci s ortoepickými a ortoepickými specifiky ukrajinštiny a češtiny“ (tamtéž, s. 53). Příkladem může být např. užití hlásky *h* namísto *g* ve slovech jako *henerace*, *prohram*, *olha* aj., či obouřetná výslovnost v jako *w* ve slovech jako *powi-dam*, *wona*, *woptal* jsem se.

Lexiku, syntaxi a morfologii volyňské češtiny z hlediska interference s ukrajinštinou a ruštinou je věnována další kapitola autora Ondřeje Bláhy. Zde se dozvídáme o specifiku dané oblasti: „tzv. suržyk, což je mluvená varieta jazyka, která kombinuje ukrajinštinu a ruské jazykové prvky“ (tamtéž, s. 70). Vliv majoritního jazyka (v našem případě spíše dvou: ukrajinštiny a ruštiny) je podle autora nevyhnutelným procesem. V textu je velmi zajímavé sledovat analýzu těchto jevů, například v používání předložkových vazeb přejatých z východoslovanských jazyků nebo v posunech v pádovém systému, které jsou pro mluvu v bilingvním prostředí typické.

Další kapitola je věnována stručné historii emigrace Čechů na Volyn a písňovým sbírkám jako prostředku zachování národní identity. Autorky Alla Arkhanhelska a Radana Merzová nabízejí také velmi zajímavý exkurz do autorské písňové tvorby představitelů české reemigrace. Je až dojemné nechat na sebe působit poeticky ztvárně-

Titulní stránka knižky

nou lásku k vlasti, která je možná poněkud romantizující, ale bezesporu upřímná. Autorky bádají nad jazykem i motivy písní a lze s nimi jen souhlasit, že „písňový folklór volyňské Čechy sjednocoval, dodával jim sílu a stále jim připomínal pokrevní pouto k českému národu“ (tamtéž, s. 131).

Autorka páté kapitoly Olena Berezjuk pak doplňuje monografii o cenný etnografický a historický výzkum volyňských Čechů. Autorka mapuje aktivity hasičských sdružení a Sokola, které měly významný vliv na společenský život Čechů. Ovšem zásadní bylo pro českou menšinu zřizování škol a dalších vzdělávacích institucí. Založili proto společnost J. A. Komenského, která se zabývala finanční i jinou podporou čes-

Úryvek z knihy, str. 7

Dovolím si započít osobními zkušenostmi – po rodné linii z matčiny strany patřím k potomkům volyňských Čechů. Z rodinného vyprávění vím, že reemigrovaní „Volyňáci“ se s nadějí (a možná i částečnou naivitou) zaměřovali spíše na svoji současnost a budoucnost a o svém nelehkém životě a mnohdy velmi negativních zkušenostech a zážitcích ze života na Volyni příliš nehovořili. Je to až vlastně druhá generace potomků, kteří soustavněji pátrají po svých kořenech a dychtí po rodinné historii. Tato zkušenost se potvrzuje též při současné reflexi těchto témat např. na sociálních sítích, není to tedy pouze můj osobní dojem. Moje matka vzpomíná, že když se Volyňáci sešli při nějaké příležitosti, o Volyni téměř nemluvili a pokud ano, tak za zavřenými dveřmi, kam zejména své děti moc nepouštěli. Tak se dá pochopit oživení zájmu o tuto tematiku s jistým časovým odstupem.

kých škol, vydávala časopis *Čechoslovan* a všemožně podporovala šíření českého jazyka a národní kultury. Jejich odhodlanost nepolevovala ani v obdobích historie, kdy národnostní menšiny nebyly ze strany státu podporovány. Při četbě o neúnavných snahách volyňských Čechů o zachování jazyka a národní identity v často velmi nelehkých podmínkách se v člověku přirozeně

probouzí pocit hluboké úcty a zdravého vlastenectví.

Jsem ráda, že jako učitelka češtiny mohu pokračovat v podpoře českého dědictví díky Programu podpory Čechů a češtiny v zahraničí a být oporou ukrajinským krajanům aspoň formou online lekcí a webinářů. V tomto historickém kontextu a také v konfrontaci s opět nelehkou situací v Ukrajině

je mi ctí navázat na všechny učitele přede mnou. Děkuji své studentce Julii Berezjuk, která je dcerou jedné z autorek monografie, že mě k této knize přivedla.

Literatura

ARKHANHELKA, A. et al. (2020): *Čeština na Volyni*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Česko v srdci Evropy: jazyk, literatura a kulturní dialog v zahraniční bohemistice

Joanna Laleva a Maja Petkova, úvod Petra Zlámaná / lektorát Sofie, Bulharsko

Téma letošního čísla *Česko v srdci Evropy, malá země, velká historie a přítomnost* otevírá prostor k reflexi českého jazyka a kultury v širším mezinárodním kontextu. Z perspektivy zahraniční bohemistiky „krajiny češtiny“ nenajdeme pouze na území Česka, ale rozprostírají se všude tam, kde je čeština vyučována, studována a reflektována. Právě zahraniční lektoráty představují specifický prostor, v němž se český jazyk stává prostředníkem mezikulturního dialogu a nástrojem poznávání středoevropské identity.

Jedním z tradičních center zahraniční bohemistiky je Sofie, konkrétně Sofijská univerzita sv. Klimenta Ochridského, na níž má výuka českého jazyka a literatury dlouholetou tradici (bohemistika byla založena v roce 1955).

Studium češtiny a české literatury zde probíhá v širším kontextu slovanské filologie – studenti spolu s vybraným slovanským jazykem (češtinou, slovenštinou, ukrajinštinou, polštinou, srbštinou, chorvatštinou, slovinštinou) studují také bulharský jazyk a literaturu, což přirozeně podporuje komparativní přístup a napomáhá hlubšímu porozumění jazykovým i kulturním souvislostem.

Příspěvek, který představujeme, se zaměřuje na práci s esejistickým textem Karla Čapka *O knize*. Tento text byl zvolen docentkou Radostí Železarovou, která se specializuje na česko-bulharské překlady, jako výchozí materiál pro studentské eseje. Jejich cílem bylo nejen porozumění originálnímu textu, ale také rozvoj schopnosti formulovat vlastní úvahy o literatuře, čtení a významu knihy v současném světě. Esejistická forma rozvíjí nejen jazykové, ale i interpretační dovednosti studentů.

Joanna Laleva, 5. ročník, obor Český jazyk a literatura – bulharský jazyk a literatura

Kniha patří mezi nejvýznamnější kulturními a vzdělávacími prostředky, které lidstvo někdy vytvořilo. Její vliv na personální rozvoj jedince je hluboký a dlouhodobý. Díky čtení knih člověk nejen rozšíří své znalosti, ale také můžeme mluvit o formování myšlení, emocí, hodnot a postojů. Kniha tak výrazně podporuje člověka v průběhu jeho celého života, protože podle mě to je naprosto to nejlepší místo, kde můžeme najít odpovědi na otázky, které nám nedávají spát...

Závěrem shrnu, že podle mě kniha má zásadní vliv na osobnostní rozvoj jedince ve všech jeho rovinách. Rozvíje intelekt, jazykové schopnosti, emoční inteligenci i morální hodnoty a poskytuje prostor pro sebereflexi a osobní růst. I v moderní společnosti, které je naprosto plné technologických inovací si kniha zachovává své nezastupitelné místo jako jeden z nejdůležitějších prostředků formování.

Maja Petkova, 5. ročník, obor Český jazyk a literatura – bulharský jazyk a literatura

Povídání vždycky bylo součástí naší kultury – to je jádro naší kulturní a osobní paměti. Ve své podstatě je povídání (respektive i čtení) obměnou zkušeností, názorů a hodnot. Třeba historik Yuval Noah Harari trvá konkrétně na tom, že schopnost vyprávět příběhy je klíčovou příčinou vývoje lidské civilizace. Skoro každý lidský koncept je plodem nějaké fikce, abstraktní nebo konkrétní – například náboženství, zákon, hodnota peněz či lidské osobní hodnoty...

Bez knih a vyprávění by kulturní paměť rychle vybledla. Každý příběh je jak malým kouskem kulturní mozaiky, tak i možnost sebe lépe poznat. Knihy uchovávají nejen fakta a znalosti, ale také ideály, hodnoty a emoce, moudrost a životní zkušenost. Proto mají knihy v lidském životě nenahraditelné místo. Jsou nejen zdrojem informací, ale také nositeli kulturní paměti a identity, které spojují minulost, přítomnost i budoucnost. Knihy nám umožňují uchovat příběhy, které formovaly společnost, a připomínají nám, co bylo v minulosti důležité. Díky nim se můžeme učit z chyb i úspěchů našich předků a přenášet jejich zkušenosti do současného života. Každý příběh otevírá nové pohledy na hodnoty, ideje a problémy, se kterými se lidé pořád setkávají. Literatura tak nejen dokumentuje, ale také inspiruje nové generace k zamyšlení a tvořivosti. Příběhy spojují jednotlivce a zároveň vytvářejí společné kulturní kořeny, které umožňují společnosti růst a rozvíjet se. Knihy nám připomínají, že kulturní paměť není statická, ale živá, a každý z nás je její nedílnou součástí.

Bílý špic

Jana Sovová / lektorát Řím, Itálie

K začátku stezky dojeli horským autobusem. Krajina kolem byla úchvatně krásná i děsivá.

Vzápětí bylo jasné, že směřují přesně tam, kam se Susan málem neodvažovala pohlédnout: pěšina vedoucí traverzem těsně pod hřebenem, napravo hluboko zaseknutá říčka, k níž se prudce svažoval dva kilometry dlouhý travnatý sráz. Naproti skoro zrcadlový obraz druhého, ještě vyššího horského masivu se visle vyplazenými jazyky ledovců.

Začal se zvedat vítr. Předpovědi se nemýlily: zhruba do tří hodin se přizene pořádná bouřka.

„Poslyš, a co kdybychom se dneska šli raději podívat tam?“ máchla Susan rukou směrem ke kopečku porostlému lesíkem, při jehož úpatí se lesklo horské jezero.

„Ale jdi, to hravě zvládáš. Podívej, kolik je tu všude lidí, tamti mají úplně malé děcko,“ povzbuzoval ji muž.

„Já to zkusím. Ale jestli se mi něco nebude pozdávát, vrátíme se, jasný?“

„Ježíši, co by se ti tady mohlo nepozdávát. Jdeme snad hřebenovku jako tamta skupina důchodců?“

„Co je mi po důchodcích? Můžu já za to, že jsou sebevrazi?“

„Tak můžem už teda konečně jít? K chatě to máme slabou hodinku a půl.“

Susan se nadechla a vykročila. Muž má pravdu. To přece zvládne. V místě, kde se pěšina mírně rozšiřovala, opatrně předešla dvojici s batoletem. Mladá, atleticky vyhlížející matka jej bezstarostně vedla za ručku při samém kraji propasti. Její partner s drdůlkem a plnovousem před nimi kráčet pozadu a natáčel si je na mobil. Když se Susan po chvíli ohlédla, spatřila svého muže na skalním výstupku vybíhajícím ze svahu pod pěšinou, jak fotí. Když si všiml Susan, vesele jí zamával a vzápětí zaklel. Spadl mu kryt na objektiv. Shýbl se pro něj a chvíli šmátral v trávě. Trochu přitom zavrávorál. Susan se zhoupł žaludek a zpotily dlaně. Už je to tady.

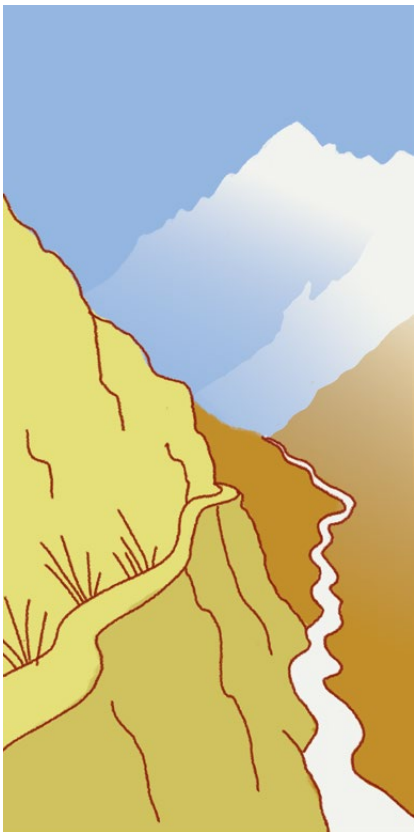
Manžel nahmatál kryt, dal jej na své místo a vyhopkal jako zajíc zpátky na stezku.

„Není to nádhra dneska? Podívej na to panorama!“

„Jo, je to krásný, ale fakt nějak moc fouká. Mně se zas dělá divně. Mám dojem, že nás to každou chvíli sfoukne dolů.“

„To se ti jenom zdá, vždyť je to tady úplně bezpečný. Dej na mě a zkus to překonat.“

„No to právě dělám,“ odsekla Susan a obezřetně našlapovala dál. Už se nedokázala těšit z krajiny. Šla s očima upřený-

ma na svoje pohory, zbytek pro ni přestal existovat. Ten si vychutná z fotek. Až si je bude s mrazením v zádech prohlížet pěkně doma v bezpečí. Teď hlavně bacha. Nezakopnout a nesjet po zadku až tam dolů. Do prázdna. Ale proč by sakra měla zakopávat?

Tohle nikam nevede. Vždycky to takhle dopadne, vždycky stejné dilema. Už nebude nikomu nic dokazovat. Prostě s tím sekne. To je naposled, co se nechala umluvit. Zarputile kráčeli kupředu, jeden za druhým, jen tu a tam je předhonil osamocený horský běžec nebo hlouček turistů.

Pak začalo Susan hučet v uších a v konečcích prstů cítila mravenčení. Ať s nimi hýbala, jak chtěla, nepřestávalo to. Že by měla celou dobu moc zaťaté dlaně? Zrychlila tempo, možná se jen dost teple neoblékla. Přestože bylo léto, tady nahoře mohlo být maximálně 16 stupňů. A severák vanoucí v poryvech od ledovců přinášel Susan vzkaz, že kdyby si dnes vzala dlouhé kalhoty, udělala by líp. Jako by už neměla i tak dost co dělat sama se sebou a svými běsy.

Měla dojem, že už jdou celou věčnost. Kde je ta zatracená chata? Místo ní se v ohybu proti ženě vynořila postava a za ní další dvě. Ztuhla. Tři muži v cyklistickém oblečení jí zatarasili cestu. V protisměru. Přilepila se zády k hoře a vtěsnala se do imaginárního výklenku, jak nejmíc to jen šlo. Zavřela oči a čekala. Muži ji jeden po druhém opatrně obešli s koly zvednutými nad hlavou. Omlouvali se: spletli si cestu. Chtějí prý při nejbližší příležitosti sjet do údolí. Susan si raději ani nepředstavovala, kudy a jak.

„Viděls to? Co tady ti debilové dělají?“ zařvala na manžela bez sebe strachy a hněvem, když se cyklisti vzdálili. Její slova odvál stále silnější vítr.

„Cože?“ volal muž, „už bychom tam měli skoro být. Nejvýš za deset minut.“

„No počkat. Tos už říkal před půl hodinou. Děláš si srandu?!“

Na zbývajícím úseku své poslední horské túry si Susan zčistajasna představila, že má kolem levé ruky omotané vodítko, na jehož druhém konci před ní kráčí obrovský sněhobílý špic na širokanských tlápách. Zvíře našlapovalo měkce a rozvážně a ženin divoký puls se v rytmu jeho chůze zklidnil. Když se s ním u chaty loučila s rukama zabořenýma do hebké srsti, slíbila mu, že propříště si bude své trasy volit jen a jediné ona sama. ■

Závrať

Jana Sovová / lektorát Řím, Itálie

Nebýt těch věčných hádek, zda sníst svačiny cestou, nebo až na samém vrcholu s děsivým výhledem do kraje, při kterém umírám touhou v klubku se skutálet na pevnou zem,

nebýt té potřeby druhých dojít až tam, kde mnou vibruje sráz, dalo by se s určitostí tvrdit, že ráda chodím do hor.

Poznámka

Tato báseň již byla publikována: SOVOVÁ, J. (2018): Závrať. In. *Příběhy*. Ostrava: Protimluv.

Zlatý důl a suché jezero

Markéta Pilátová / bývalá učitelka u krajanských komunit v Jižní Americe

Nakonec jsem se tam vrátil. Po dvaceti letech. Chtěl jsem ho najít. Nevím, proč jsem si myslel, že ještě žije a jestli ho našel. Ten poklad.

Vyrazil jsem do Andaluzie kolem čtvrté ráno. Vždycky, když jedu dlouhou štreku, tak takhle vyrážím. K večeru už se kolem začaly míhat palmy, borovice, cypřiše. Je duben a karavany německých důchodců táhnoucích na jih už se daly do pohybu.

A pak už Cabo de Gata. Táhlé, večerní stíny kopců a anorganická krajina plná obřích kaktusů přivezených z Mexika dávnými conquistadory vytváří dojem prastaré nehybnosti. Poušť, kdysi plná železa, stříbra a kulatých věží, které ji bránily proti pirátům, horce vydechuje. Trosky zlatého dolu, který v padesátých letech slavnostně otevíral Franco, se tyčí na kopci jako kostra pravěkého ještěra. Kolem se rozpadají tehdy nové, moderní domy, obchod, nemocnice a pět škol. Po deseti letech zlatá žíla vyschla, horníci odešli a jejich stopy zahladil písečný prach.

Jeskně pravěkých lidí a jejich malby, bíle natřené rezervoáry dešťové vody postavené už Římany v poušti, vypadají jako bílé sarkofágy návštěvníků z jiných vesmírů. Všechno tady do sebe vlétá vítr. Poušť unaveně vydechuje a odevzdaně čeká, až i sem dorazí odsolená voda a zavlaží další a další bazény pro turisty a neustálý lidský pokrok.

Nic se tady nezměnilo a změnilo se úplně všechno.

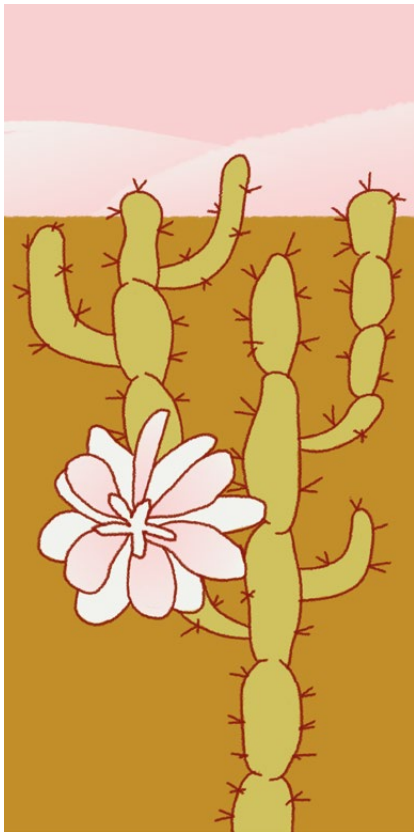
A co když na pláži nebude? Co když všechny hipíky vyhnali nějací horliví úředníci z radnice nebo tam postavili hotel jako všude? Ale věděl jsem, že ne. Koukal jsem se na internet a viděl, že tam nic nestojí. Na nejkrásnější pláži na zemi ještě nestojí žádný hotel. Cabo de Gata je národní park a na Playa de los Genoveses se hotel stavět hned tak nebude, protože pozemky patří někomu, kdo je rozhádaný s někým jiným, a je to zašmodrchané tak, jak už to s pozemky vždycky bývá, nota bene v národním parku. Každopádně sedím v autě, po dvaceti letech, po dvaceti letech, kdy mi v hlavě pořád sedělo to všechno, co mi tenkrát nedořekl.

Byl jsem potulný digitální nomád, aťžák na volné noze, který si už tenkrát mohl dovolit dodávku a životní styl plný moře, volnosti, levného a kvalitního jižanského jídla a pití. A on byl bezzubý, životem omlácený dědula, co má kousek od pláže přístřešek z palmového listí a kusů igelitu a žije s hipíky, co sem nepřišli v šedesátkách, ale v devadesátkách, a nosí stejné batikované kalhoty a hrajou si na volnou lásku a beztrádní

společnost. Vůbec mezi ně nepasoval, ale nikdo ho nevyháněl, nejspíš proto, že tady ten svůj přístřešek měl dávno před tím, než sem přitáhli oni – mladí kluci a holky z celé Evropy, odkud si nechávali posílat sociální dávky. Trochu jsem jimi pohrdal a trochu jsem jim záviděl. Měl jsem dodávku, což bylo v téhle společnosti znakem pokleslého kapitalismu, a měl jsem ji zaparkovanou skoro ve vesnici, abych to měl blízko do baru, kde byl internet a kde jsem normálně makal od osmi do čtyř a pak jsem se šel válet na pláž, kde se oni váleli už celý den.

On se tam s nimi ale neválel. Každý den ráno se pěšky vydal do bývalé hornické vesnice, do trosek frankistického dolu. Před dvaceti lety ve vesnici nic nebylo. Jen ruiny hornických domků, kaktusy a prach. K moři to byla půl hodina cesty, a tak se nevyplatilo tohle místo zaplácat hotely.

Zastavím tam a z trosek domů jsou najednou úhledně natřené domky, které se dají pronajmout jedině přes aplikaci, a u dolu stojí zrekonstruovaný sklad, ve kterém je muzeum s barem a restaurací. Barů je ve vesnici hned několik a všechno to tady dýchá prosperitou a dobře odhad-

nutým vývojem situace. K moři jako by to už najednou nebylo tak daleko. Nevím, jestli se mi to líbí, nebo ne. Spíš ne. Chybí mi tady ta příchůť zmaru, která se nad tímhle místem vznášela a pouštěla fantazii na volnoběh. A chyběla tady jeho malá shrbená postava v pruhované košili s odrbanými rukávy a flekatý batoh na zádech.

Tenkrát jsem si myslel, že je to cvok jako tolik jiných cvoků, kteří se sem uklidili, aby nemuseli do cvokárny, protože tady bylo větší teplo, dokonce i v zimě, a vždycky se něco dalo vyžebrot na turistech nebo jim prodat barevný korálky, vonný tyčinky nebo trochu ezokeců.

Měl jsem to místo rád, protože jsem tam tenkrát dodávku zaparkoval na docela dlouho, na rok, možná na rok a půl. Mohl jsem to všechno pozorovat, vydělávat slušný prachy, který jsem neutrácel, protože mi stačila dodávka, svoboda, moře, pár rajčat a bageta se šunkou. Tenkrát jsem si úplně přesně uvědomoval, že jsem úplně šťastnej. Občas jsem se na pláži s někým opil nebo jsem poslouchal jeho, jak vykládá o starém dole a o Francovi a taky o Lorkovi, tom španělském básníkovi, který prý četl v novinách o jedné vraždě ve vesnici, kousek od Cabo de Gata, a pak o tom napsal svou *Krvavou svatbu*. Musel mít školy, to je jasný, když znal Lorku, a dokonce mi recitoval jeho básničky. Jenže já tehdy neuměl tak dobře španělsky, abych to všechno pobral, navíc na mě působil stejně jako všichni ostatní cvoci, co tu žili. Občas se s nimi chodil koupat, a když se dost opil, hrával na kytaru flamenco. Španělští hipíci z něj byli dost urvaní, hlavně z toho flamenca, ale já to nedokázal ocenit, nejsem žádné hudbní fajnšmekr a flamenca mi přijdou všechny na jedno brdo.

Jednou na mě zničehonic začal mluvit namísto španělsky anglicky. Byl jsem překvapenej, že mluví tak dobře, a on mi začal vyprávět o tom, proč chodí každý den do starýho dolu. Hledá tam prý poklad. Nahoře nad dolem je starý vyschlý jezero a on tam chce najít něco důležitýho. Něco fakt důležitýho. Ale pak se odmíchl a nic dalšího mi neřekl. Myslel jsem si, že je to další z hledačů pokladů, kteří se sem občas zatoulali, protože se dočetli, že se tady těžilo zlato, a měli dojem, že se tady dají najít nějaké staré zasypané stoly nebo že piráti, kteří tady měli tradičně v zátokách svoje chráněná místa se strážními věžema, tady v okolních kopcích nebo podmořských jeskyních poschovávali svůj lup.

Ale nepřišlo mi, že k nim patří. Byl jinej, vlastně už tehdy mi připadal hodně starej, a nejen že tam už nebude, a jestli jo, tak bude mít nejmiř... těžko říct kolik vlastně.

Jedu sem fakt kvůli němu? Jasně, že ne. Přijde mi, že sem jedu, abych tady potkal sám sebe. Mladšího a svo-

bodnějšího, přetékajícího jistotou, že mě systém nedostane, že já budu jinej než všichni ostatní. A nejsem, samozřejmě že ne. Ale možná trochu jo. Tu trochu chci zase potkat tady, v poušti kolem moře, ve zvětralých, ale pořád pevných strážních věžích pirátů. Potkat tady mezi kaktusama a červeným prachem vlající duchy jejich divokých životů. A zase potkat jeho. V záplavotovaných kalhotách, který byly ale vždycky čistý, a jeho pichlavý, černý oči s černýma kruhama kdoví od jaké noční můry. Nevím, proč je to pro mě pořád ještě tak důležitý. Ale je. Prostě potkáte někoho, kdo vám změní život. A ani mu za to nepoděkujete, protože v tu chvíli, kdy se to stane, to nepoznáte. Tu změnu.

„Byl jsem ještě děcko, když můj táta postavil ty tunely.“

„Tunely?“

„Protiletecké. Za občanské války. Táta byl inženýr. V Almerii. Almerie byla poslední španělské město, které zůstalo věrné republikánům.“ Z dějepisu jsem měl vždycky trojku, a tak jsem jen horko těžko chápal, co mi říká. Španělská občanská válka mě fakt minula.

„A kdo ji bombardoval, Almerii?“

„Nálety dělali Němci a frankisti. Nebyl k tomu vlastně důvod, ale chtěli město hlavně roztrískat na cimprcampr a s ním i republikánského ducha, co se pořád držel během tří let války. 754 bomb celkem. V celém městě bylo 101 vchodů do tunelů pro 50 000 lidí. Byly všude, v kostelích, na náměstích, v domech. A všechny vymyslel můj táta.“

Zkoušel jsem si to představit, ale nevěděl jsem, proč mi to vlastně vypráví.

„Pepe je archeolog,“ vmísila se do hovoru holka, která se před chvílí koupala v příboji úplně nahá a teď si sušila vedle na dece vlasy a poslouchala nás.

„Bejvávalo,“ řekne Pepe.

„Nekecej, pořád s sebou vláčíš archeologický nádobičko, no ne?“ Holka si protřepe dlouhý černý vlasy a natáhne batikovanou sukni.

„Myslel jsem, že Pepe hledá poklady.“

„Dyt jo,“ řekl Pepe.

„Můžeš jít hledat se mnou,“ nabídnul mi. A tak jsme příští den vyrazili do vesnice, kde dřív býval zlatý důl. Vylezli jsme po klikaté silnici až nahoru nad důlní věž a pak se vydali po tenounkých kozích stezkách ještě výš do vyprahlých kopců.

„Ten důl stavěl taky táta, ale jako mukul,“ řekl asi po dvou hodinách mlčení Pepe.

„Jako že trest. Po válce ho frankisti za-

Prostě potkáte někoho, kdo vám změní život. A ani mu za to nepoděkujete, protože v tu chvíli, kdy se to stane, to nepoznáte.

vřeli a poslali sem. Bydlel jsem tady jako dítě. Vidíš tyhlety pichláky?“ Podíval jsem se na klubko trnitého pichlavého křoví.

„Co s nima?“

„Tím jsme v zimě topili. Nic jinýho tady není, dřevo se musí vozit kdoví odkud a kaktusy moc dobře nehoří, ale když nasbíráš nůši tohotole,

můžeš si něco uvařit nebo se ohřát.“

Šli jsme ještě hodinu a pak jsme konečně dorazili do táhlé prohlubně mezi kopci. Bylo horko, Pepe vytáhnul z batohu kus syra a bagetu a pak malý rýč. Ukázal na prohlubeň a řekl, že je to vyschlé jezero, kde možná leží jeho poklad.

„Myslíš, že je tam ještě nějaké naleziště zlata?“

„Ne, nemyslím, zlato je pryč. Na žádnou zlatou žílu tady už asi nikdo nenarazí. Teď jsou zlatá žíla turisté. Ale já tady hledám tátu,“ řekl to tak, jako by říkal, že čeká na balík, co mu má přijít poštou.

„On je tady pohřbenej?“

„Podle jedné tajné policejní zprávy, ke které jsem se dostal, by tady mohl být, jeho kosti by tady mohly být. Táta totiž zmizel. A s ním celá parta muklů, kteří kopali na šachtě číslo 4. Prostě jednou nepřišli ze šichty. A protože my jsme byli jediná rodina, která se sem přestěhovala z Almerie, abysme mohli tátu aspoň zahlídnout, jak ho vedou na práci a zpátky, tak my jediná jsme ho pak hledali. A nenašli. Máma tady dožila, potom, co se změnily poměry, dokonce učila ve škole. Já jsem v Granadě dělal archeologa a doufal, že se díky téhle profesi dostanu k informacím a že třeba objevím aspoň tátův hrob.“

Nevěděl jsem, jestli mi vypráví nějaké báchorky, nebo ne. O Francovi jsem věděl jenom to, že byl fašista. A že krágoval svoje odpůrce, to bylo tak nějak jasné, ale dál moje ignorantství nesahalo, a tak jsem se raději na nic nevyptával, abych nevypadal jako úplný debil, což jsem byl.

Pak jsem s Pepem chvíli kopal na místech, kde on se už asi pěkně dlouho předtím chodil každý den hrabat v červené hlíně suchého jezera. Večer jsem se úplně zmoženej vykoupal v moři a oschnul na rajské pláži a krajina kolem mi ale přestala připadat tak neposkrvněná a mírumilovná. Jako by okrová a červená hlína okolních kopců s dlouhými stíny kaktusů najednou dostala těžké a ostré kontury.

Po tom výletu k suchému jezeru jsem začal mít pocit, že už mě tady nic nedrží, jako by mě něco vyhánělo, a po několika týdnech jsem to zabalil a posunul jsem se dál, do Francie, pak do Maroka, pak do Latinské Ameriky, do Asie. Ale nikdy jsem nezapomněl na Pepeho otázku na břehu suchého jezera: „A co tvoje rodina?“

Teda zapomněl jsem na ni hned, jak ji vyslovil, protože moje rodina, to bylo něco, co je prostě takový, jaký je. Nikdo o ničem moc nemluví, všichni jsou tak jako nor-

mální, chodí do normální práce, normálně vychovávají děti, normálně spolu občas nemluví a normálně spolu vychází a občas nevychází. A každému je jasné, že není normální, aby děda, táta nebo jeho brácha měli neléčené deprese, kterým se dřív říkalo „on toho moc nenamluví“. Ale protože si naše rodina zakládala na své normálnosti mnohem víc než na čemkoli jiným, nikdy nikdo nemluvil o tom, co bylo za války nebo po válce nebo za komančů. Až po letech, kdy mě moje nomádství přestalo bavit, nebo spíš stačit, až po letech prachů vyházených za terapie jsem si na Pepeho vzpomněl. A začal dělat to, co on. Sice jsem neměl archeologické nádobičko, ale zase jsem měl počítač. A mohl jsem se nabourat do databází různých ministerstev, chodit do archivů. A to, co jsem objevil, nebylo moc hezký.

Když jsem pak stoupal po kozí stezce nad zlatý důl, slunce mi spalovalo mou bílou, pihovatou kůži a já hledal suché jezero a stopy po Pepem, co tam nebyly. Ve vyschlé prohlubni, která se táhla mezi kopci, nebyly vidět žádné stopy jeho kopání. Horký vítr poháněl po zemi pichlavé chuchvalce křoví a já si představoval malého kluka, jak si je nakládá do plátěné nůše a nese je mámě do polorozbořeného baráku a každé ráno vyhlíží tátu, aby na něj tajně zamával, když ho dozorcí vedou na šichtu. Našel Pepe něco?

Vítr mi neodpověděl, jen vehnal hrst červeného, vyschlého prachu do očí. Vystoupal jsem až na nejvyšší kopec a vylezl na starou pirátskou hlídkovou věž. Představoval jsem si, jak piráti zapalují strážní oheň a dávají si znamení od věže k věži, jak rychle nakládají poklady uloupené v Africe, balí je do beden a ty pak spouští do podmořských jeskyní, aby je tam hlídaly mořské panny. Představoval jsem si básníka Lorku, jak v Granadě pročitá místní plátky a narazí na zprávu o krvavé vraždě dvou milenců v Níjaru a jeho samotného pak nějaký fašistický analfabet střelí do zad ve stejně vyschlé krajině, jen za Granadou. Představoval jsem si všechno to haraburdí minulosti, kterým jsem se musel prohrabat sám, abych našel aspoň kousek... čeho vlastně? Bylo mi to k něčemu? Bylo k něčemu Pepemu, že sem chodil? A je k něčemu mně, že jsem zase tady?

Těhle krajině nic nedlužím. A stejně mě to sem znova přitáhlo. Její strohá vyprázdněnost, do které se vsakuje krev všech zmizelých, sténání dávných bitev, vrzání lodních prámů, zklamání hledačů pokladů, křik racků. Minulost se tady rozemílá na prach mnohem rychleji než kde jinde. Za pouští se blyští oči slunečních kolektorů a nasávají do sebe slunce, aby ho přeměnily na budoucnost. A do té úzké štěrbiny mezi tím se dá vmáchnout všechno – kdo jsem, kdo byli ti přede mnou. Jen tady se to dá smotat do pichlavého chuchvalce křoví a pustit to jako lehounké, ale pevné klubko po větru a utopit to v suchu dávných jezer nad zlatými doly. ■

Hurvínek v TGM
Foto: Irena Čajková

Marcela Vostřelová a výtvarný workshop pro děti
Foto: Klára Moldová

Výtvarné a hudební umění v České škole TGM

Kristýna Horáčková / krajanská komunita Chicago, USA

V české škole T. G. Masaryka během roku vždy uvítáme velký počet návštěv. Ty za námi přijíždějí, aby se setkaly s místní komunitou, prezentovaly svoji práci či sdílely nadšení pro svůj obor na praktických workshopech. Většinou převažují hosté s literárním zaměřením, ale letošní jaro se neslo ve znamení výtvarných a hudebních akcí.

Hned na začátku dubna k nám zavítala etnografka a malerečka Miroslava Ferstlová, která se celé dva týdny pilně věnovala české komunitě – a to od nejmenších až po nejstarší. Pro děti všech věkových kategorií připravila několik výtvarných workshopů. Vzhledem k tomu, že její návštěva připadla na Velikonoce, byla témata prvního týdne jasná – vyrobili jsme si krásné zápichy ve tvaru vajíček a zajičků a dozvěděli se také spoustu zajímavých informací o velikonočních tradicích a zvycích v různých regionech. V druhé polovině svého pobytu nás Miroslava blíže seznámila s moravským ornamentem a společně jsme se věnovali malování na plátěné tašky. Program byl připravený pro děti i pro dospělé, samozřejmě vždy s adekvátními úpravami pro konkrétní cílovou skupinu. Dospělé velice zaujala přednáška o krojích, regionálních odlišnostech a významech jednotlivých motivů, ze kterých se ornamenty skládají. Během velikonočního víkendu naši školu krátce navštívil Jakub Otčenášek, první violoncellista Kyperského symfonického orchestru a bývalý spolužák viceprezidentky naší školy Kláry Moldové. S dětmi si povídal o tom, jak se na violoncello hraje, a potěšil nás také malým hudebním vystoupením.

Pokoj pro hosty, který ve škole máme, nezůstal dlouho prázdný – v polovině dubna jsme ve škole přivítali výtvarnici a nakladatelku Marcelu Vostřelovou.

Do Chicaga nám přivezla knížky ze svého nakladatelství POP-PAP a strávila s dětmi i dospělými několik dnů. Během nich jsme si nejen povídali o její práci, ale především jsme se stali výtvarníky. Pod jejím vedením vznikaly krásné obrazy a všichni ocenili hlavně možnost vyzkoušet si nové výtvarné techniky – pracovali jsme s akrylovými barvami a se strukturovací pastou, v závěru i se spreji a šablonami. Každý si tak nakonec mohl domů odnést krásné, vlastnoručně vyrobené umělecké dílo.

Marcela se dětem věnovala i v rámci naší každoročně nejoblíbenější akce – *Noci s Andersenem*. Rodiče k nám přivezli děti v sobotu večer, kdy začal program v jednotlivých třídách. Starší děti strávily večer uměleckou tvorbou, s těmi mladšími pracovaly učitelky ve svých třídách. Následovala společná večeře a pak už pohádka na dobrou noc, večerní hygiena a kolem půlnoci bylo ve škole slyšet jen šustění spacáků. V neděli ráno jsme si dali snídani, kterou nám laskavě připravila rodina jednoho z nejstarších studentů, a rodiče si postupně děti opět vyzvedli. Společné přespávání i celý program jsme si všichni opravdu užili.

Během dubna k nám přijela ještě jedna vzácná návštěva – Hurvínka a jeho psi kamarád Žeryk. Obě loutky byly na roční cestě kolem světa, která se konala u příležitosti Hurvínkových 100. narozenin. Chicago bylo poslední zastávkou tohoto putování a my jsme se o Hurvínka i Žeryka řádně posta-

rali. Děti jim ukázaly školu, povídali jsme si o divadle Spejbla a Hurvínka a pouštěli si některé slavné scénky. Nikdo si samozřejmě nenechal ujít možnost slavné loutky vyzkoušet vodit – což, jak jsme zjistili, je mnohem náročnější, než se zdá. Největším hitem pak byla právě účast Hurvínka a Žeryka na *Noci s Andersenem* a také společná snídáně.

Nabízet komunitě v Chicagu pestrý program a přivážet současné talentované Čechy a Češky je pro nás důležité. Jsme rádi, že se nám tento cíl letos povedlo naplnit beze zbytku. ■

Violoncellista Jakub Otčenášek
Foto: Klára Moldová

O pozici české literatury na Oxfordu

Rozhovor s profesorem češtiny na Oxfordu Rajendrou Chitnisem

Kristýna Vaněčková / Filozofická fakulta Masarykovy univerzity Brno

Rajendra Chitnis je profesorem slovanské literatury na Univerzitě v Oxfordu. Je odborníkem zejména na českou literaturu od 19. století po současnost a postsocialistickou slovenskou a ruskou literaturu. Kromě toho učí také semináře překladu z češtiny do angličtiny. Ve svém výzkumu se zaměřuje na zasazení české literatury do širšího kulturního kontextu. O těchto tématech a také o proměnách výuky jsme spolu mluvili v následujícím rozhovoru.

Učíte bohemistiku na Univerzitě v Oxfordu. Ta přitom nenabízí mnohé z větších jazyků: vezmeme-li jen evropské, nenajdeme tu maďarštinu, nizozemštinu, rumunštinu, nemluvě o jazycích skandinávských nebo jihoslovanských. Jde o doklad světového významu české kultury, nebo za tím stojí něco jiného?

(Se smíchem) To bývá věc náhody. Vždycky je nejdůležitější, aby se našel někdo, kdo daný jazyk umí učit. V případě bohemistiky je to zásluha Jamese Naughtona, který na Oxfordu dlouho působil. Nastoupil v roce 1982 poté, co byla zrušena výuka slovanských jazyků v Lancasteru. Učil nejdřív rusistiku, ale jeho hlavní láska byla podle všeho právě čeština, kterou postupně prosazoval. Bohemistika se díky němu v 90. letech 20. století stala samostatným oborem. Kri-ze přišla, když James Naughton v roce 2013 náhle onemocněl a o rok později zemřel. Pro budoucnost oboru bylo nutné najít sponzora, a tak došlo na zapojení Pavla Tykače a Ivany Tykačové a místo bylo obnoveno. Tak jsem se na Oxford dostal já. Abych to ale úplně nesnižoval, není to jen náhoda, čeština samozřejmě zapadá do portfolia oborů, které nabízíme. Máme

velmi silnou katedru slovanských jazyků. Kromě rusistiky se kolegové zaměřují taky na polštinu, ukrajinštinu nebo diachronní slavistiku.

Na většině zahraničních univerzit nelze studovat češtinu jednooborově. Jaká kombinace je mezi vašimi studenty nejčastější?

Dřív byla čeština rozhodně spojována nejvíc s ruštinou. To bylo jednak ovlivněno studenou válkou, jednak je samozřejmě výhoda, že jde o příbuzné jazyky, a když někdo vystuduje rusistiku, může snadněji studovat ostatní slovanské jazyky. Ale už se to změnilo. V současnosti skoro nemám studenty rusistiky a bohemistiky, nejčastější kombinace je s germanistikou.

Ukazuje se, že pro anglicky mluvící studenty je nejdůležitější překročit jakousi mentální hranici mezi západními a slovanskými jazyky. Mohou studovat francouzštinu nebo němčinu, ale jakmile se naučí češtinu, mají najednou pocit, že se naučí jakýkoli jazyk. Moji studenti pak pracovali ve střední Asii nebo v Africe, protože získali jazykové sebevědomí. Přesvědčení, že nic nemůže být těžšího než čeština.

Sledujete i jiné dlouhodobější proměny? Do tehdy ještě Československa jste poprvé zavítal na letní školu v roce 1991. Je pro vás v něčem výrazně jiné nejen současné Česko, ale i potřeba výuky češtiny na britské univerzitě?

Samozřejmě, že se obojí proměňuje. Delší dobu probíhá diskuse o tom, že se celý svět nezastavil v roce 1989. Patřím ke generaci, která se na toto období dívá hodně nostalgicky. Bylo mi kolem dvaceti, neměl jsem děti, všechno bylo nové a zajímavé... Je pro mě důležité, abych se v této době nezakotvil, ale díval se, co je teď. Studenti by stále chtěli sledovat současnou českou literaturu, jenomže věci, které jsem dlouho považoval za současnou literaturu já, už dávno současné nejsou. Vždycky, když přijedu do Česka, je pro mě důležité zajít do knihkupectví a mluvit s lidmi. Výhoda na Oxfordu je, že si se studenty každý rok vybíráme, co by je zajímalo. Část studia tráví v Brně a často přijíždějí s novými nápady.

Nemyslím si, že je Česko postkomunistický stát. To už dávno ne, teď už je něčím jiným. Stejně tak se změnil důvod výuky češtiny. Dřív jsme studovali češtinu, protože jsme chtěli vědět, co všechno děláte proti nám, a teď jsme spojenci a z tohoto hlediska je čeština pro naše studenty příležitost. Ve firmách sice třeba nehledají přímo někoho, kdo mluví česky, ale překvapivě se vždy objeví nějaké vazby nebo se osvědčí právě to jazykové sebevědomí, o kterém jsem už mluvil.

Je něco, co vás překvapuje na tom, jak svoji literaturu či obecně kulturu Češi vnímají?

Nevím přesně, jak odpovědět, myslím si, že jde spíš o způsob, jak se nějaká věc představuje tady a jak u nás. Mám takou

vou zkušenost. Každý rok, když přijedou studenti z Brna do Oxfordu a studují se mnou bohemistiku, jim pošlu seznam, kde je Erben a Němcová. I přes e-mail vidím, že nejsou nadšení. Pak jsou ovšem překvapení, jakým způsobem je probíráme. Nemám totiž tolik studentů, abych přednášel, diskutujeme. Celkově je náš mentální přístup takový, že není důležité, aby studenti nejdříve slyšeli, že dílo pochází z národního obrození a podobně. Pro naše semináře je zajímavé něco jiného. Například k Erbenovi se dostáváme přes folklor, u *Babičky* je zajímavé, jak studentky ve skupině vzpomínají, jak jako dívky vnímaly starší ženy a okolní svět. Na počátku tedy není ani tak důležité, že se *Babička* odehrává na českém venkově v 19. století.

Má současná česká literatura otevřenou cestu do světa? Jsou dost nápadití anglo-američtí vydavatelé a překladatelé?

Určitě ano. Asi především díky technologii. Významné je i množství lidí, kteří žijí nebo žili ve střední Evropě. V anglo-americkém prostředí jsou překladatelé i malá nakladatelství, která jsou ochotná vydávat českou literaturu. Problém ovšem je, že kniha sice vyjde, ale kolikrát nemá žádný ohlas, a my nevíme, co se s ní stalo. Někteří lidé by řekli, že chybí nějaký obecný koncept.

Překladatel má rád knihu, přeloží ji, a potom je problém zařadit ji do alespoň českého kontextu. Stejně tak je někdy těžké zařadit ji do toho světového. Známost dobře Alexe Zuckera, předního překladatele současné české literatury, Američana. A ten mi říkal, že problém, před kterým často stojí, když najde českou knihu podobnou nějaké americké knize, je, že by sice zařaditelná být mohla, ale pro vydavatele vlastně není dostatečně zajímavá. Má rád třeba Petru Soukupovou, která píše o střední vrstvě v Praze, ale její knihy nejsou příliš odlišné od knih, které popisují střední vrstvu v Londýně nebo v New Yorku. Pak jsou knihy, které jsou stylově zajímavější, například Petra Hůlová nebo dřív Jáchym Topol. Nejsou ovšem lehce přístupné čtenářům. Další skupina knih jsou texty o historii. Přiznám se, že když vyšel román *Vyhnání Gerty Schnirch*, očekával jsem větší ohlas. Možná proto, že téma bylo nové, recenzenti nevěděli, jak ho uchopit, a čtenářům chyběl historický kontext. Překlady mi zatím přijdou hodně roztržité. Na druhé straně ovšem nechci, abychom se vrátili k období, kdy o tom, co se bude vydávat, rozhoduje jeden člověk.

Mluvíte o roztržitésti, funguje tedy vůbec nějakým způsobem česká literatura jako značka?

V případě současné literatury bych řekl, že ne. Myslím, že česká značka je pořád kdesi v 60. letech. To mi ale přijde, že vychází i ze situace u vás. Je tu několik výrazných autorů a záleží na vkusu. Možná ani není

Setkání studentů bohemistiky z Oxfordu se studenty z Masarykovy univerzity v Brně (The Half Moon, Oxford, 2023)

důležité, že je pohled český, měl by ovšem být originální a zapamatovatelný. Já nechci nikoho urazit, ale zaregistroval jsem taky určitou vypočítavost. Někteří autoři se prostě až příliš snaží, aby byla jejich kniha pro zahraniční nakladatele zajímavá, takže si vyberou populární žánr nebo tendenční téma či postup (například druhou světovou válku nebo pohled ženy místo pohledu muže). Jako by existoval seznam ingrediencí, aby kniha byla úspěšná i v zahraničí. Je to spíš taková strategie, ne kniha.

Napadla mě ještě další věc. Když jde o současnou českou literaturu, skoro výhradně čtu spisovatelky. To je dobré z hlediska vyučování, protože seznam starých bílých mužů je pro studenty problematický a já sám takový unifikovaný seznam prezentovat nechci. Nechci teď úplně zobecňovat, možná si jen vybírám špatně, ale zdá se mi, že vypravěči v románech neustále strašně trpí. Často potom očekávám, že nastane nějaký obrat, ale ten nepřijde. Myslím, že i proto některé knihy nemůžou příliš bodovat v zahraničí.

Na Oxfordu vyučujete českou a slovenskou literaturu od 19. století do současnosti. Liší se nějak kánon, který volíte, od českého, a to i toho na dnešních univerzitách? Objevil jste nějaké knihy, které dnes u studentů mimořádně rezonují?

Vždycky jsem učil *Zbabělce*. Věděl jsem, že je moc nebaví, ale pokaždé jsem jim říkal, že je musíme přečíst, protože je to důležitá kniha. A pak do Oxfordu přijel kolega z Harvardu Jonathan Bolton a měl přednášku o politickém románu. Vůbec nemluvil o Škvoreckém, ale o Salivarové. Honzlovou jsem četl strašně dávno, tak jsem si ji přečetl znovu a zjistil jsem, že to bude pro studenty mnohem zajímavější. A skutečně.

Ze současné produkce mě Alex Zucker upozornil na Lucii Faulerovou. Od té doby už několik let učím o *Lapačích prachu*. To je výborné. Vypravěčka je přibližně ve věku mých studentů a vypravuje o světě, který znají. Dlouho jsem váhal se zařazením její novější knihy *Smrtholky*, protože je o velmi citlivém tématu, sebevraždě. Když měla přijet na besedu Zuzana Říhová, která dřív

na Oxfordu učila, probírali jsme její knihu *Cestou špendlíků nebo jehel*. Současně k ní jsem *Smrtholku* přece jen zařadil a měla úspěch. Přijde mi, že Faulerovou vnímají jako čerstvý autentický hlas, který poznávají.

Pojďme se od studentů přesunout k vaší práci. Ve své

monografii *Literature in Post-Communist Russia and Eastern Europe* se věnujete souhrnně proměnám v prózách ruských, slovenských a českých autorů v letech 1988–1998. Proč je pro nás důležité se do tohoto období vracet? Jsou změny z tohoto období určující pro následný vývoj popisovaných literatur?

Soustředil jsem se na autory, kteří chtěli rozhybat změnu. Dávali se zpátky do komunistického období a víceméně schválně dělali něco jinak, aby pak mohli přijít další. Je zajímavé, že jen málo z toho, co je v té knize, dnes učím, zvláště z české literatury tohoto období. Dřív jsem učil Ajvaze, Hodrovou a další, ale to už se dnes zdá trochu daleko v paměti a pro studenty je těžké se do specifik té doby i stylu dostat.

Abychom nemluvili jenom o české literatuře, píšu tam i o ruské a sám jsem si již asi před deseti lety uvědomil, že jsem zařadil téměř výhradně liberální autory. Nezajímala mě sice jejich politika, ale i jejich přístup k literatuře svědčil o určitém světonázoru, o kosmopolitním vnímání.

Rajendra Chitnis (vlevo) na besedě s Jáchymem Topolem a Alexem Zuckerm (The Queen's College, Oxford, 2023)

Tímto výběrem jsem zakryl větev, která se ukázala být pro vývoj v zemi důležitější. Myslím tím literaturu podporující nacionalistické postoje. Mluvil jsem o tomto tématu i s překladateli, kteří se v devadesátých letech věnovali ruské literatuře také selektivně. Překládali pouze díla, která působila podobně jako americké postmoderní prózy toho období, protože osobně neměli chuť překládat jiné věci. Jenže tím možná přispěli k zaskočení západních lidí, když se v Rusku projevil obrat ke krajnímu nacionalismu.

Slovenský výběr pořád považuji za důležitý. Připadá mi, že jsou to autoři skutečně určující další vývoj slovenské literatury. Stále často učím Vilikovského, Pišťánka nebo Juráňovu. Je to asi také tím, že někteří z autorů z tohoto výběru ve své tvorbě stále pokračují a někteří jiní navazují ve stejném duchu. Bylo by zajímavé napsat pohled zpátky, nyní bych asi některé věci trochu změnil.

V současnosti pracujete na knize o pojetí venkova v české literatuře v letech 1890–1960. Můžete prozradit víc?

(Se smíchem) To je spíš příběh neúspěšného badatele. Já jsem strašně dávno napsal knihu o Vančurovi a potom jsem si uvědomil, že jsem nějak málo probral, jak často píše o venkově, a začal jsem přemýšlet, jak ho do takového kontextu zasadit. Samozřejmě jsem narazil na ruralisty, o kterých tenkrát neexistovalo moc literatury, a názor na ně nebyl příliš pozitivní. První koncept tedy byl napsat knihu právě o nich. Pak jsem ale dostal velký grant a dělal jsem něco úplně jiného. Mezitím toho o ruralistech vyšlo víc, a když jsem se k nápadu vrátil, zjistil jsem, že je nutné si položit otázku, zda má vůbec smysl takovou knihu anglicky vydat. Kdo to bude číst? Ta díla nejsou přeložená, to by nečetli dokonce ani moji studenti.

Rajendra Chitnis

Rajendra Chitnis je přední britský bohemista, vedoucí bohemistiky na Oxfordu. Vystudoval rusistiku na University of Sheffield a rusistiku a bohemistiku na School of Slavonic and East European Studies, University of London. Od roku 1999 působil na Katedře rusistiky na University of Bristol, kde vedl obor bohemistiky, od roku 2019 působí na University College Oxford. Je autorem řady studií, editorských prací a dvou monografií: *Literature in Post-Communist Russia and Eastern Europe: The Russian, Czech and Slovak Fiction of the Changes, 1988–1998* (2005) a *Vladislav Vančura: The Heart of the Czech Avantgarde* (2007). V současnosti dokončuje třetí monografii, tentokrát o zpracování venkova v české literatuře. Na toto téma v minulosti přednášel také v Praze na Ústavu pro českou literaturu AV ČR.

Beseda se Zuzanou Říhovou (The Queen's College, Oxford, 2026)

Tak jsem přemýšlel, jak ten Vančův obraz venkova zasadit ještě do širšího kontextu. Postupně jsem si uvědomil, že v průběhu let vznikala v podstatě alternativní historie moderní české literatury. Linie Čapek – Havel – Kundera nebo příběh avantgardy, to je všechno svým způsobem městské. Úplně chybí obraz té druhé české

literatury, která začala v národním obrození na venkově. Nedávno jsem četl novou knihu Ondřeje Vimra *Atlas české světové literatury: 1817–2019* a i tam vidím, že přesně tyto autoři chybí, přitom Češi psali o venkově hodně.

Poslední inspirací je loňský překlad *Babičky* od Susan Reynolds. Myslím, že to je první ucelený překlad *Babičky* do angličtiny, a navíc velmi dobrý, Susan už výborně přeložila také Erbeny. *Krysař* je v angličtině dokonce dvakrát. Jan Čep vyjde v Karolinu, tedy alespoň jeho první tři cykly. Na konci této linie pro mě stojí Vaculík, toho jsem měl vždycky rád, *Sekyra* existuje v angličtině už dlouho a Karolinum nyní přemýšlí, že přeloží i *Cestu na Praděd*. Dal jsem si vše dohromady a najednou mi přišlo jako dobrý nápad napsat knihu, která začne u *Babičky* a skončí u *Cesty na Praděd*. Místo toho, abych se snažil nějak souhrnně mluvit o venkově v české literatuře, protože to není možné, budu myslet na anglofonní čtenáře a vyberu hlavně ty knihy, které existují v překladu. Nakonec se mi zdá, že by moje kniha mohla nabídnout zajímavý pohled, jak se venkov v literatuře používal a co symbolizoval, a doufám, že něčím zaujme i české čtenáře.

Poznámka

Rozhovor byl veden ústně.

Zpráva o cestě k české literatuře aneb Čtení pro všechny, kteří právě otevírají *Krajiny češtiny*

Ivana Bozděchová / Ústav českého jazyka a teorie komunikace, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy

V průběhu řady let a desetiletí pracovní strávených i lidsky prožívaných v krajinách, kde čeština není původním domovem, a kde přesto jsou ti, kteří se snaží proniknout do jejích krás a poznat s ní spojené kulturní hodnoty českého národa, jsme dospěli k rozhodnutí vydat výbor české literární tvorby. A tak vznikla publikace *Antologie moderní české prózy. Kompedium textů pro zájemce i výuku*.¹ Její vydání finančně podpořil Československý ústav zahraniční.

Titulní stránka knihy v českém jazyce

Tvořili jsme ji zejména pro nerodilé mluvčí, krajany, studenty a učitele češtiny jako cizího jazyka, příp. i pro překladatele a mnohé další obdivovatele a milovníky české literatury. A samozřejmě i pro všechny z vás, čtenáře *Krajin češtiny*, kteří do žádné z těchto skupin nutně nepatříte.

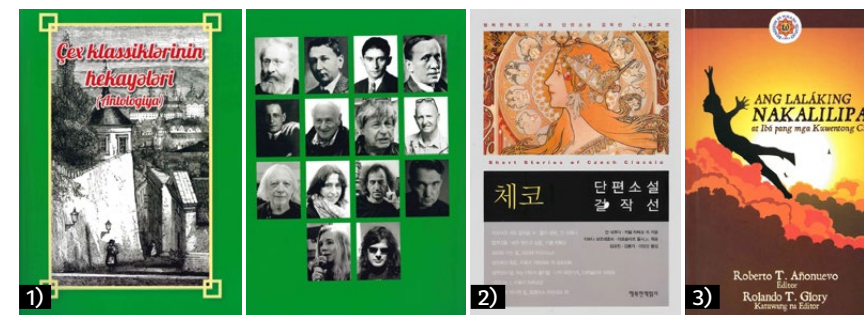
Připravili jsme praktickou příručku nejen k četbě v originálu, ale také k jejímu potenciálnímu překládání – chtěli jsme zároveň motivovat zahraniční studenty, aby se (i s podporou vyučujících) zdokonalovali v překládání napříč historickým spektrem české literatury a aby i jejich cesta sloužila jako ukazatel pro následovníky. Proto jsme vybrali texty z poměrně rozsáhlého období od druhé poloviny 19. století do začátku 21. století a zařadili jsme texty esteticky hodnotné, které odrážejí dobový literární vkus i osobitý umělecký styl jednotlivých autorů. Mysleli jsme i na to, aby byly zároveň (relativně) snadno přeložitelné a dostupné.

Cesta k sestavení a vydání první verze antologie začala v prvních desetiletích tohoto století, kdy jsme oba editoři působili v Korejské republice: iniciovali jsme vznik korejské antologie české literatury, kterou postupně (v souvislosti se změnami našich destinací) doplnila verze filipínská a ázerbájdžánská.² Všude jsme se totiž (nepřekvapivě) přesvědčovali, že o takové

texty je opravdu zájem. A po nich už byl jen logický krok k vydání českojazyčné verze. I ta obdobně nabízí spolu s prozaickými texty stručný nástin vývoje české literatury v hrubých rysech a v historicko-sociálním kontextu, medailony jednotlivých autorů a bibliografické údaje o zdrojových vydáních všech šestnácti textů. Mezi nimi nehledejte některé známé a často hojně překládané české autory jako Milan Kundera, Bohumil Hrabal nebo Josef Škvorecký. V antologii se snažíme alespoň částečně rozšířit a obohatit obvyklý okruh spisovatelů o další význačné, pozoruhodné a za-

ímavé autory, včetně současných a nejmladších. Začtete se do ukázek z kánonu „klasické“ české tvorby (J. Neruda, K. Hašek, K. Čapek, V. Vančura, K. Poláček, I. Klíma), ale také z tvorby pro někoho možná trochu méně známých autorů, kteří se k tomuto kánonu připojují (O. Neff, M. Ajvaz, M. Hejkalová, M. Vopěnka, M. Urban, M. Pilátová, J. Nováková).

Snad vás publikace zaujme: přejeme mnoho pěkných zážitků a zázraků objevování. A třeba i vás může inspirovat ke vzniku dalších cizojazyčných verzí nebo i českých soupoutníků. Mnoho zdaru! ■

1) Ázerbájdžánská verze antologie: *Çex klassiklərinin hekayələri*. (Klasické české povídky (antologie) / Short stories of Czech Classic (Anthology)). **2)** Korejská verze antologie: 체코 단편소설 걸작선 (Short Stories of Czech Classic) Czecho Dan-Pyun-So-Seol Geol-Jak-Seon. **3)** Filipínská verze antologie: *Ang Lalaking Nakalilipad at Ibá pang mga Kuwentong Czech*. (Muž, který dovedl létat, a další české povídky).

¹ *Antologie moderní české prózy. Kompedium textů pro zájemce i výuku* (2026). Sestavili Ivana Bozděchová a Jaroslav Olša, jr. Praha: Nová vlna.

² BOZDĚCHOVÁ, I. – OLŠA, J., jr. (eds.) (2026): *Antologie moderní české prózy. Kompedium textů pro zájemce i výuku*. Praha: Nová vlna.

BOZDĚCHOVÁ, I. – OLŠA, J., jr. (eds.) (2011): 체코 단편소설 걸작선 (*Short Stories of Czech Classic*) Czecho Dan-Pyun-So-Seol Geol-Jak-Seon. Seoul: Happy Reading Books. BOZDĚCHOVÁ, I. – OLŠA, J., jr. (eds.) (2017): *Ang Lalaking Nakalilipad at Ibá pang mga Kuwentong Czech*. (Muž, který dovedl létat, a další české povídky). Manila: Komisyon sa Wikang Filipino.

BOZDĚCHOVÁ, I. – OLŠA, J., jr. (eds.) (2025): *Çex klassiklərinin hekayələri*. (Klasické české povídky (antologie) / Short stories of Czech Classic (Anthology)). Baku: Kitab Elm və təhsil.

„Jednou chci v Brazílii postavit orloj,“ říká předseda nové české asociace André Haiske

Matouš Hartman / krajanská komunita Ijuí, Brazílie

Už před časem si nechal ušít kroj, do Brazílie se mu podařilo dostat dva české folklorní soubory ze sousední Argentiny a od roku 2025 je jeho spolek uznanou krajanskou asociací. Je to výsledek dlouhodobého úsilí, kdy učitel dějepisu André Haiske zkoumal nejen rodinnou historii, ale budoval i českou účast na známém folklorním festivalu ve městě Ijuí na jihu Brazílie. „Zachraňovat vzpomínky,“ odpovídá na otázku, co je pro něj na jeho české identitě nejdůležitější.

André Haiske, česká královna a komunita z argentinského Sáenz Peña na Expofestu 2025

Když jste mi poprvé řekl, že se jmenujete Haiske, vůbec mi nedošlo, že by se mohlo jednat o příjmení Hajský. Proč se vaše příjmení tak změnilo?

Když emigranti připlouvali z Evropy, úředníci v přístavech mluvili jen portugalsky, takže se poměrně často stávalo, že zapsali jména prostě tak, jak je slyšeli. Příjmení mojí rodiny zvládli čtyři úředníci zapsat čtyřmi různými způsoby. Jednou bylo na konci I, jindy zase chybělo H na začátku...

A lidem to nevadilo?

Mnozí emigranti byli analfabeti nebo neměli dokumenty. Přijímali cokoli. Odcházel z nuzných poměrů a správně zapsaná jména je tolik nezajímala. Učitelé nebo církevní hodnostáři si zápis příjmení dokázali ohlídat, zbytek moc ne. Můj předek Anton Hajský pracoval v průmyslu, psát uměl, i tak ale došlo ke změně.

V jakém oboru pracoval?

Záznamy mluví o tom, že byl hodinář, ale

pracoval ve zbrojovce v rakouském Štýru. Narodil se v obci Slaník na Strakonicku a později odešel do Rakouska za prací, oženil se a měl pět dětí. Ze zbrojovky ho ale společně s dalšími sedmi tisíci lidmi propustili v roce 1892, když končila franko-siamská válka a podnik přišel o odbytiště. Tři stovky bývalých zaměstnanců se tehdy vydaly do Brazílie, další skupiny pak do USA a Argentiny.

Anton se na cestu vydal se všemi dětmi?

Ano, byly to tři dcery a dva synové. V ženské linii příjmení Hajský vymizelo a v linii stejnojmenného syna Antona taky. Já jsem prapravnuk Gustava Haiskeho, druhého Antonova syna.

Jak se Hajští dostali až do Ijuí?

Připluli do Brazílie, zrovna když probíhala občanská válka. To je důležité, protože při odchodu ze zbrojovky dostali zaměstnanci patrně jako kompenzaci za propuštění

ní zbraně. Nejednalo se o lovecké, nýbrž útočné zbraně. Když z Ria de Janeira dopluli do Porta Alegre, někdo ze skupiny zbraně ukázal, načež policie Antona a další čtyři emigranty na několik dní zadržela. Italský advokát, co mluvil i německy, je dostal ven na kauci, ale skupina přišla o zbraně a následně její členové dostali na výběr, zda chtějí do kolonií Ijuí nebo Jaguari. Hajští si vybrali Ijuí. Nejprve pluli na parníku po řekách do vnitrozemí, potom jeli vlakem do města Santa Maria a poslední část cesty zvládli na vozech a pěšky přes prales. Dnes by tenhle finální úsek trval dvě hodiny autem, tehdy to bylo několik dnů. Do Ijuí se dostali koncem února 1893.

Jak vypadaly jejich začátky v Ijuí?

Jelikož všichni měli rakouský pas, byli registrovaní jako Rakušané, to se týkalo i Italů nebo Poláků. Byli umístěni do kolonie číslo 6, východní část, která měla sloužit příchozím z Rakouska-Uherska, hned vedle byla kolonie pro Poláky z ruské části Pol-

Historická kulturní česká asociace Roberta Löwa

Spolek založil André Haiske během pandemie s cílem šířit českou kulturu a přiblížit české tradice a zvyky lidem žijícím v regionu jihobrazílského města Ijuí. Aktivita asociace jsou pevně spojené s festivalem Expofest, na kterém má dnes česká komunita pevné místo. Už několik let ji reprezentuje královna, což je na festivalu prakticky povinnost, a vloni se asociace poprvé podařilo nabídnout návštěvníkům jídlo inspirované českou gastronomií. Od počátku byl spolek v úzkém kontaktu s komunitou v Portu Alegre a v roce 2025 byl uznan samostatnou českou asociací.

André Haiske, česká královna a Silvia Noemi Kniz (předsedkyně krajanské organizace) z argentinského Sáenz Peña na Expofestu 2025

ska. Všichni dostali nějaké základní nástroje a setbu. Nejprve si ale museli přidělené pozemky vykácat. Hodně lidí zemřelo na podvýživu nebo tropické choroby. Manželka Antona zesnula poměrně mladá, ale nevím přesně v kolika letech, starý hřbitov už neexistuje.

Jak vy jste objevil své české kořeny? Přeci jen byli Hajští v rakouské kolonii a určitě používali němčinu...

Nikdy jsem si nemyslel, že by byli Němci. Kombinace písmen S a K v příjmení odkazuje na slovanský původ. Jednou přijel na univerzitu v Santa Marii badatel Petr Polakovič. Po přednášce jsem s ním mluvil a vyprávěl jsem mu, co jsem zatím o své rodině zjistil, a řekl jsem, že pocházeli z Rakouska. Pousmál se a odpověděl: Hajský je české příjmení od Slaníka. Polakovič potom našel záznam o narození Antona ve Slaníku. Následně jsem kontaktoval českou asociaci v Portu Alegre...

Je ve vaší rodině nějaká věc, vzpomínka na český původ?

Věci nemáme, za druhé světové války bylo zakázáno používat jiné jazyky než portugalsčinu, můj pradědeček skončil ve vězení za to, že mluvil na veřejnosti německy. Když se z vězení vrátil, tak všechno spálil. Za války se v Ijuí dělaly policejní razie, jelikož tu působily skupiny financované z nacistického Německa. Rakušané ze strachu spálili všechno kromě portrétu Františka Josefa I. Můj prapradědeček Gustav zemřel mladý, patrně na tetanus. Jeho manželka Marie se znovu provdala a měla několik dalších dětí, ty už vychovávala jen polsky kvůli svému původu a německy. Nicméně v rodině se udrželo pár českých slov, které můj otec slyšával jako dítě.

Co je pro vás nejdůležitější z české identity?

Bádání v historii. Malé osobní příběhy. Zjiš-

ťovat to, co z těch příběhů zbylo. Zachraňovat vzpomínky, například na Roberta Löwa, podle kterého se jmenuje naše asociace.

Proč jste asociaci pojmenoval právě po Robertu Löwovi?

Všichni si mysleli, že místní mediální magnát Robert Löw byl Rakušan, jelikož se narodil v Rakousku-Uhersku. Když čtete nějaké historické texty o něm, občas se v nich objevuje, že se narodil v Praze v Rakousku. Ať už chcete nebo ne, je nutné pojmenovat asociace po významných osobnostech, a to Löw byl. Jeho noviny Die Serra-Post se prodávaly nejen tady, ale taky ve státech Santa Catarina, Paraná a v Argentině (pozn.: deník byl k mání na území až osmkrát větším než dnešní Česko). Deník se vydával německy, ale já jsem mluvil s Julií Löw, vnučkou Roberta, které je teď 95 let, a ta mi řekla, že doma mluvili občas česky. Chtěl jsem nahlo dat obecnou představu o tom, že Löw byl Rakušan, a navíc jsou po něm v regionu pojmenované školy i další instituce. Mohl jsem dát asociaci jméno po Antonu Hajském, ano, ale toho nikdo nezná, byl jen jedním z tisíců zemědělců v Ijuí. Nefungovalo by to.

Co vás nejvíc zaujalo na životě Roberta Löwa?

Že pocházel z židovské rodiny, ale náboženství odmítal. Děti vychoval bez víry. Dodnes rodina není nijak nábožensky založená. Tehdy to byla výjimka. Přišla s ním jeho polská manželka, která byla katolička, a on na oko konvertoval kvůli svatbě. Taky mě zaujalo, že odešel z poměrně dobrých poměrů v císařství, kde patřil k vyšší střední třídě. Vystudoval práva na německé Karlo-Ferdinandově univerzitě v Praze a později se přestěhoval do Vídně, kde pracoval jako státní úředník, ale potom odešel do Brazílie, kde se živil jako advokát emigrantů, obchodník a novinář v několika denících. Nakonec si založil vlastní noviny.

Na co dalšího si vzpomněla jeho vnučka ve vašich rozhovorech?

Vyprávěla mi, že za vlády Getulia Vargase (pozn.: vládl mimo jiné za druhé světové války a zakázal používání jiných jazyků než portugalského) se jejich rodina stala cílem policejních vyšetřování, protože vydávali německy psané noviny. Jedna ze snach Roberta Löwa před emigrací pracovala ve vojenském telegrafu v Německu a znala armádní kódy. Když emigrovala do Ijuí, přinesla s sebou přístroj, který dokázal přijímat šifrovaný signál. Deník Löwových začal publikovat, co se děje v Německu ještě předtím, než informace měly noviny v Portu Alegre a v Rio de Janeiru. Z toho důvodu

Expofest

Expofest je největším mnohonárodnostním festivalem v Brazílii, funguje od roku 1981 a každoročně ho navštíví kolem 200 tisíc lidí. Pokud bychom hledali důvod, proč se slavnost koná právě zde, musíme se podívat do historie obce. Ijuí bylo experimentem. Zatímco do jiných osad brazilské úřady umísťovaly například jen italsky nebo německy mluvící emigranty, do Ijuí přiřadily příchozí prakticky odkudkoli. Toto multietnické podhoubí pak dalo vzniknout Expofestu. Jednotlivé národy mají ve festivalovém areálu vlastní pavilony, vesměs se jedná o restaurace spojené s kulturními centry. Holanďani si tu postavili větrný mlýn, Italové vinárnu, Rakušané alpskou roubenku. Češi se v roce 2024 zařadili mezi uznávané národy, participují na programu festivalu a do budoucna chtějí vlastní pavilon jako ostatní.

rodinu policisté obviňovali, že byla pátou kolonou nacistického Německa v Brazílii.

Je k tomu důkaz?

Máme důkazy z policejních záznamů, které vznikaly při zatčeních, vytrhali jim podlahu, a dokonce i strop. Rádio s telegrafem bylo zabaveno.

Jak je možné, že se signál dostal až do Brazílie?

Není to překvapivé, v té době se signál rozhlasových stanic z Německa dostal skrze zesilovače i do běžných rádií v Ljuí.

O jaké informace se jednalo?

Například o začátcích vojenských operací. Bylo zvláštní, proč Ljuí mělo tak čerstvé informace, čerstvější než v Riu...

Deník dnes už nevychází, kdy se přestal vydávat?

Cílem Löwa bylo dodávat informace emigrantům. Vzhledem k tomu, že valná část z nich mluvila německy nebo německy uměla, deník nejprve vycházel pouze německy, později dvojjazyčně portugalsko-německy. Důležitou součástí byla ročenka s kalendářem, katalogem produktů a technologický-

mi novinkami. Löw zemřel za druhé světové války, deníku později vzrostla konkurence, do vnitrozemí se dostaly noviny z velkých měst a v 80. letech 20. století deník skončil, svoje poslání splnil.

Jak jste se dostal na Expofest?

Nejprve jsem na festival chodil jako návštěvník, později jsem se sblížil s komunitou kolem rakouského pavilonu a nakonec se za mnou vydaly předsedkyně asociace z Porto Alegre Karin Musel a tehdejší učitelka češtiny Markéta Pilátová a přivezly s sebou výstavu o českých pokladech. Vedení festivalu pozvalo národy, které ještě neměly vlastní domy, aby na festivalu založily nové národnostní skupiny. V roce 2024 Češi získali vlastní prostor a v roce 2025 jsme dostali restauraci umístěnou rovnou mezi dvěma hlavními cestami ve festivalovém areálu! Tu jsme sdíleli s Francouzi, Argentinci a Uruguayci, do budoucna bychom ale chtěli spolupracovat hlavně s francouzskou komunitou. Ta má v plánu už příští rok postavit vedle stánku kopii Eiffelovky, měla by být největší v Brazílii.

A co plánujete vy?

Nejprve bychom chtěli založit taneční sku-

pinu, která by měla kroje, jako je to zvykem v jiných českých komunitách v regionu. Tento rok bychom ale ještě chtěli pozvat tanečníky z české komunity v nedalekém argentinském městě Oberá. Taky kvůli tomu, že hodně Čechů do Oberá přišlo z Ljuí po jednom konfliktu o pozemky (pozn.: není to ojedinělý případ, imigranti v jižní Brazílii občas pokračovali dále na západ do argentinské provincie Misiones). Dalším krokem by bylo získat vlastní parcelu pro výstavbu pavilonu, mým osobním snem je postavit staroměstský orloj nebo Prašnou bránu.

Vloni jste ale zaznamenali úspěch se zcela novým českým receptem, který jste pojmenovali veselá houska...

Ano, to je fakt, bylo to vešrové maso marinované v pivu s paprikovou majonézou a zelím v bagetě. Pracoval na tom hlavně můj kolega Alessandro Dragon. Dostali jsme hodně pochvalných ohlasů. Teď nápad s bagetami chtějí kopírovat i velké pavilony, jelikož hodně lidí si radši koupí jídlo s sebou než oběd v restauraci, který stojí dvakrát tolik.

Vy jste učitel dějepisu. Jaký historický moment nebo období českých dějin považujete za nejzajímavější?

Náboženské konflikty a pražské defenestrace, to je zajímavý moment, který zaujme i moje přátele. České dějiny pak používám při výkladu ve škole například o studené válce, mluvil jsem s žáky taky o českých legionářích v Rusku.

Co se vám na Česku líbí nejvíc?

Líbí se mi, jak jsou stará česká města zachovalá. Češi se starají o kulturní dědictví. Nepřijde mi, že by česká města na rozdíl od jiných evropských měst ztrácela původní charakter.

Poznámka

Rozhovor byl veden ústně, do češtiny jej přeložil Matouš Hartman.

Každý národ má na Expofestu svou královnu, Češi také

André Haiske

André Haiske se narodil v roce 1995 ve městě Três de Maio v nejjižnějším brazilském státě Rio Grande do Sul, který je domovem několika českých komunit. Vystudoval historii na Federální univerzitě v Santa Marii, vzdělání si doplnil i na poli sociologie, filozofie, archivnictví a knihovnictví. Zajímá se o rodinné zemědělské hospodářství a astronomii.

Česko v srdci Evropy, malá země, velká historie a přítomnost

Nives Žlof Androjna a Miha Krevh, úvod Zuzana Muchová / lektorát Lublaň, Slovinsko

Krátké zamyšlení studentů nad tím, co pro ně Česko kromě češtiny znamená, vzniklo jako školní práce v rámci semináře zaměřeného rovněž na didaktiku cizího jazyka. Možná nikoho nepřekvapí, že kromě bohatství českého umění a literatury je to také český smysl pro humor.

Nives Žlof Androjna je posluchačkou 1. ročníku magisterského programu bohemistiky na Filozofické fakultě v Lublani. Po tříletém studiu němčiny a následném roce stráveném cestováním

a poznáváním krás jižní Asie se rozhodla kromě češtiny věnovat také filozofii.

Miha Krevh studuje v 1. ročníku magisterského studia kombinaci český jazyk a literatura a jihoslovanská studia. Kromě

studia slovanských jazyků a lásky k Balkánu je jeho velikou vášní literatura.

ČESKO V SRDCI EVROPY, MALÁ ZEMĚ, VELKÁ HISTORIE A PŘÍTOMNOST

Když přemýšlím, v čem je největší poklad české kultury, nejdívá mě napadnou dvě věci. První: český jazyk, jehož tradice datuje hluboce do minulosti a jehož vývoj byl odjakživa paralelní či v některých bodech i předběhl vývoj velkých evropských jazyků. A ten druhý: český humor, který se prostě s mými podobným stovnat nedá.

Když jsem studovala historii českého jazyka, nemohla jsem se vyhnout otázce, co by se stalo, kdyby se dějiny odehrávaly trochu jinak a evropskou lingua franca by se stala čeština. Čeština jako jazyka literatury měly mrazostavovat za neuchopen. Díky Karlově univerzitě jazyka vysokoškolského vzdělávání se stala bránou a Bible laskavého-dřáždavského předběhla první německý překlad Bible o alá dvě století!

A nyní ke českému humoru. Doufám si tvrdit, že smysl respektive smysl pro humor je pro národ něco přímo podstatného. Pokud mě blízkost Balkánu něco naučila, naučila mě to, že humor je jakýsi přechávan mechanismus a kvalita tohoto humoru jakýsi znaka odolnosti národa. Možná pro hodnocení kvality národa dokonce jedno z nejdůležitějších kritérií! Bud' pro národ má a přizpí, anebo ho přiběhl dějin

Nives Žlof Androjna, posluchačka 1. ročníku magisterského programu bohemistiky

Česko v srdci Evropy, malá země, velká historie a přítomnost
Pro každého Slovina je Česká republika ještě menší stát než Slovinsko, protože o nás ví tak málo, že se mu stále škoda, protože máme více kulturních a také historických opojů než s daty vime více, a samosvětlivě společnou obranou brán. Běhl bych říci, aby se to v budoucnosti konstruovalo, ale ani já jsem největší o všech opojích před svým studiem bohemistiky. Je tak teď, jsou moje oblíbené knihy, a opravdové Češi kromě Slovinska má Evropa jediný Česká republika a obdru Českou fotbalovou ligu.

Myslím si, že to mělo velký vliv na to období komunismu a totalitarismu v Československu, když byla část Evropy obsazena a druhé části. Možná trochu paradoxní je to, že má napad přání těchto poznat českou kulturu a umění díky opravdovému a umělcům, kteří emigrovali. To bylo v Jugoslávii nebylo má, a Slovinsko seignost neměla příležitost poznat české umění. Druhá je situace nastěti jiná, nicméně jsem se všech stran kombinované anglosaským uměním a kulturou, a proto bychel napomináme na jiné evropské kultury, které jsou nám mnohem blíže.

Během studia bohemistiky mě přehazilo, jak bohatá je předním česká literatura, že máte dlouhou vlnu Tolstoyovy knihy a také podobnosti mezi našimi kulturami. Do budoucnosti se naším být optimistický a doufám, že Česká republika mezi Slovinsko národa znamená jinou jako země a diváka (i když je to také část kultury, ale také jako země Milana Kundery, Karla Čapka, Jaroslava Seiferta...

Miha Krevh

Miha Krevh, studentka 1. ročníku magisterského programu (český jazyk a literatura a jihoslovanská studia)

Tchyně jako motivace aneb Čeština v zahraničí, tentokrát Libanon

Rozhovor s Janou Kostečkovou, vyučující češtiny v Bejrútu

Linda Krahula Doleží / Centrum jazykového vzdělávání Masarykovy univerzity, Ústav českého jazyka a teorie komunikace Filozofické fakulty Univerzity Karlovy

Výuka češtiny v zahraničí bývá v obecném povědomí spojována spíše s univerzitami v evropských metropolích, případně s krajanskými spolky působícími v zemích s početnou českou diasporou. I proto může působit překvapivě zjištění, že o češtinu a českou kulturu je živý zájem i v exotických regionech Blízkého východu, k jakým patří i Libanon. Kdo se tu učí česky a jakou má pro to motivaci? A jak vypadá výuka naší mateřštiny v zemi, kde se každodenně setkávají různé jazyky, tradice a kultury?

Během stáže v Bejrútu na jaře roku 2025 jsem měla příležitost setkat se s místní lektorkou češtiny Janou Kostečkovou. Spojení češtiny s Blízkým východem může být méně známé, nicméně naše země má s Libanonom dlouhodobě přátelské vztahy. Konzulát v Bejrútu byl založen v roce 1947, ten libanonský u nás v Praze pak o 10 let později.

Český jazyk a kultura jsou v Libanonu podporovány Asociací absolventů českých a slovenských vysokých škol, jež byla založena roku 1995. Jejím předsedou je Raymond El Kallas, který český jazyk a českou kulturu v Libanonu dlouhodobě podporuje. Výrazně se zasadil o založení asociace, organizuje pravidelná setkání absolventů studia, Mezinárodní den žen pro české a slovenské ženy žijící v Libanonu a ve spolupráci s Velvyslanectvím České republiky v Bejrútu rovněž kurzy češtiny a pravidelná setkání s lektory

a velvyslanci. Těmito aktivitami reaguje na zájem libanonských studentů o český jazyk a kulturu. Někteří z nich se pak vydávají za studiem do Česka, pokud to vízová situace dovolí, a pokračují tak v tradici. El Kallas se sám s češtinou seznámil v tehdejší Československu před započatím a během svého studia (1978–1984) na Fakultě stavební VUT v Brně. Byl to on, kdo rozhovor s lektorkou Janou Kostečkovou zprostředkoval.

Jano, jak jste se k výuce češtiny dostala?
V Libanonu žiji už 20 let. Můj bývalý muž je Libanonec. Jazyky mě baví, vystudovala jsem ekonomku, žila jsem dlouho ve Velké Británii, a tak jsem uvítala možnost podpořit naši mateřštinu zde. Nejsem vystudovaná bohemistka, nicméně se sama neustále vzdělávám a hledám inspiraci. Dvakrát jsem absolvovala metodický kurz pro vyučující z řad krajanských komunit¹.

Kdo má o češtinu zájem?

Často se jedná o členy rodiny ze smíšených manželství, kteří se potřebují domluvit například s tchyní, takže vlastně zeťové. Jedná se o manželství, která vznikla během studia Libanonců v tehdejší Československu. Taky přicházejí děti z těchto manželství, pro které je čeština zděděným jazykem, a potřebují doladit například gramatiku. Takže hlavní zájem o češtinu je kvůli rodině a občasným cestám do Česka. To znamená, že to nemusí být jenom třeba členové rodiny toho absolventa, je to prostě kdokoliv. Ale určitě všichni ti studenti mají nějaký vztah přímý nebo nepřímý s lidmi, kteří v naší zemi dříve studovali. Jedná se o velmi pestrou skupinu, i co do věku.

¹ Více informací o tomto kurzu a Krajanském vzdělávacím programu naleznete na DZS [online]. Cit. 2026-05-05. <<https://www.dzs.cz/program/program-podpory-cechu-cestiny-v-zahranici#krajane-ze-zahranici>>.

Jana Kostečková

Učitelka češtiny žijící již dvacet let v Libanonu. Absolvovala metodické kurzy pro učitele češtiny pro cizince v Ústavu jazykové a odborné přípravy Univerzity Karlovy v Praze a dále se systematicky vzdělává. Výuku realizuje ve spolupráci s libanonskou Asociací absolventů českých a slovenských vysokých škol a s Velvyslanectvím ČR v Bejrútu. Baví ji zážitková pedagogika a klade důraz na individuální přístup ke studentům.

Raymond El Kallas

Předseda Asociace absolventů českých a slovenských vysokých škol v Libanonu. Absolvent Fakulty stavební VUT v Brně (1978–1984). Dlouhodobě podporuje český jazyk a kulturu v Libanonu, inicioval vznik Asociace a ve spolupráci s Velvyslanectvím ČR v Bejrútu organizuje kurzy češtiny i setkávání absolventů. Jeho čeština je brilantní, mimo jiné díky každodennímu kontaktu s dcerou a vnoučaty, žijícími v Česku. Pravidelně přináší zprávy z Libanonu pro Český rozhlas.

Jak jsou kurzy organizovány a jaké výukové materiály používáte?

Kurzy financuje Asociace absolventů českých a slovenských vysokých škol ve spolupráci s Velvyslanectvím České republiky v Bejrútu. Kurzy probíhají online, ale občas se sejdeme i osobně a podnikáme různé akce. Asociace např. každoročně slaví Mezinárodní den žen a kurzisti se setkávají na výletech, při oslavách narozenin. Jako základ v kurzu využívám učebnici *Česky krok za krokem* od Lídy Holé a doplňuji ji o další materiály.

Jsou podle vás v něčem libanonští studenti češtiny specifičtí?

Jsou nesmírně jazykově vybavení. Obvykle ovládají arabštinu, francouzštinu a angličtinu. Pocházejí z odlišného náboženského

prostředí, protože Libanon je nábožensky velmi pestrá země. Studenti jsou velice zvědaví a otevření.

Setkáváme se v době, kdy panuje příměří mezi Libanonom a Izraelem. Jakým způsobem se do vaší výuky promítá válka?

Já osobně to nijak nepociťuji, protože mně připadá, že v tom vlastně žijeme pořád. Už od začátku. Takže pro studenty i pro mě je to normální život, protože tady je to pořád neklidné. Samozřejmě si přejeme, aby tato země byla stabilní, ale není to jednoduché.

Doufám, že kurzy budou i nadále pokračovat a přeji vám i studentům hodně radosti ze společné cesty! ■

Poznámka

Rozhovor byl uskutečněn v květnu roku 2025 během akademického pobytu v rámci Erasmus+ Staff Mobility na Lebanese American University v Bejrútu v Libanonu. V tu dobu panovalo několikaměsíční křehké příměří mezi Libanonom a Izraelem. Libanon s necelými šesti miliony obyvateli dlouhodobě patří k zemím s největším počtem uprchlíků na osobu. Dle údajů Úřadu vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR) se jedná o téměř dva miliony uprchlíků (především ze Sýrie) a vnitřně přesídlených osob, jež byly nuceny opustit svoje domovy z důvodu válečného konfliktu.

Skupina Pramen na festivalu Tchequia Week

Klára Bachurková / krajanská komunita Sao Paulo, Brazílie

Dne 22. března 2026 vystoupila krajanská hudební skupina *Pramen* na festivalu *Tchequia Week* ve městě Piracaia, vzdáleném přibližně 90 km od Sao Paula. Letošní, již třetí ročník festivalu připomněl odkaz českého podnikatele Jana Antonína Bati, jehož působení je úzce spjato s Batatubou, jednou z městských částí Piracaie.

Skupina *Pramen* vznikla v roce 2011 při Česko-brazílské kulturní unii v Sao Paulu. U jejího založení stála tehdejší učitelka češtiny Klára Bachurková spolu se svými studenty a krajany. Název *Pramen*, který skupina přijala v roce 2012, odkazuje k českým kořenům, k památce předků i k myšlence nového začátku. Od svého vzniku se skupina věnuje především českým folklorním a folkovým písním a pravidelně vystupuje na krajanských, kulturních a společenských akcích v Brazílii.

Pořadatelé festivalu pro členy skupiny připravili prohlídku Batatuby, jejíž historie sahá do roku 1939, kdy do Brazílie přijel Jan Antonín Baťa s cílem vybudovat zde průmyslový závod a dělnickou kolonii. Tato oblast se postupně rozvíjela podle baťovského modelu. Dodnes se zde nachází bývalý obuvnický závod, dům, ve kterém Baťa pobýval, i řada domků určených pro zaměstnance. Součástí původního projektu byla také základní infrastruktura pro každodenní život obyvatel, například škola, zdravotnické zařízení a další zázemí. Přestože nebylo možné navštívit interiéry budov, byla prohlídka celého areálu velmi zajímavá a přiblížila účastníkům důležitou, avšak v Brazílii stále málo známou kapitolu české přítomnosti.

Samotné vystoupení skupiny *Pramen* proběhlo ve velmi přátelské atmosféře. Zaznělo celkem 11 českých písní rozdělených do dvou bloků. Velký ohlas měla zejména interaktivní část programu, během níž se posluchači naučili zpívat píseň *Holka modrooká*. Akce se zúčastnil také Jorge Novotný, předseda Česko-brazílské kulturní unie, a velvyslankyně České republiky v Brazílii Pavla Havlíková, jež se k *Pramenu* připojila svým zpěvem,

což bylo pro všechny přítomné milým překvapením.

Součástí programu bylo i neformální setkání s organizátory a ochutnávka piva v místním pivovaru.

Vystoupení na *Tchequia Week* bylo pro skupinu *Pramen* cennou příležitostí představit českou hudbu širší veřejnosti a zároveň symbolicky navázat na českou stopu spojenou s odkazem Jana Antonína Bati v Brazílii. ■

Výprava ze Sao Paula před místním pivovarem (druhý zleva Marcos Junior Oliveira, hlavní organizátor festivalu)
Foto: Archiv Česko-brazílské kulturní unie

R.U.R. očima portugalské umělkyně. Patrícia Magalhães představuje vlastní interpretaci Čapkovy hry

Pavína Vondráčková / lektorát Lisabon, Portugalsko

Umělá inteligence, roboti... Témata, která nás v současnosti obklopují stále častěji, se promítla i do výstavy s názvem *R.U.R.*, kterou zorganizovala Filozofická fakulta Lisabonské univerzity ve spolupráci s Velvyslanectvím České republiky v Lisabonu.

Výstava obrazů portugalské umělkyně Patrícia Magalhães inspirovaných Čapkovou knihou *R.U.R.* byla v prostorách fakulty zahájena 18. března 2026 a zhlédnout ji bylo možné do poloviny dubna. Během vernisáže autorka návštěvníkům představila své kresby a přiblížila proces jejich vzniku. Soubor se skládá z 19 originálních akrylových maleb, z nichž 15 zobrazuje hlavní hrdiny hry *R.U.R.* a čtyři, které vytvářejí kvadriptych, jsou věnované jednotlivým částem knihy (prolog, první akt, druhý akt, třetí akt). Tento projekt vznikl jako pocta české literatuře a připomínka historického i kulturního významu Čapkovy tvorby, která dodnes rezonuje v souvislosti s tématem moderních technologií a umělé inteligence.

Součástí projektu byla kniha vydaná vlastním nákladem umělkyně. Jedná se o vydání, které spojuje Čapkovu dílo s di-

lem výtvarnice Patrícia Magalhães. „Je to jen nesmělý příspěvek k propagaci Čapkovy díla, a zejména hry *R.U.R.* (Rossum's Universal Robots), která se mi čím dál víc jeví jako předzvěst“ (Magalhães, 2025, s. 175). Tato publikace obsahuje původní text, jeho portugalský překlad, pro který autorka využila mj. „roboty (umělou inteligenci)“ a také tištěné podoby všech 19 kreseb. Součástí každé knihy je hybridní dílo (malá kresba), které je očíslované a podepsané autorkou a které částečně vystupuje skrze obálku, a tak je každá obálka jiná.

Každý z celkem 60 vydaných výtisků je proto originální, čímž symbolicky odkazuje k jedinečnosti každého jednotlivce. Autorka knihou také připomíná tři výročí, která jsme si v uplynulém roce připomněli (135 let od narození Karla Čapka, 105 let od napsání hry *R.U.R.* a 80 let od konce druhé světové války). Výstava poukázala

nejen na nadčasovost díla, ale zároveň přispěla k šíření povědomí o české literatuře a možnostech studia českého jazyka na Lisabonské univerzitě.

Před zahájením samotné výstavy jsem Patricii Magalhães požádala o krátký rozhovor, jehož záznam je předkládán níže.

Co vás vedlo k tomu zaměřit se ve své umělecké tvorbě na drama Karla Čapka *R.U.R.*?

V roce 2024 jsem vytvořila „uměleckou knihu“ na základě povídky *Hladový umělec* od Franze Kafky a měla jsem tu čest, že několik jejích výtisků bylo zařazeno do sbírky Velvyslanectví České republiky v Lisabonu. Když jsem šla knihy předat, měla jsem příležitost si krátce popovídat o české literatuře s velvyslancem Martinem Pohlem a konzulkou Annou Sykovou. Musela jsem přiznat, že z české literatury znám pouze několik Kafkových děl a Kunderovu *Nesnesitelnou lehkost bytí*. Přesto jsem si troufla říct, že je to možná více knih, než kolik znají Češi třeba z portugalské literatury. Na to mi doporučili, abych si přečetla knihy Karla Čapka, a krátce mi pověděli o tomto autorovi i jeho knihách, zejména o *R.U.R.* Miluju knihy a čtení, takže jsem samozřejmě hned začala shánět *R.U.R.* v knihkupectvích, ale všude mi řekli, že je kniha vyprodaná. Rozhodla jsem se o ni požádat ve veřejných knihovnách v Lisabonu, kde byl k dispozici pouze jeden výtisk, a musela jsem několik měsíců čekat na pořadníku, než na mě přišla řada. Mezitím jsem si přečetla *Továrnu na absolutno* a *Válku s mloky*. Obě knihy se mi nesmírně líbily. Když se mi konečně dostalo do rukou *R.U.R.*, přečetla jsem ho jedním dechem a pamatuji si, jak jsem knihu zavřela s pocitem, že jde o velmi dobře vystavěnou a napsanou dystopii, která je i po více než sto letech v jádru naprosto aktuální, ba až prorocká. Ve své umělecké

praxi, byť spíše konceptuálním způsobem, se hodně zabývám pojmy času, smrti a paměti, a možná právě proto jsem začala o *R.U.R.* uvažovat jako o ilustrátorském projektu a o vzniku další umělecké knihy.

Které postavy, scény, motivy z Čapkovy *R.U.R.* vás inspirovaly nejvíce?

Pro mě bylo zásadní si uvědomit, že Čapek tuto hru napsal jako velmi mladý autor, krátce po první světové válce, v době, kdy se Evropa teprve vzpamatovala z válečných ztrát. Přesto v roce 1920 dokázal vytvořit vizi světa – ne nutně lepšího, ale hluboce promyšleného a znepokojivě aktuálního. Samotné téma sice nebylo v té době zcela nové, ale způsob, jakým ho Čapek zpracoval, je pro mě fascinující. Nejde jen o roboty jako mechanické bytosti, což by se dalo ve 20. století očekávat, ale jedná se o bytosti, které mají emoce. Cítí, krvácejí, pláčou. Jsou vlastně polidštěné. A právě tato hranice mezi člověkem a umělou bytostí pro mě byla jedním z nejsilnějších motivů.

Myslíte si, že váš projekt může poukázat na možná rizika spojená s AI a humanoidy?

Myslím, že ano. Studentům často říkám, aby si knihu přečetli, že opravdu stojí za to. Nejde tedy ani tak o samotné ilustrace, ale o to vzbudit zájem, zejména u mladých lidí. Myslím, že mladí lidé dnes už mají poměrně dobrou představu o tom, co umělá inteligence dokáže. Na druhou stranu si ale nemyslím, že by často přemýšleli o dlouhodobých důsledcích – o tom, jaký bude svět za dvacet, třicet nebo padesát let. Možná proto, že zatím nenesou odpovědnost za další generace. A právě v tom může podle mě Čapkovu dílo sehrát důležitou roli: otevřít prostor pro zamyšlení nad budoucností, kterou si teď utváříme.

V předmluvě své knihy uvádíte, že jste při tvorbě obrazů sama použila umělou

Autorské vydání *R.U.R.*

inteligenci. Proč jste se rozhodla AI použít? Bavilo vás s AI pracovat?

Pro mě bylo logickou volbou pracovat na tomto projektu s AI. Myslím si, že neexistuje lepší způsob, jak vzdát hold Čapkovu *R.U.R.*, než zapojit do spolupráce umělou bytost, se kterými jsem pracovala, jako by to byli kolegové umělci sdílející se mnou ateliér. Společně, tím myslím já a AI, jsme navrhly obálku knihy a společně jsme také vytvořily první překlad původního českého textu do portugalského, který byl následně pečlivě upraven člověkem. A dokonce u patnácti ilustrací, u nichž jsem se rozhodla charakterizovat osobnost každé postavy pomocí barevného pozadí a zvířat, která se však ve hře nevyskytují, byl výběr zvažován na základě argumentů, které mi dala AI. Někdy jsem je přijala a někdy ne. Nepřemýšlím o tom v rovině, jestli se mi to líbilo, nebo ne. AI jsem používala jako pracovní nástroj, podobně jako tužku na skicování nebo první vrstvu inkoustu v kresbách.

Jak dlouho trvala tvorba celého projektu?

Patrícia Magalhães

(Luanda, Angola, 1966)

Portugalská umělkyně, která žije a tvoří v Lisabonu. Studovala kresbu a malbu na Lisabonské vysoké škole výtvarného umění (Escola Superior de Belas Artes de Lisboa) a také na umělecké škole ArCo – Centro de Arte & Comunicacao Visual v Lisabonu. Sama sebe považuje za multidisciplinární vizuální umělkyni, jejíž tvorba je založena především na kresbě. Kromě toho se Patrícia věnuje také malbě, grafice, sochařství či fotografii. Pro její tvorbu je charakteristické propojení různých výtvarných médií a experimentálního přístupu, který se promítá také do ilustrací k *R.U.R.* Karla Čapka. Její práce byly kromě Portugalska vystavovány také v Holandsku, Brazílii nebo USA.

Celý projekt jsem dělala zhruba šest měsíců až rok. Nejtěžší pro mě bylo ujasnit si všechny důvody, proč něco dělat takto, proč v takovém měřítku, proč má být něco například do žluta. Jakmile jsem měla všechna tato „proč“ vyřešená, samotná tvorba pak šla snadno. Z technického hlediska tedy nebylo nejtěžší samotné kreslení, ale práce s umělou inteligencí. Neměla jsem žádné zkušenosti s tím, jak psát prompty, ani jak přimět systém, aby reagoval podle mých představ. Trvalo mi nějakou dobu, než jsem se to naučila.

Je nějaká kresba, na kterou jste pyšná nejvíce?

Nevím, asi ne. Mám je ráda všechny jako celek, jako příběh, který představují.

Jaké jsou další plány s obrazy? Máte naplánované další výstavy?

Uvědomila jsem si, že Karel Čapek je v Portugalsku prakticky neznámý autor, stejně jako *R.U.R.*, které přitom bylo už dva roky po svém prvním vydání přeloženo do více než třiceti jazyků a uváděno na divadelních scénách v New Yorku a krátce poté i v Londýně. Mým cílem při vytváření ilustrací k této hře bylo zvýšit povědomí jak o autorovi, tak o samotném díle. V Portugalsku se tento záměr daří velmi dobře naplňovat. V Lisabonu jsem výstavu představila v létě minulého roku v Institutu Camões a tento rok jsou obrazy tady na fakultě. V květnu byly kresby představeny také v Portu. Moje rozhodnutí vytvořit dvojazyčné samonákladové vydání zároveň jasně ukazuje další cíl. Velmi bych si přála, aby byl tento projekt oceněn i v Česku a aby sloužil jako určitý podnět k podpoře a rozvíjení úvah o způsobu sdílení kulturních vztahů mezi našimi zeměmi. ■

Poznámka

Rozhovor byl veden ústně a následně byl přeložen lektorkou do češtiny.

Zdroje

MAGALHÃES, P. (2025): *R.U.R. (Robôs Universais Rossum)*. Lisabon: vlastní náklad.

Patrícia Magalhães představuje svoje kresby

Žák je vizitkou učitele

Rozhovor s Radomírou Houškovou, učitelkou v Evropské škole v Bruselu

Olga Vlachová / Dům zahraniční spolupráce

V Evropských školách¹ ve školním roce 2025/26 působí 34 učitelů a výchovných koordinátorů vyslaných Českou republikou. Letos jsme požádali o rozhovor Radomírou Houškovou, která od roku 2016 učí v Evropské škole Brusel III (EEB 3) matematiku a fyziku.

Co vás přivedlo k rozhodnutí učit právě na Evropské škole v Bruselu?

Strávila jsem část svého „středního“ profesního života v různých manažerských pozicích školských institucí a v určitém momentě jsem se rozhodla vrátit se zpět do třídy jako učitelka. Cítila jsem, že chci opět pracovat se studenty, mít svou třídu, své studenty, vidět jejich rozvoj, jejich radost z nabytých vědomostí, dovedností a úspěšného vkročení do života dospělých po maturitní zkoušce. Současně jsem ale chtěla pokračovat v práci v mezinárodním prostředí (v mé pracovní náplni byla vždy mezinárodní spolupráce, projekty ve všech školách, kde jsem působila). A práce učitelky matematiky a fyziky v EEB 3 se stala skvělou příležitostí.

Jak se liší výuka v Evropských školách a v českých školách?

V první řadě je to mnohojazyčné multikulturní prostředí. Studenti jsou ze všech zemí Evropské unie. Pedagogický sbor je tvořen učiteli ze všech koutů světa. Konkrétní výuka se nijak zásadně neliší od výuky v ČR. Odlišná je v určitých oblastech náplň jednotlivých předmětů, kdy je v některých momentech značně náročná a probíraná do velké hloubky. Prostředí je tu velmi přátelské a podporující jak studenty, tak i pedagogy.

Popište nám svůj běžný školní den.

Školní výuka začíná v 8:30 první periodou

a končí devátou periodou v 16:15. Přestávky jsou pětiminutové. Během šesté nebo sedmé periody si mohou zajít na oběd do místní školní jídelny, což závisí na rozvrhu hodin. Protože fyzika se většinou vyučuje v odpoledních hodinách a matematika v ranních, jsem ve škole často celý den až do večera, ale v průběhu volných hodin si mohu udělat například přípravy na další hodiny nebo opravit písemné práce. Jednou měsíčně jsou od 16:30 porady předmětových komisí.

Jaká jsou specifika výuky v Evropských školách?

Učitel si musí především zvyknout na hodnoticí systém. V nižších ročnících sekundárního cyklu (české gymnázium, ale sedmileté) se hodnotí A-FX, ve vyšších ročnících až do maturity 0–10 (5–10 prospěl, 0–4,9 neprospěl). Studenti se stěhují ze třídy do třídy ke konkrétnímu vyučujícímu, někdy se stěhuje i vyučující za studenty podle situace v rozvrhu. Nepřezouváme

se a ani si neodkládáme svrchní oblečení, stále si vše přenášíme s sebou, a to jak studenti, tak i učitelé bez kmenových tříd.

Vysvědčení studenti dostávají jako v ČR dvakrát ročně v papírové podobě (ve čtvrtletí pouze elektronicky). Důraz je kromě číslice kladen na slovní hodnocení, které

má být hlavně povzbuzující a pomoci studentovi uvědomit si případné znalostní mezery. Důležité jsou hlavně kompetence studentů v jednotlivých předmětech.

„Učitel musí mít respekt, který si ale nedobude ze svého statusu, ale tím, že se dovede do žáků vcítit, a oni vědí, že je tu pro ně.“

Radomíra Houšková

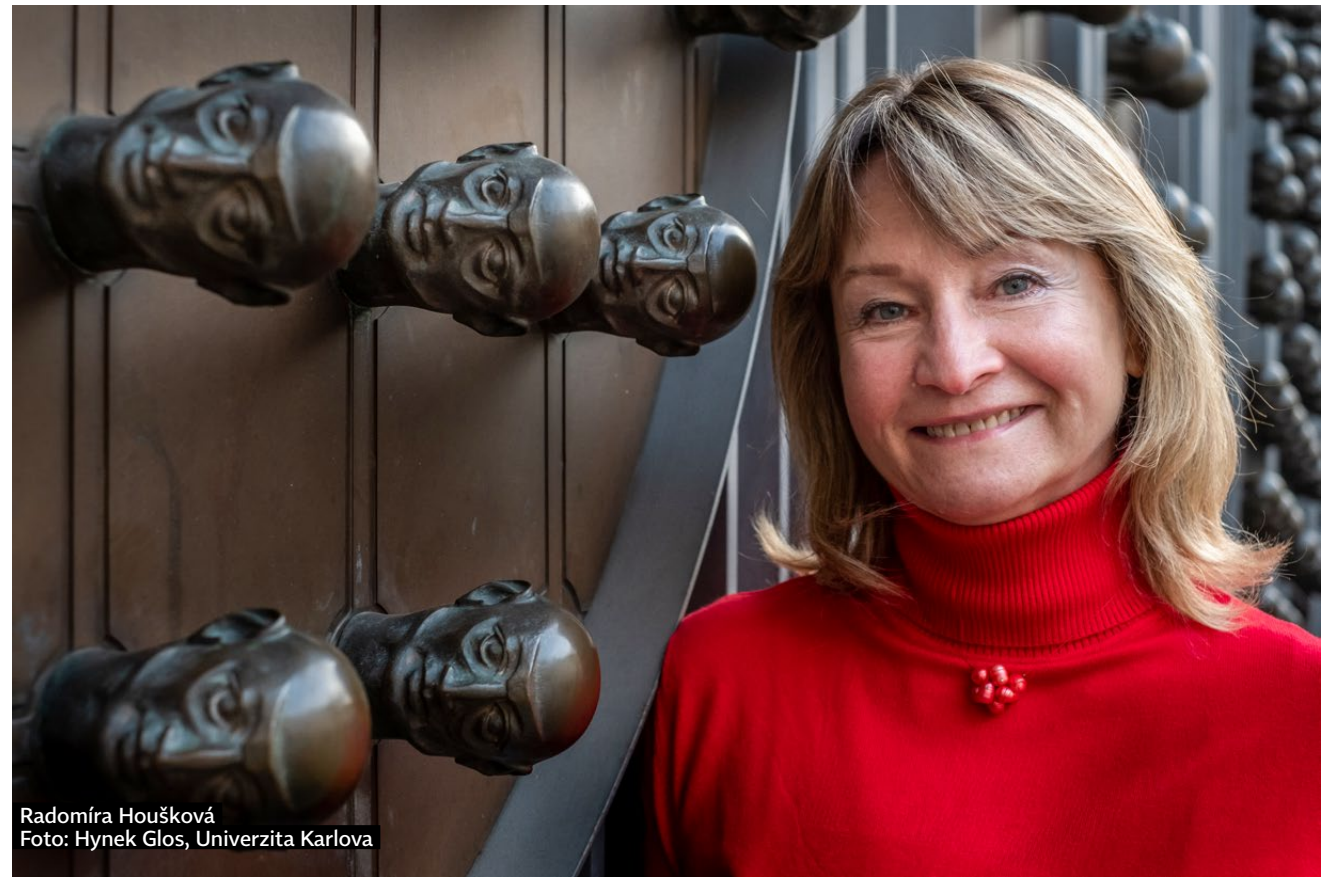
V čem je výuka matematiky a fyziky v mezinárodním prostředí největší výzvou a co naopak funguje lépe, než byste čekala?

Tyto předměty jsou vyučovány v českém jazyce v české sekci. Ale veškerá komunikace s ostatními kolegy v těchto předmětech probíhá buď v angličtině, němčině, nebo ve francouzštině. Takže velmi důležitá je dobrá znalost jazyků, a to také odborné terminologie v těchto předmětech. Samozřejmě se dá i postupně doplnit. Všechny předměty prošly v posledních čtyřech letech harmonizací napříč sekcemi, takže se píšou stejné pololetní examy (v našem podání pololetní kompozice, jen jsou o něco delší: až 120 či 180 minut), a to rovněž ve fyzice a chemii. Tyto zkoušky obnášejí okolo pěti až osmi stránek textu příkladů a slovního zadání. Nemáme společné učebnice, každá sekce si vybírá dle svých možností. Návrhy zkoušek zpracovuje každý učitel v angličtině nebo francouzštině a následně se společně vybírají pro finální verzi. Poté je učitelé musí přeložit do českého jazyka a připravit pro české studenty. Stejně je to i s PREBACem, což je tzv. předmaturitní písemná práce sedmých ročníků v lednu. Ta mívá až 8–10 stránek zadání.

Velmi pozitivním momentem pro výuku fyziky a chemie je, že si učitelé nemusí připravovat sami pokusy a experimenty, ale jsou pro ně na základě jejich požadavků připraveny tzv. přípravářem, který je i někdy předvede studentům, což učiteli přináší cenný ušetřený čas.

Evropské školy podporují rozvoj mateřského jazyka i integraci do mezinárodního prostředí. Jak to funguje v praxi?

V EEB 3 má ČR vlastní sekci, ve které se

Radomíra Houšková
Foto: Hynek Glos, Univerzita Karlova

všechny české děti učí hlavní předměty v českém jazyce. V jiných evropských školách chodí do sekcí, jejichž jazyk je jim nejbližší. Bývá to anglická nebo francouzská sekce.

Naši studenti z české sekce mají pak druhý a třetí jazyk povinný, bývá to angličtina a francouzština, v nichž pak jsou vyučovány výchovy a ve vyšších ročnících například zeměpis, historie, etika, náboženství, filozofie... Prostředí Evropských škol je velmi přátelské. Podporuje porozumění, i když se u studentů objeví jakékoli komunikační zábrany či překážky.

Inspirují vás zahraniční kolegové? Liší se nějak jazykové sekce?

Kolegové z jiných sekcí jsou pro mě dalším zdrojem podnětů. Stále se učím něčemu novému, musím neustále přehodnocovat vlastní názory a zažité postoje. Třeba anglická a francouzská sekce jsou hodně náročné, žáci zde mají v průměru o jeden až dva stupně horší známky než ti z české sekce. V Evropské škole je desetistupňový známkovací systém – dítě prospěje s hodnocením od 5 do 10, tedy od 1 do 4,9 neprospěje. Pro děti v české sekci je problém, když dostane třeba 7,5; zatímco například pro Francouze je to samé hodnocení velký úspěch. Ve francouzské sekci je totiž běžná klasifikace 6,5. Kolegové z jiných sekcí mají latku jinde, i když se snažíme v rámci předmětových sekcí o harmonizaci hodnocení a přístupů. Čeští učitelé řeší pocity dětí, trvá nám dlouho, než si známkování v konkrétní třídě nastavíme. Jsem opravdu vděčná za možnost vidět jiné přístupy k výuce, hodno-

cení a k žákům a nesmírně si vážím českého vzdělávacího systému.

Co nám můžete říct o rodičích žáků Evropských škol?

Je patrné, že mají hodně ambiciózní rodiče. Upřímně říkám, že řada našich žáků by podle mě byla spokojenější na méně náročné škole, třeba střední odborné. Ale jejich rodiče, protože jde většinou o vysokoškoláky, si často ani neuvědomují, že své vlastní ambice přenáší na svoje děti, které by možná vynikly v úplně jiných oborech, než kam je dospělí směřují. A děti se chtějí rodičům zalíbit, což je naprosto přirozené. Proto vždycy říkám rodičům: „Víte, já ani tak nepotřebuji, abyste s nimi doma trénovali látku do školy, to zvládnou sama. Potřebuji od vás jinou věc: Abyste jim dali lásku a bezpečí. To jsou dvě nejdůležitější věci, které vaše dítě potřebuje.“

A jaké jsou děti, které se učí v Evropských školách?

Jako jsme byli my a generace dětí před námi, pořád stejné. Chtějí poznávat, vědět, být milovány, něčeho dosáhnout... A je jen na nás dospělých, rodičích i učitelích, zda je pochopíme, jak jim pomůžeme se připravit do života a dáme jim šanci se ve světě kolem nás zorientovat. Proto mě hodně mrzí, když se mnou rodiče

Vždycky říkám rodičům: „Víte, já ani tak nepotřebuji, abyste s nimi doma trénovali látku do školy, to zvládnou sama. Potřebuji od vás jinou věc: Abyste jim dali lásku a bezpečí.“

mluví, chtějí ode mě radu, jak se svým dítětem zacházet, a častokrát zmíní: „Víte, já si s ním nevím rady.“ Ale kdo by měl znát své dítě lépe než jeho táta s mámou?

Samozřejmě mám kolegy, i v Bruselu, kteří říkají, že děti jsou náročnější, nerespektují autoritu... Setkávala jsem se s těmito stížnostmi po celou dobu mého učitelování i v době, kdy jsem působila jako členka manažerského týmu vedení středních a vyšších odborných škol České republiky. Kolegové se dostávali do různých konfliktů se svými studenty, chodili za mnou a chtěli, abych jim pomohla, šla třeba studenty uklidnit, zařídít, aby je respektovali... Byla jsem se tedy podívat na jejich hodinách a viděla jsem, že kolegové jsou úžasní odborníci, kteří dokonale zvládají svůj obor, ale nedokáží si studenty získat, nevycítí atmosféru.

A jací jsou (jací by měli být) učitelé?

Učitel je podle mého názoru jako herec, musí podat ten nejpřesvědčivější výkon a působit autenticky. Odehrát per-

fektní představení. Ať má jakákoliv soukromá trápení nebo jestli ho bolí hlava, studenty to nezajímá a mají na to právo. Jakmile bere te za kliku posluchařny nebo třídy, začínáte hrát svou roli a měl byste svým divákům a posluchačům předat všechno, co chcete a potřebujete.

¹ Podrobnosti o Evropských školách naleznete v těchto číslech *Krajin češtiny*:

KOHOUT, M. – JURÁŇOVÁ, R. – MUSILOVÁ, D. – BARTOŠ, M. – VLACHOVÁ, O. (2023): Evropské školy. Výchova občanů Evropy s respektem k odlišnostem jednotlivých kultur. *Krajin češtiny*, 15, s. 10–13.

VLACHOVÁ, O. (2024): Co znamená učit (češtinu) na Evropské škole. *Krajin češtiny*, 16, s. 70–72.

VLACHOVÁ, O. (2025): Práce v Evropské škole – příležitost k profesnímu růstu a k získání životních zkušeností. *Krajin češtiny*, 17, s. 68–69.

Radomíra Houšková

Na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy vystudovala matematiku, fyziku a základy techniky pro 2. a 3. stupeň středních škol a na Univerzitě Karlově absolvovala studium oboru Školský management. Učila na základní i střední škole, působila jako zástupkyně na německo-českém gymnáziu. Pracovala i na Vyšší a střední policejní škole v Praze jako vedoucí oddělení vzdělávání zaměstnanců Ministerstva vnitra a následně zástupkyně ředitele úseku dalšího profesního vzdělávání zaměstnanců policie, Ministerstva vnitra a státní správy. Byla zodpovědná za mezinárodní spolupráci v rámci vzdělávání. Externě působila 7 let jako učitelka v cyklu Doplnující pedagogické studium pro učitele středních odborných škol. Nyní je učitelkou v české sekci na sekundárním cyklu Evropské školy Brusel III.

Učitel by měl vnímat studenty jako seriózní publikum a být si vědom toho, že ho doslova detekují na každém milimetru. U žen vidí, jak jsou nalíčené, oblečené, učené. U mužů vidí, jak jsou upravení, jestli mají vyžehlenou košili nebo jim chybí knoflík... Moji kolegové mi vždycky odporovali, že je to studentům jedno. Snažila jsem se je názorně přesvědčit, že to není pravda.

Učitel nesmí nikdy zapomenout, jaké to je být dítětem. Musí se dívat na svůj výkon očima dítěte. Vždycky si při své práci vzpomenu na sebe – co jsem si o učitelích coby žákyň a studentka myslela, jak jsem je vnímala, koho jsem si vážila, od koho jsem se naučila víc, od koho mi, komu jsem se chtěla podobat.

Děti poznají, i když jste na ně přísní, že je máte rádi. Aby mohly fungovat, potřebují jasná pravidla a mantinely. Současně ale vědí, že je respektujete a vážíte si toho, co umí třeba mimo matematiku, a proto i ony budou respektovat vás.

Učitel si tedy může najít cestu k žákům skrze mimoškolní aktivity. Jaké projekty jsou mezi žáky oblíbené? Podíli se na nich?

Samozřejmě, ráda se jich účastním. Je povznášející pracovat v tak bohatém multikulturním a jazykovém prostředí. Jednou ročně jezdíme společně se studenty S3 a S6 na školní výlety po celé Evropě. Organizujeme projekty STEM (přírodovědné a technické projekty a jejich vzájemné propojení testující znalosti a kreativní myšlení žáků), TEDx (10 až 15minutová vystoupení žáků a učitelů na různá témata během jednoho dne), Springfest (jarní festival ve výtvarném umění, sportu a technice a jejich interakce),

školní běh, simulace jednání parlamentu a mnoho dalších. Založila jsem společně s mými českými studenty pravidelné veřejné vysílání školního rozhlasu v ranních hodinách. Studenti mají všechny tyto aktivity velmi rádi a nadšeně se jich účastní. Úžasné je studenty pozorovat, jak se vždy domluví všemi možnými jazyky, které máme k dispozici.

Jak podporují Evropské školy a další instituce české učitele?

Ze strany školy jsou na začátku školního roku všichni noví učitelé seznámeni s chodem školy, jejími pravidly, zákonitostmi, zvyklostmi a organizací celého školního roku. Tato podpora je jim k dispozici při pravidelných schůzkách celý první rok. Následně se stanou členy svých příslušných předmětových komisí, kde jim zkušenější kolegové pomáhají a objasňují konkrétní předměty včetně učebních plánů (syllabů), které se liší od učebních plánů jednotlivých členských zemí EU. Jsou přizpůsobeny výuce v evropských školách.

Co se týká podpory ze strany ČR, je značná a velmi všestranná. Každý rok organizuje Česká školní inspekce a Ministerstvo školství pro všechny učitele evropských škol školení a workshopy na konci srpna, pomocí nichž rozvíjíme své pedagogické kompetence a dovednosti. Několikrát do roka se setkáváme s inspektorkou a řešíme s ní všechny naše dobré i méně dobré pocity či zkušenosti z výuky. Vždy nám vyjde vstříc a udělá si na nás čas. Ale pokud by nastala situace, kdy potřebujeme okamžitou pomoc, můžeme se na českou stranu obrátit kdykoli. Stejně tak jsou nám vždy ochotni pomoci příslušní pracovníci Domu

zahraniční spolupráce. Pomoc a podpora všech výše jmenovaných stran jsou pro nás velkou oporou. Přináší do našich životů klid a jistotu, že nejsme osamoceni při naší velmi zodpovědné pedagogické práci v různých částech Evropy, v různých evropských školách.

Jak byste na závěr zhodnotila práci učitele v Evropské škole?

Samozřejmě si nebudeme nalhávat, že je to jednoduché a lehké. Naše škola je, jak se říká, kolos: 2500 studentů na sekundárním cyklu, skoro 1000 na primárním cyklu, tedy celkem i s nepedagogickými pracovníky okolo 3800 lidí z celého světa. Ale jak v celém životě, tak i v tom profesním platí, že to, co nám přináší skutečnou radost, radostný úsměv do tváře, pocity skutečného štěstí, a to na dlouhou dobu, to vždy vyžaduje velké úsilí a zodpovědnou práci.

Poznámka

Rozhovor byl veden písemně.

Zdroj

Tento příspěvek čerpá z článku Jitky Jiříčkové zveřejněného ve: Forum. Magazin Univerzity Karlovy: Univerzita Karlova [online]. Cit. 2026-06-06. <<https://www.ukforum.cz/rubriky/alumni/zlobivy-zak-je-vizitkou-ucitele-ti-nejproblemovejsi-nas-potrebuji-nejvic>>.

Třetí ročník projektu Czech Online Conversation Club

Pavína Vondráčková / lektorát Lisabon, Portugalsko

Říká se, že tradice by se měly dodržovat. Lektorky českého jazyka proto i letos spojily síly a připravily pro své studenty konverzační hodiny, které jim umožnily procvičovat a používat češtinu mimo standardní výuku.

Obdobně jako v předchozích dvou letech¹ lekce probíhaly online od března do konce května. Vedly je lektorky působící ve Francii (Kateřina Malečková, Burgundská univerzita), v Itálii (Lajla Mashehová, Univerzita v Udine; Veronika Válková, Univerzita v Neapoli), v Portugalsku (Pavína Vondráčková, Univerzita v Lisabonu) a nově se k nám přidala lektorka z rumunského pracoviště (Alena Klimešová, Univerzita v Bukurešti).

Jedním z hlavních cílů tohoto projektu je poskytnout našim studentům více prostoru pro aktivní používání českého jazyka. Online konverzační setkání umožňují nejen procvičovat češtinu, ale také navazovat nové kontakty a seznamovat se se studenty z různých zemí. Na základě zpětných vazeb z předchozích dvou ročníků víme, že studenti oceňují také možnost setkat se s různými vyučujícími, kteří přináší odlišné přístupy a styly výuky.

Projekt se během tří let postupně rozrostl a zapojil několik lektorátů. V akademickém roce 2023/24 se do něj přihlásilo 10 studentů. Na prvním ročníku participovaly lektorky z Francie (Dijon), Itálie (Udine), Portugalska (Lisabon) a Španělska (Madrid). Ve školním roce 2024/25 se počet zájemců zvýšil na 14 a na organizaci se podílely lektoráty v Dijonu, Lisabonu, Neapoli, Padově a Udine. V letošním ročníku se přihlásilo 13 studentů a projekt probíhal ve spolupráci lektorátů v Dijonu, Lisabonu, Neapoli, Udine a Bukurešti. Skutečnost, že se do projektu každoročně zapojuje několik lektorátů a daří se udržovat stabilní zájem studentů, vnímáme jako potvrzení jeho smysluplnosti a přínosu.

V letošním roce byla některá konverzační témata zaměřena na přiblížení české společnosti a života v Česku. Studenti diskutovali například o tom, jaké mají představy o Čechách a jaké vlastnosti jsou s nimi často spojovány. Lekce *Small talk* s Čechy byla věnována praktickému zvládnutí komunikace v běžných denních situacích, například rozlišování vhodných témat k diskusi, jako je doprava, počasí nebo stravování, a citlivými okruhy typu věk nebo výše příjmu. V rámci lekce nazvané *Pravidla a zákazy. Co je u nás normální, ale jinde ne?* se studenti zaměřili na situace a společenské normy, které jsou v Česku

považovány za běžné, zatímco v jiných zemích mohou být vnímány odlišně. Nechyběly ani lekce pro začátečníky, které byly koncipovány formou tzv. speed datingů, jejichž cílem bylo především vzájemné seznámení studentů a procvičení základních komunikačních frází, otázek a dále také vyjadřování preferencí (co mají studenti rádi: kávu nebo čaj, město nebo vesnici, sladkou nebo slanou snídani apod.).

Systém přihlašování na lekce fungoval podobně jako v předešlých ročnících, a to

prostřednictvím online formuláře. Přihlášení studenti několik dní před danou lekcí obdrželi od lektorky e-mail s odkazem, přes který se připojili na lekci.

Věříme, že se *Czech Online Conversation Club* podaří udržet i v dalších letech a případně ho rozšířit díky spolupráci s dalšími lektoráty. Domníváme se, že jde o velmi přínosnou aktivitu, která pomáhá studentům rozvíjet komunikační dovednosti a zároveň přispívá k větší viditelnosti a atraktivitě lektorátů.

¹ VONDRAČKOVÁ, P. (2024): *Online Conversation Czech Club. Krajiny češtiny*, 16, s. 39.

VONDRAČKOVÁ, P. (2025): *Online Conversation Czech Club letos již podruhé! Krajiny češtiny*, 17, s. 5.

Moje srdce patří srbskému Banátu aneb Čtvrtstoletí výuky češtiny s DZS v Srbsku

Alena Havlová / krajanská komunita Bela Crkva, Srbsko

Při přemýšlení nad letošním tématem *Krajin češtiny* se mi jako první vybavily nové fotbalové dresy týmu Českého Sela. Je na nich srdce, protože byly s láskou darovány krajanům člověkem, kterého s nimi pojí čtvrtstoletí společné historie. Jde o Romana Grossmana, prvního učitele vyslaného Domem zahraniční spolupráce (DZS) do Srbska.

Roman Grossman s dětmi z Kruščice, 2001

Česká škola v Českém Sele, 2000

Učitelů vyslaných DZS působilo v srbském Banátu už 13. Roman Grossman na tomto místě zahájil pozoruhodnou misi, intenzivně zde žil a působil tři roky, ale součástí velkého příběhu krajanů banátských Čechů je dodnes.

Jak vypadala česká komunita v době vašeho příchodu do srbského Banátu?

Přišel jsem v létě roku 2000, rok po bombardování Srbska. V té době zde vládli autoritářský režim Slobodana Miloševića. Českou komunitu vedla Matice česká, která odpovídala tehdejšímu režimu, vše fungovalo centralizovaně. Být Čechem zde bylo vnímáno spíše negativně. Krajanům se posmívali a říkali jim „pémci“ (slangové označení pro Čechy na Balkáně). Pochopil jsem, že je potřeba vrátit krajanům hrdost a rozdělit centralizovanou moc mezi jednotlivé vesnice. Po mém příjezdu jsem měl zakázáno mluvit o politické situaci. Když se mě někdo zeptal na názor, odpověděl jsem, že je tu výborná káva. Po pár týdnech pochopili, že se mě na to nemají ptát (smích).

Jak vypadaly vaše začátky?

Na hranicích mi zabavili učebnice, protože se báli, že jsem špión. Po příjezdu do Bele Crkve mi řekli, že budu bydlet ve stanu (srbsky se byt řekne stan). Matice česká mě sice přijala, ale zároveň měla obavy, že ji bude někdo kontrolovat a zasahovat do její práce. I proto byly začátky opatrné. V té době byl nedostatek elektřiny a ve vesnici se svítilo podle rozpisu v jednotlivých ulicích. Musel jsem si proto pořídit speciální lampu na výuku. Začátky byly náročné, ale i veselé.

Kde jste vyučoval?

Ve spolupráci s Českým velvyslanectvím v Bělehradě se mi podařilo založit České besedy v Českém Sele, Kruščici a Gaji. Ve všech těchto místech jsem také vyučoval češtinu. V Bele Crkvi jsem učil ve škole a v místní České besedě jsme navrhovali kulturní program.

A co všechno se dělo mimo školu?

S dětmi jsme navštívili divadelní představení *Mrazík* a s ním vyjeli do Česka, kde mělo velký úspěch. Vydávali jsme časopis *List*

jižního Banátu. Do Srbska jsme také vozili různé věci, například do místního dětského domova plné auto hraček. Pro jednu krajanu jsme ve spolupráci s organizací Člověk v tísni vybrali peníze na její operaci. Sehnal jsem kroje a přivezl plné auto starých počítačů. V Brně mi to auto sice vykradli, ale počítače tam nechali. Velký úspěch měl také masopustní svatební průvod, který přijel z Českého Sela do Bele Crkve. Tato akce se velmi povedla a prakticky rozhodla o tom, že jsem zde mohl pokračovat jako učitel. Spolupracovali jsme také s krajanem z rumunského Gerníku – jezdili jsme k nim na různé akce a oni zase k nám. Tato přátelství trvají dodnes. Za srdeční záležitost ale považuji obnovení fotbalu v Českém Sele.

Jak k tomu došlo?

Druhý rok jsem žil v Českém Sele, kde jsem učil češtinu a připravoval různé akce. Místní krajan Jozef Sloup mi jednou vyprávěl, jak krásné bylo, když se v obci hrál fotbal. Toho jsem se chytil a začal jednat. Z místního pastviště jsme udělali hřiště, krajan Venca Sajdl sehnal hráče a Český rozhlas nám da-

Svatojánský turnaj v Českém Sele, Roman Grossman a Alena Havlová, 2026

roval dresy. První sezonu jsme pobíhali po hřišti dost zmateně, ale nakonec jsme se stali postrachem celé „pralesní ligy“. Fotbal opravdu vrátil život do vesnice. Na Svatojánské posvícení se zde vždy hrál fotbal, na který přišla celá vesnice se svými příbuznými. Jsem rád, že se fotbal do Českého Sela vrátil, protože Svatojánský turnaj spojuje nejen krajan, ale i celý Banát s Českem.

Čeho si na své učitelské misi ceníte nejvíce?

Toho, že se podařilo vrátit krajanům je-

jich hrdost. Být Čechem bylo opět něco výjimečného a mělo to svou váhu. To je to nejvíce, co jsem jim mohl dát.

Do srbského Banátu se rád vracíte. Proč?

Všude jinde jsem host, ale v Srbsku se cítím jako doma a chci tu i nadále pomáhat, například jsme s Královéhradeckým krajem postavili sportovní halu v Kruščici a v Českém Sele zrekonstruovali Český dům. Naposledy jsem pořídil dresy s velkým srdcem pro fotbalový klub Ablan v Českém Sele. Moje srdce prostě patří srbskému Banátu.

Roman Grossman

Roman Grossman vystudoval učitelství pro 1. stupeň základní školy na Pedagogické fakultě Univerzity Hradec Králové a následně politologii se zaměřením na Latinskou Ameriku na Filozofické fakultě téže univerzity. Jako učitel českého jazyka vyslaný Domem zahraniční spolupráce působil v Srbsku a v Argentíně.

Zkušenosti ze zahraničí si rozšířil také jako představitel Jihomoravského kraje v srbském Kragujevaci a během práce sociálního pracovníka ve Velké Británii. V současnosti vede cestovní agenturu zaměřenou především na školy a zájmové skupiny. Ve své profesní i v osobní činnosti se dlouhodobě věnuje podpoře mezinárodního vzdělávání a propojování studentů napříč zeměmi. Má rád cizí jazyky, cestování a sport, zejména padel.

Za čtvrtstoletí se v oblasti srbského Banátu mnohé změnilo, ale zájem o krajanského učitele, který s komunitou žije a pracuje i mimo prostředí školy, je stále velký a opodstatněný. Všichni učitelé zde zanechali svou specifickou stopu, která přispívá k udržení české krajanské identity a propojuje Srbsko s Českem. Potvrzením smyslu této práce je i skutečnost, že se sem učitelé vrací a nadále udržují kontakty. ■

Poznámka

Rozhovor byl veden písemně.

Zpívejte s námi

Tereza Vlček Klímová / krajanská komunita Daruvar, Chorvatsko

Mezi krajan v Chorvatsku je stále živo, během jednoho víkendu se koná mnoho akcí, na kterých se hraje divadlo, tančí či zpívá. A jednu takovou uspořádala dne 18. dubna 2026 Česká beseda Horní Daruvar.

Již po jednadvacáté se konal tradiční večírek písní a básní nesoucí název *Zpívejte s námi*. Do programu se letos zapojily pěvecké sbory z Horního Daruvaru, Lipovce, Dolních Střežan a Daruvaru. Hudební program doplnily ukázkami své tvorby také členky Klubu literátů Svazu Čechů.

Jednotlivé sbory představily české lidové i autorské písně a publikum si mohlo zanotovat známé melodie a poslechnout i méně známé skladby. Součástí večera bylo také vystoupení ženského pěveckého sboru České besedy Daruvar. Tentokrát zazpíval písně *Hráz* od Františka Nedvěda, lidovou píseň *Když sa buček zelená* a báseň z pera krajanské literátky Libuše Stráňkové

vé s názvem *Je*, kterou zhudebnil sbormistr Jaroslav Klubičko.

Právě poslední zmíněná píseň svým dojemným textem a krásným melodickým doprovodem obvykle posluchače dojme. Ani tentokrát tomu nebylo jinak a vystoupení daruvarského ženského sboru sklídilo vřelý potlesk.

Večer tak znovu nabídl pestrou přehlídku krajanského zpěvu a připomněl bohatou činnost pěveckých skupin v našich besedách. ■

Poznámka

Text písně je otištěn v autentické podobě.

Je

Text: Libuše Stráňková
Hudba: Jaroslav Klubičko

*Je světlo a je tma,
je slunko, déšť a duha.
Je vidět až tam za obzor,
než pohltní ho mlha.*

*Je ke komu si sednout
a nechat si poradit.
Je komu ruku podat,
je koho pohladit.*

*Je stále nad čím žasnout
a slzet radostí ne žalem.
Večer klidně usnout
spokojený s málem.*

*Je stále na co myslet
a na co si hrát.
Je také nad čím plakat
a čemu se smát.*

*Je ke komu si sednout
a nechat si poradit.
Je komu ruku podat,
je koho pohladit.*

*Je stále nad čím žasnout
a slzet radostí ne žalem.
Večer klidně usnout
spokojený s málem.*

Vzdělání vnímám jako lásku k životu

Rozhovor s Dominikem Lipovským

Jana Galová / EPALE a Olga Vlachová / Dům zahraniční spolupráce

Nejen o mezinárodních zkušenostech, neformálním vzdělávání a lásce k divadlu vypráví Dominik Lipovský, referent jednoho z programů Domu zahraniční spolupráce.

Jak studium ovlivnilo vaši profesní dráhu? Pomáhají vám získané dovednosti a vaše zájmy v současné práci?

Žurnalistika, respektive mediální studia, mi pomohla lépe porozumět světu, v němž žijeme, a kriticky na něj nahlížet. Vliv na mou profesní dráhu měla spíš díky mé gravitaci ke vzdělávacímu sektoru, během studií jsem psal pro e-magazín *Perpetuum (Scio)* nebo *Učitelský měsíčník (Řízení školy)*. Španělská filologie mi dala další krásný jazyk, kulturní přehled a přímořský erasmový pobyt. Tedy nějaký mezinárodní přesah, který byl pro Dům zahraniční spolupráce důležitý.

Ale pokud se zamyslím, co mi v práci nyní pomáhá, tak je to – a myslím, že v tom je nějaké poučení – spíš moje neformální vzdělávací cesta. Působení v hnutí Otevřeno¹ a médiích, pro něž jsem psal. Díky těmto zkušenostem vidím do vzdělávací politiky a inovací v oblasti pedagogiky a didaktiky. Hodně mi v oblastech prezentování, lektorování a mezilidských vztahů dává divadlo. Zkrátka, jak se moderně říká – soft skills.

Co bylo důvodem vašeho zapojení do hnutí Otevřeno a jak vnímáte jeho vliv na české vzdělávání?

Jak to bývá, stalo se to díky kombinaci náhody a touhy. Když jsem končil střední školu, věděl jsem, že se chci vzdělávacímu sektoru věnovat. Už jsem sledoval různé iniciativy, například EDUin, a právě tam inzerovali, že Otevřeno hledá členy. Zapojil jsem se nejdřív na úrovni pedagogické fakulty v Olomouci a posléze celostátně. Nejdřív jako dobrovolník, pak jako zaměstnanec. A pak zase dobrovolník.

Otevřeno má nepopiratelný dopad na vzdělávání. Za léta vyrostlo, získalo pozici v české vzdělávací politice a díky podpoře nadací realizovalo projekty za miliony korun. Jeho největším úspěchem je podíl na právě probíhající reformě učitelské přípravy.

Máte nějakou radu pro dospělé, kteří se chtějí dále vzdělávat? Jaké jsou podle vás překážky, které tomu brání?

Bariérami jsou obvyklí podezřelí, tedy čas, pozornost, motivace. I já s nimi teď při plném úvazku bojuji. Jsem ale zvědavý, vzdělává-

ní vnímám jako lásku k životu a jeho plný prožitek. Snažím se držet principu konvergence – jít do šíře, ale tak, aby se mé zájmy někde spojily.

Spousta možností se vzdělávat je dostupná online, ačkoliv je internet zamořený kybercukry. Nemluvě o sociálních sítích, které jsem přestal využívat. Můžu ale doporučit TED talky, platformu Khan Academy a Coursera, nebo klidně i brouzdání na YouTube či Wikipedii.

Na vzdělávací zážitek offline ale dopustit nedám, sociální rozměr vnímám jako velký motivátor. Mám to štěstí, že kolem sebe mám lidi s podobnými zájmy. Moje rada tak asi je: Pokud takové lidi nemáte, buďte odvážní a najděte je. Objevte akci na téma, které vás zajímá, nebo ji sami uspořádejte. Vybudujte si vzdělávací či zájmovou komunitu.

Co vám přinesla zkušenost z práce se studenty a pedagogy v rámci hnutí Otevřeno a jak ovlivnila váš osobní růst?

Pokoru. K vedení lidí a projektů, které vy-

Dominik Lipovský při prezentaci

žadují důslednost a odpovědnost. Uvědomění si toho, jak důležitá je systémost a s ní spojená administrativa. Věc, kterou jsem spíš dřív viděl pouze jako překážku. Taký vůli a odvahu stát si za svým. Dále ve mně rozvinula pohled na vzdělávání. Myšlenky demokracie a lidskosti ve škole a důležitosti vnitřní motivace pro kvalitní učení.

Občas jde o koordinovanější propagaci, občas spíš o sdílení neformální inspirace. Například na jedné lucemburské škole jsem viděl předmět, kde učitel společně s dětmi probírá kognitivní a psychologické zásady učení a různé strategie, jak se učit.

Jakým způsobem přenášíte zkušenosti z evropských projektů do práce v českém prostředí?

Jednou ročně pořádám za program European Schoolnet v Česku prezenční akci, předloni například v Olomouci a týkala se gamifikace ve vzdělávání. Buduji síť kontaktů v oblasti vzdělávací politiky a českých škol a širším výstupem a možností, které v síti European Schoolnet vznikají.

Zrovna letos finalizuje European Schoolnet projekt ContinueUP, který testoval spolupráci vzdělavatelů z pedagogických fakult s poskytovateli dalšího vzdělávání pedagogů ze sedmi zemí, a snažil se o dvě věci. Jednak posílit kontinuitu mezi oběma institucemi, jednak zjistit, jak jejich spolupráci nastavit tak, aby fungovala. Kromě obsahových výsledků se reflektoval celý proces a na jeho základě vznikl dokument *Doporučení*, kde jsou předpoklady pro spolupráci na mezinárodní úrovni popsány.

Občas jde o koordinovanější propagaci, občas spíš o sdílení neformální inspirace. Například na jedné lucemburské škole jsem viděl předmět, kde učitel společně s dětmi probírá kognitivní a psychologické zásady učení a různé strategie, jak se učit. Příjde

mi to super, tak to zmiňuji, kde můžu.

Jaké dovednosti považujete za nejdůležitější pro úspěšnou spolupráci mezi učiteli na mezinárodní úrovni?

Namísto dovedností jmenuji spíše postoj, kterým je otevřenost. Vůči jiným myšlenkám, přístupům, ale i formě jednání. V některých kulturech je například nor-

mální skákat si do řeči, v jiných je to hrubé. Umět nebrat si to osobně a přizpůsobit svou komunikaci druhé straně, to je dovednost. Stejně jako schopnost improvizovat, kriticky myslet a komunikovat.

Jak jsem říkal v jiném rozhovoru, učitelé jsou dost specifický živočišný druh a mám pocit, že se to projevuje i v kultuře mezinárodní spolupráce. Libují si v brainstormingu, aktivizačních metodách, využití flipchartů, lístečků; umí diskutovat i naslouchat, cení si smyslu pro humor a vzdělanosti. Jsou výmluvní, charakterní a mají smysl pro péči, protože učitel je pomáhající profese.

Vaši celoživotní zálibou je divadlo. Je možné divadlo a další kreativní prvky zařadit do vzdělávacích projektů?

Vždycky bych vycházel z konkrétního případu. Ale když se zamyslím obecně: například umělecká tvorba je schopností reflektovat, uchopovat vnitřní i vnější svět. Myslím, že to je prospěšné pro každého a lze si díky tomu tvořit postoje a vztahy k abstraktním tématům, jako je školství nebo stát. To znamená, že kreativní psaní v rámci vzdělávacího procesu vůbec není na škodu. Musí to být přínosné hlavně pro učícího se a do určité míry svobodné. Nikoliv plnění předem jasné formy, to kreativitu zabíjí.

Divadlo má spoustu užitečných dimenzí. Jednou z nich je improvizace a hravost. Něco, co u dospělých občas zakrňuje, avšak nemizí a je možné to, například různými divadelními aktivitami, oživit. Takové aktivity jsou skvělým nástrojem pro učitele v oblasti práce s kolektivem, seznamování, spolupráce, sociometrie a tak různě.

Umí zprostředkovat učení zážitkem, které je hlavně v prvotních fázích vzdělávání důležité, ať jsme dospělí, nebo děti. V jazykovém vzdělávání už je běžné využívat různých role-plays a podobně aktivizačních metod. Je to mnohem zajímavější než PowerPoint.

Co se týče jiných typů literatury, počítačové hry tvořit neumím, ale věřím v jejich velký vzdělávací potenciál. Zrovna teď si občas večer „zahraju“ hru *Beyond Blue*, která je v podstatě simulátorem potápění. Byla tvořena ve spolupráci s oceánologi

Dominik Lipovský

Dominik Lipovský vystudoval žurnalistiku a španělskou filologii na Univerzitě Palackého, ale kvůli svým zkušenostem s neformálním vzděláváním a inklinaci ke vzdělávacímu sektoru začal brzy psát o školství a angažovat se v hnutí Otevřeno. V současné době působí v rámci Domu zahraniční spolupráce jako referent sítě ministerstev školství European Schoolnet. Ve volném čase se věnuje různým druhům umění, má rád oceán a psychologii.

a obsahuje faktické informace o oceánu i jeho fauně. A film – to je taky zábava. Proč nezpracovat nějaké téma v rámci vzdělávání tím, že o něm natočíme dokument? Všechno tohle ovšem vyžaduje nějaké vnitřní nastavení člověka, který je otevřený tomu dělat věci jinak, kreativně, ale třeba i náročněji a víc aktivně. Zásadní je nechťt si to jen „odsedět“. ■

Poznámka

Rozhovor byl veden písemně.

Zdroj

EPALE [online]. Cit. 2026-05-05. <<https://epale.ec.europa.eu/cs/blog/vzdelani-vnimam-jako-lasku-k-zivotu>>.

■ Podrobnosti o hnutí Otevřeno naleznete na SKAV stálá konference asociací ve vzdělávání [online]. Cit. 2026-05-05. <<https://skav.cz/clen/otevreno/>>.

Letní školy slovanských studií

Magdalena Villatoro Sládková / Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR

Učit se jazyk z učebnice je jedna věc, ale zažít ho přímo v prostředí, kde se jím skutečně mluví, je zkušenost zcela odlišná. Právě to nabízejí Letní školy slovanských studií, které se každoročně konají v šesti českých městech. Tyto jedinečné kurzy českého jazyka jsou určeny studentům, učitelům, překladatelům i všem nadšencům, kteří chtějí své znalosti češtiny prohloubit.

Programy jsou koncipovány tak, aby vyhovovaly jak začátečníkům, tak pokročilým studentům českého jazyka. Výuka probíhá v menších skupinách a klade důraz nejen na gramatiku a slovní zásobu, ale i na praktickou komunikaci v reálných situacích.

Velmi oblíbenou součástí kurzů je jejich bohatý doprovodný program. Účastníci se mohou těšit na tematické výlety po Česku, včetně návštěv historických měst, památek zapsaných na seznamu UNESCO či atraktivních přírodních lokalit. Tyto aktivity umožňují účastníkům poznat jazyk v autentickém kontextu a zároveň poznávat krásy země.

Vedle výletů hrají významnou roli také semináře a workshopy, které jednotlivé letní školy připravují. Zaměřují se například na českou literaturu, historii, film, folklor či současnou společnost. Účastníci si tak mohou vybrat témata podle svých zájmů a dále rozvíjet nejen jazykové, ale i kulturní znalosti.

Velkým přínosem kurzů je jejich mezinárodní charakter. Účastníci z různých koutů světa sdílejí své zkušenosti, vzájemně se motivují a často si pak domů odvázejí nejen nové znalosti, ale i cenné kontakty a třeba i přátelství na celý život.

Zájemci z více než čtyřiceti zemí mohou na tyto kurzy využít stipendijní podporu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR (MŠMT). Stipendium pokrývá nejen kurzovné, ale také ubytování, stravování a bezplatný vstup na exkurze organizované v rámci letních škol. Každoročně je takto podpořeno více než 300 účastníků.

Výběr stipendistů probíhá většinou v průběhu ledna až března prostřednictvím zastupitelských úřadů České republiky a partnerských institucí v zahraničí. Vybraní uchazeči i náhradníci pak vyplní přihlášku v online systému Studuj na VŠ¹, kde jsou žádosti schváleny MŠMT a poté předány přímo organizátorům letních škol.

Informace o konání letních škol poskytují jednotlivé pořádající instituce, MŠMT

a zastupitelské úřady České republiky v zahraničí.

Letní školy slovanských studií představují ideální příležitost, jak propojit studium s ces-

továním i osobním rozvojem. Jsou skvělou volbou pro všechny, kdo chtějí proniknout do tajů českého jazyka, dějin a kultury a zároveň prožít nezapomenutelné léto. ■

Summer Schools of Slavonic Studies 2026

Scholarships to study Czech in Czechia

Scholarship for 3–4 weeks and a **summer full of Czech** in one of the six university cities:

→ Prague → Brno → Poděbrady → Pilsen
→ České Budějovice → Olomouc

The scholarship covers the enrollment fee, tuition, accommodation, meals, and trips.

Apply for a scholarship, take your Czech to the next level and experience Czech culture.

Are you eligible? Find out more:

in English

in Czech

■ Studuj na VŠ [online]. Cit. 05-05-2026.
◀<https://www.studujnavs.gov.cz/>>.

Plakát je určen pro rok 2026

Krajiny češtiny

ISSN 1804-3283 Elektronická verze

Redakce DZS

Mgr. Zuzana Šepsová, PaedDr. Olga Vlachová;
spolupráce na jazykové korektuře Mgr. Lucie Petránková Šafarčíková

Redakční rada časopisu Krajiny češtiny

Mgr. Michal Uhl, předseda redakční rady (DZS)
doc. PhDr. Božena Bednaříková, Dr. (FF UP)
doc. PhDr. Ivana Bozděchová, CSc. (FF UK)
PhDr. Jiří Hasil, Ph.D. (FF UK)
PhDr. Dana Hůlková Nývltová, Ph.D. (ÚJOP UK)
Ing. Jitka Morčušová (DZS)
PhDr. Eva Rusínová (FF MU)
Mgr. Zuzana Šepsová (DZS)
PaedDr. Olga Vlachová (DZS)

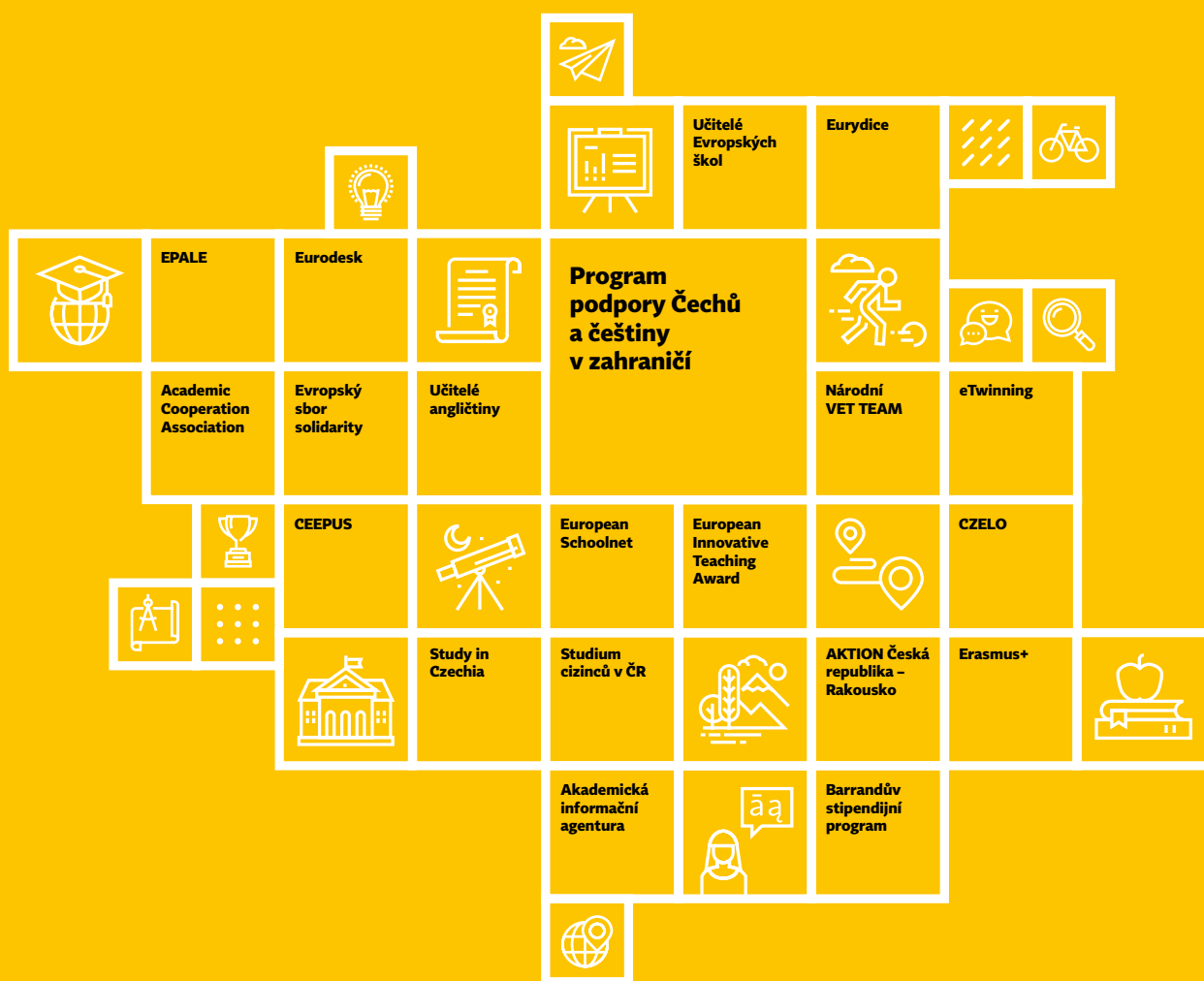
Externí odborní hodnotitelé příspěvků

Mgr. Petra Bačuvčíková, Ph.D. (FF UP, UTB Zlín)
Mgr. Michaela Kopečková, Ph.D. (FF UP)
PhDr. Květoslava Musilová, Dr. (PdF UP)
Mgr. Lenka Németh Vítová, Ph.D. (UAM Poznaň)
Mgr. Pavlína Synková, Ph.D. (FF UK)

Sazba a grafická úprava Kristina Černá
Ilustrace na obálce Barbora Bohušová
Vydává © Dům zahraniční spolupráce

Autorské příspěvky nemusejí vyjadřovat názory redakční rady. Za věcný obsah odpovídá každý autor sám. V zájmu sjednocení pravopisné a grafické podoby časopisu jsou texty upraveny podle současných Pravidel českého pravopisu, podrobnější informace jsou souhrnně uvedeny v pokynech pro příspěvatele na webových stránkách DZS: dzs.cz/program/program-podpory-cechu-cestiny-v-zahranici v sekci užitečné dokumenty.

Facebook

@dzs.cz
@erasmusplusCR

Instagram

@dzs_cz

X

@dzs_cz

LinkedIn

@dzs_cz

YouTube

@dzs_cz

Dům zahraniční spolupráce (DZS)

Na Poříčí 1035/4, 110 00 Praha 1

dzs.cz

Česká styčná kancelář pro vzdělávání a výzkum (CZELO)

@ czelo@dzs.cz
dzs.cz/czelo

Info Desk

Otevírací hodiny:
pondělí–čtvrtek 9–17 hod.
pátek 9–15 hod.

☎ +420 221 850 100
@ info@dzs.cz

Jsme tu pro vás i v regionech.

Přehled všech poboček najdete na
dzs.cz/dzs-v-regionech.

Vytištěno na recyklovaném papíře s certifikací FSC®.

Ministerstvo
školy, mládeže
a tělovýchovy

